

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE ve DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

**ORTAOKUL DİN, AHLAK VE DEĞERLER ALANI
SEÇMELİ DERSLERİ İLE DKAB DERSİNİN KAZANIM
VE İÇERİK AÇISINDAN KARŞILAŞTIRMALI
İNCELEMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SONER ÜZMEZ

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Dilara TINAS

GAZİANTEP
AĞUSTOS 2022

TEZ ONAY SAYFASI

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

İmza:

Adı ve Soyadı: Soner ÜZMEZ

Öğrenci Numarası: 190533111013

Tezin Savunma Tarihi: 25/08/2022

ÖZET

ORTAOKUL DİN, AHLAK VE DEĞERLER ALANI SEÇMELİ DERSLERİ İLE DKAB DERSİNİN KAZANIM VE İÇERİK AÇISINDAN KARŞILAŞTIRMALI İNCELEMESİ

ÜZMEZ, Soner

Yüksek Lisans Tezi

Sosyal Bilimler

Felsefe ve Din Bilimleri/Din Eğitim

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Dilara TINAS

Temmuz-2022, 93 sayfa

Araştırmamız DKAB dersinin ortaokul 5,6,7 ve 8. sınıflarda programa alınırken bunun yanında seçmeli dersler olan Peygamberimizin Hayatı, TDB (1- 2) ile Kur'ân-ı Kerim dersinin sarmal program yapısının yanında kazanımlarının, içeriklerinin yatay yönlü olarak incelemesini oluşturmaktadır. Çalışmamız literatür tarama modeli kullanılarak hazırlanmış olup zorunlu DKAB dersi ile seçmeli derslerin öğretim programlarının içerik ve kazanımlarını karşılaştırmak; okul yönetimlerine, branş öğretmenlerine, velilere ve öğrencilere tercih sürecini kolaylaştıran yol haritası sunabilmek amaçlanmıştır. Araştırmamızda DKAB dersinin zorunlu olduğuna atıf yapılmış, sürecinde 2012 yılında Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren seçmeli dersler belirtildikten sonra 2021 yılında DYS ile okullara gönderilen seçmeli derslerin uygulama yönergesi açıklanmıştır. DKAB, Kur'ân-ı Kerim, Peygamberimizin Hayatı, TDB (1- 2) programlarına genel bir bakış yapılarak değerlendirmelerde bulunulmuştur. Daha sonra sınıf seviyesi temel alınarak hem kazanımlar hem içerikler için aynı seviyede bulunan bir öğrencinin seçebileceği dersler açısından tablolar oluşturulmuştur. Bununla beraber, tablolara bağlı kalınarak karşılaştırmalı değerlendirmeler yapılmıştır. Bu doğrultuda bazı çıkarımlara ulaşılmış süreçte görülen olumlu ve eksik yönler ortaya konulmuştur. Devamında yapılan tespitlere bağlı kalınarak kazanımlara ve içeriklere ve seçmeli ders seçim sürecine atıflarda bulunulmuştur. Çalışmamızda, Seçmeli derslerin DKAB dersini içerik ve kazanım açısından sıkça tekrarladığını; DKAB ders programının yoğun işlendiği sınıf seviyesinde seçmeli derslerle desteklenmediği tespit edilmiştir.

Anahtar sözcükler: Kazanım, öğretim programı, seçmeli ders

ABSTRACT

A COMPARATIVE EXAMINATION IN TERMS OF ACQUISITION AND CONTENT OF SECONDARY SCHOOL RELIGION, ETHICS AND VALUES ELECTIVE COURSES AND DKAB COURSE

ÜZMEZ, Soner

MA Thesis,

The Institute of Social Sciences

The Department of Philosophy and Religious

Supervisor: Ass. Prof. Dr. Dilara TINAS

July-2022, 93 pages

Our research consists of a horizontal examination of the achievements and contents of Siyer, TDB- 1 and 2, and the spiral program structure of the Kur'an-ı Kerim, which are elective courses, while the DKAB course is included in the program in the 5, 6, 7, and 8th grades of secondary school. The aim of our study, which was prepared using the literature review model, is to compare the content and achievements of the curriculum of the compulsory DKAB course and the elective courses, and to present a road map that facilitates the selection process to school administrations, teachers in different branches, parents and students. In this research, it has been mentioned that the DKAB course is compulsory at first, and after the elective courses that were published and entered into force in the Official Gazette in 2012 were specified, the application elective courses sent to schools with DYS (Document Management System) in 2021 were explained. DKAB, Kur'an-ı Kerim, Siyer, TDB- 1 and 2 programs were evaluated by making an overview. Then, based on the grade level, tables were created in terms of the courses that a student at the same level can choose for both the achievements and the content. Afterwards, comparative evaluations were made by adhering to these tables. In this direction, some inferences have been reached, and the positive and deficient aspects of the process have been revealed. In the third part, based on the determinations made, references were made to the achievements and contents and the elective course selection process. In the suggestion and conclusion part, it is stated that the elective courses repeat the DKAB course frequently in terms of content and achievement, and it has been determined that the DKAB curriculum is not supported by elective courses at the grade level, where it is intensively taught. It is frequently seen that especially the parts of the Kur'an-ı Kerim course, which are supposed to be memorized, are included at the end of the DKAB unit. Suggestions for this and similar situations are listed at the end.

Keywords: Achievements, curriculum, elective course

ÖN SÖZ

İslam dini DKAB dersi ve din ahlak ve değerler alanı seçmeli dersleri yıllardır eğitim programı içerisinde yer almaktadır. Eğitim öğretime ve öğrencilere ahlaki bakımdan katkıları yadsınamaz bir gerçektir. Bu programlar öğrencilerin ahlaki dini her türlü yönden yeteneklerinin gelişimlerine katkı sağlar ve daha güzel bir toplum için şekillenmesinde yardımcı olur. Araştırmaya ilişkin genel bilgilerin yer aldığı giriş bölümünden sonra ilk bölümde seçmeli derslerin seyri ve öğretim programlarının genel çerçevesi, ikinci bölümde ise DKAB dersi ile din ahlak ve değerler alanı seçmeli derslerinin belirtilen yöntem doğrultusunda karşılaştırılması yapılmıştır. Sonuç kısmında ise elde edilen bulgulardan yola çıkılarak bazı önerilerde bulunulmuştur.

Araştırmamız, ana dersin bir alt ögesi olan din eğitimi adı altında yapılan din kültürü ve ahlak bilgisi dersi ile din, ahlak ve değerlerle ilgili olan seçmeli derslerin aynı eğitim-öğretim yılında alınması sonucunda öğrencilerin, velilerin ve öğretmenlerin nelerle karşılaşacağını görmeleri açısından bir yol haritası olacaktır. Var olan programların incelenmesi ve yapılan çalışmalar neticesinde okul müdürlerinin bu yol haritasından faydalanarak hangi sınıfın, hangi seçmeli dersi tercihi durumunda hangi içerik ve kazanımların ders ortamına taşındığını değerlendirebilmeleri kolaylaşacaktır. Seçmeli derslerin seçiminde hem uygulamada hem de mevzuatta okul müdürlerinin etkisi oldukça fazla olmaktadır. Çalışmamız öğretmen açısından bakıldığında ise uygulama yönünden çok daha etkili, derli toplu bir çerçeve sunmayı amaçlamaktadır.

Tezin hazırlık aşamasında ilgi, alâka ve yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Dilara TINAS başta olmak üzere emeği geçen herkese teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖN SÖZ.....	iii
TABLolar LİSTESİ.....	vii
KISALTMALAR.....	viii

GİRİŞ

A. Araştırmanın Konusu ve Problemi.....	1
B. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	1
C. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	2
E. Sayılı Ve Hipotezler.....	2
F. Araştırma Yöntemi.....	3
G. Konuyla İlgili Ulusal Tezler ve Çalışmalar.....	4
H. Tanımlar.....	10

I. BÖLÜM

ZORUNLU VE SEÇMELİ DERSLERİN ÖĞRETİM PROGRAMLARININ UYGULANMASI VE GENEL ÇERÇEVESİ

1.1. Türkiye’de 4+4+4 Eğitim Düzenlemesi Ve Seçmeli Derslerin Seyri.....	12
1.2. Seçmeli Derslerin Uygulama Esasları.....	15
1.3. Öğretim Programlarının Genel Çerçevesi.....	20
1.3.1. DKAB Dersi Öğretim Programına İlişkin Genel Bilgiler.....	20
1.3.1.1. DKAB öğretim programının perspektifi.....	20
1.3.1.2. DKAB öğretim programının yetkinlikleri.....	21
1.3.1.3. DKAB öğretim programının temel felsefesi ve genel amaçları.....	25
1.3.1.4. DKAB öğretim programının yapısı.....	27
1.3.1.5. Kazanım ve açıklamalar.....	28
1.3.1.6. Anahtar kavramlar.....	29
1.3.1.7. Peygamberimizin Hayatı Dersi öğretim programına ilişkin genel bilgiler.....	30
1.3.1.8. Peygamberimizin Hayatı Dersi öğretim programının amaçları.....	30
1.3.1.9. Peygamberimizin Hayatı Dersi öğretim programının yapısı.....	30
1.3.1.10. Peygamberimizin Hayatı Dersi öğrenme alanları.....	31
1.3.1.11. Programın uygulanmasına ilişkin ilke ve açıklamalar.....	31
1.3.2. TDB (1-2) Öğretim Programına İlişkin Genel Bilgiler.....	31

1.3.2.1. TDB (1- 2) dersi öğretim programının temel felsefesi ve genel amaçları.....	32
1.3.2.2. TDB dersi (TDB- 1,2) öğretim programının uygulanmasına yönelik açıklamalar.....	32
1.3.3. Kur'ân-ı Kerim Dersi Öğretim Programına İlişkin Genel Bilgiler.....	32
1.3.3.1. Kur'ân-ı Kerim dersi öğretim programının temel felsefesi ve genel amaçları.....	33
1.3.3.2. Kur'ân-ı Kerim dersi öğretim programının uygulanmasına ilişkin ilke ve açıklamalar.....	33

II. BÖLÜM

DKAB DERSİ ile DİN AHLAK VE DEĞERLER ALANI SEÇMELİ DERSLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

2.1. DKAB Dersi ile Din Ahlak ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Kazanım Açısından Karşılaştırılması.....	34
2.1.1. 5.Sınıf DKAB Dersi ile Din Ahlak Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Kazanım Açısından Karşılaştırılması.....	39
2.1.1.1. 5. Sınıf DKAB dersi ile Peygamberimizin Hayatı Dersinin kazanım olarak karşılaştırılması.....	39
2.1.1.2. 5. Sınıf DKAB dersi ile temel dini bilgiler1 dersinin kazanım olarak karşılaştırılması.....	40
2.1.1.3. 5. Sınıf DKAB dersi ile Kur'ân-ı Kerim dersinin kazanım olarak karşılaştırılması.....	40
2.1.2. 6. Sınıf DKAB Dersi ile Birlikte Din Ahlak Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Kazanım Açısından Karşılaştırılması.....	41
2.1.2.1. 6. Sınıf DKAB dersi ile Peygamberimizin Hayatı Dersinin kazanım açısından karşılaştırılması.....	41
2.1.2.2. 6. Sınıf DKAB dersi ile TDB (1-2) dersinin kazanım açısından karşılaştırılması.....	41
2.1.2.3. 6.Sınıf DKAB dersi ile Kur'ân-ı Kerim dersinin kazanım açısından karşılaştırılması.....	42
2.1.3. 7. Sınıf DKAB Dersi ile Birlikte Din Ahlak Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Kazanım Açısından Karşılaştırılması.....	42
2.1.3.1. 7.Sınıf DKAB dersi ile Peygamberimizin Hayatı Dersinin kazanım açısından karşılaştırılması.....	42
2.1.3.2. 7. Sınıf DKAB dersi ile TDB (1- 2) dersinin kazanım açısından karşılaştırılması.....	43
2.1.3.3. 7. Sınıf DKAB dersi ile Kur'ân-ı Kerim dersinin kazanım açısından karşılaştırılması.....	43
2.1.4. 8. Sınıf DKAB Dersi ile Birlikte Din Ahlak Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Kazanım Açısından Karşılaştırılması.....	43
2.1.4.1. 8. Sınıf DKAB dersi ile Peygamberimizin Hayatı Dersinin kazanım açısından karşılaştırılması.....	43

2.1.4.2. 8. Sınıf DKAB dersi ile TDB (1- 2) dersinin kazanım açısından karşılaştırılması.....	44
2.1.4.3. 8. Sınıf DKAB dersi ile Kur'ân-ı Kerim dersinin kazanım açısından karşılaştırılması.....	45
2.2. DKAB Dersi ile Din Ahlak ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin İçerik Açısından Karşılaştırılması.....	46
2.2.1. 5.Sınıf DKAB Dersi ile Din Ahlak Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin İçerik Açısından Karşılaştırılması.....	46
2.2.1.1. 5. Sınıf DKAB dersi ile peygamberimizin hayatı dersinin içerik açısından karşılaştırılması.....	47
2.2.1.2. 5. Sınıf DKAB dersi ile Kur'an-ı Kerim dersinin içerik açısından karşılaştırılması.....	48
2.2.1.3. 5. Sınıf DKAB dersi ile TDB (1- 2) dersinin içerik açısından karşılaştırılması.....	48
2.2.2. 6. Sınıf DKAB Dersi ile Birlikte Din Ahlak Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin İçerik Açısından Karşılaştırılması.....	49
2.2.2.1. 6. Sınıf DKAB dersi ile peygamberimizin hayatı dersinin içerik açısından karşılaştırılması.....	49
2.2.2.2. 6. Sınıf DKAB dersi ile Kur'an-ı Kerim dersinin içerik açısından karşılaştırılması.....	50
2.2.2.3. 6. Sınıf DKAB dersi ile TDB (1- 2) dersinin içerik olarak karşılaştırılması.....	50
2.2.3. 7. Sınıf DKAB Dersi ile Birlikte Din Ahlak Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin İçerik Açısından Karşılaştırılması.....	51
2.2.3.1. 7. Sınıf DKAB dersi ile peygamberimizin hayatı dersinin içerik olarak karşılaştırılması.....	52
2.2.3.2. 7. Sınıf DKAB dersi ile TDBdersinin içerik olarak karşılaştırılması	52
2.2.3.3. 7. Sınıf DKAB dersi ile Kur'ân-ı Kerim dersinin içerik olarak karşılaştırılması.....	53
2.2.4. 8. Sınıf DKAB Dersi ile Birlikte Din Ahlak Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin İçerik Açısından Karşılaştırılması.....	53
2.2.4.1. 8. Sınıf DKAB dersi ile peygamberimizin hayatı dersinin içerik olarak karşılaştırılması.....	54
2.2.4.2. 8. Sınıf DKAB dersi ile TDB (1- 2) dersinin içerik olarak karşılaştırılması.....	54
2.2.4.3. 8. Sınıf DKAB dersi ile Kur'ân-ı Kerim dersinin içerik olarak karşılaştırılması.....	54

SONUÇ VE ÖNERİLER

EKLER.....	60
KAYNAKLAR.....	80

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1 İlköğretim kurumları (ilkokul ve ortaokul) haftalık ders çizelgesi	17
Tablo 2 İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi dersi (4,5,6,7 ve 8. sınıflar) öğrenme alanları ve üniteleri.....	28
Tablo 3 Ortaokul 5. sınıf DKAB, kur'ân-ı kerim, temel dini bilgiler ve siyer dersi programı ünite ve kazanımları	35
Tablo 4 Ortaokul 6. sınıf DKAB, kur'ân-ı kerim, temel dini bilgiler ve siyer dersi programı ünite ve kazanımları	59
Tablo 5 Ortaokul 7. Sınıf DKAB, kur'ân-ı kerim, temel dini bilgiler ve siyer dersi programı ünite ve kazanımları	63
Tablo 6 Ortaokul 8. sınıf DKAB, kur'ân-ı kerim, temel dini bilgiler ve siyer dersi programı ünite ve kazanımları	66
Tablo 7 Ortaokul 5. sınıf DKAB, kur'ân-ı kerim, temel dini bilgiler ve siyer dersi programı ünite ve konuları.....	69
Tablo 8 Ortaokul 6. sınıf DKAB, kur'ân-ı kerim, temel dini bilgiler ve siyer dersi programı ünite ve konuları	71
Tablo 9 Ortaokul 7. sınıf DKAB, kur'ân-ı kerim, temel dini bilgiler ve siyer dersi programı ünite ve konuları.....	73
Tablo 10 Ortaokul 8. sınıf DKAB, kur'ân-ı kerim, temel dini bilgiler ve siyer dersi programı ünite ve konuları	76

KISALTMALAR

Ak Parti: Adalet ve Kalkınma Partisi

DKAB: Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi

DYS: Doküman Yönetim Sistemi

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

STK: Sivil Toplum Kuruluşları

T.C.: Türkiye Cumhuriyeti

TDB: Temel Dini Bilgiler

TTKB: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı

TYÇ: Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi

GİRİŞ

A. Araştırmanın Konusu ve Problemi

Bu çalışma 2012-2013 eğitim öğretim yılında din, ahlak ve değerler adı altında yürürlüğe giren¹ seçmeli derslerin DKAB dersi ile karşılaştırmalı bir program incelemesidir. Araştırmamızın problemi ise zorunu DKB programı ile din ahlak ve değerler alanı derslerinin kazanım ve içerik açısından tekrara düşmesi veya desteklenmemesidir. Aynı sene içerisinde DKAB dersini alan bir öğrencinin seçmeli dersler adı altında TDB(1- 2), Peygamberimizin Hayatı ve Kur'an-ı Kerim dersini almasıyla bu iki dersin konu, içerik ve kazanım olarak ne tür bir örtüşme veya ayrışmayı içerdiğinin tespiti amacıyla kaleme alınan bu çalışmada problem, seçmeli dersler ile DKAB ders programının 5. 6. 7 ve 8. sınıflarda nasıl ele alındığı, uygulama aşamasında program açısından ne tür durumlarla karşılaşıldığına ilişkindir.

B. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı din, ahlak ve değerler alanı seçmeli dersleri ile DKAB dersinin program incelemesini birlikte sunarak seçmeli derslerin seçilme veya seçenек olarak belirlenmesinde etkin rol oynaması muhtemeldir.

Bu araştırmanın önemi ise öğrencilerin seçmeli dersleri gelişi güzel değil DKAB dersinin programına uygun, destekleyici ve pekiştirici bir perspektiften bakabilmesini sağlayıp özgür iradesi ile süreç içerisinde bilinçli tercihler yapabilmesini kolaylaştırabilir.

¹ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/04/20120411-8.htm> Erişim Tarihi 23.08.2022

Bu çalışmayı sadece öğrenci bazında düşünmek doğru olmaz. Çalışma aynı zamanda okul idaresi, öğretmen-veli bağlamında bir değerlendirme imkânı sunacak ve eğitim-öğretimin daha planlı daha sistemli olmasına olanak sağlayabilir.

Bu araştırma 5, 6, 7, 8. sınıfa gelen bir öğrencinin hangi seçmeli dersi seçtiğinde yeteneklerini, ilgilerini takviye edecek, veliler açısından ise çocuğunun hangi dersi seçmesinin gereği hususunda fikir sahibi olması yönünde kolaylık sağlayabilir. Öğretmenler açısından düşünüldüğünde ise zümrelerin dersi planlaması, süreci programlaması hususunda destekleyebilir. Okul yönetiminin ise öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarının belirlenmesini ve öğretmen kadrosunun daha etkin kullanımını mümkün kılabilir.

C. Araştırmanın Sınırlılıkları

2012-2013 eğitim-öğretim yılı ve daha önceki dönemlere ait öğretim programlarının yer almayacağı bu çalışmada aynı zamanda ortaöğretim DKAB dersi ile seçmeli dersleri yer almamıştır. Yükseköğretimdeki alanla ilgili zorunlu ve seçmeli dersler de yer almamaktadır. Aynı zamanda ilköğretim 1, 2, 3 ve 4. sınıflar ile imam hatip ortaokullarında ve özel okullarda okutulan dersler konu kapsamının dışındadır. Bununla beraber, çalışmamızda din, ahlak ve değerler seçmeli ders alanında tanımlı dersler dışındaki seçmeli dersler yer almamaktadır. Ayrıca, programlarında öngörülen kazanımların hangi oranda öğrenciye aktarılıp aktarılmadığına ilişkin bir çalışma yürütülmemiştir.

E. Sayılı Ve Hipotezler

Araştırmanın amacı gereğince yaptığımız ön çalışmalar sonucu hipotezleri şu şekilde sıralamak mümkün:

- ❖ Seçmeli dersler ile DKAB dersi farklı dersler olmasına karşın yer yer birbirleriyle örtüşmektedir.
- ❖ Gündelik yaşantımızda önemli oranda yer tutan sosyal mecralar okul programlarıyla ilişkilendirilememektedir.
- ❖ Ders programları soyut işlemler dönemindeki öğrenciyi gözetmemektedir.

- ❖ Seçmeli derslerin belirlenme sürecinde okulun fiziki şartları, öğretmen kadrolarının yeterliliği, veli istekleri tam olarak yansıtılmamakta veya bununla ilgili herhangi bir çalışma yapılmamaktadır.
- ❖ Seçmeli derslerin seçiminin mevzuata uygun olduğunu görmekle beraber uygulamada tarafsız bir tutum gözetilmemektedir.
- ❖ Bazı dersler birbirini desteklerken bazıları bu ilişkiden uzaktır.

F. Araştırma Yöntemi

Bu çalışma betimsel tarama modelinin kullanıldığı nitel bir araştırmadır. Nitel araştırmalarda çeşitli materyaller, araştırma konusu için çözümlenir. Ayrıca doküman incelemesi tekniği yöntemin ana omurgasını oluşturur.

Dokümanlar (belgeler) olmuş-bitmiş olaylar ve olguların veya dün-bugün-yarın sürecinde var olmuş veya bu süreçte var olmaya devam eden olayların, olguların, nesnelerin bilgilerini taşırlar. Araştırmacı bu bilgiler çerçevesinde (dokümanlarla) araştırma konusuna giren olayları, olguları ve nesneleri tasvir eder. Araştırmacının önüne bu aşamada çıkan en önemli mesele araştırma alanına giren olayların, olguların ve nesnelerin doğru bilgilerini nereden ve nasıl elde edeceği konusudur. Araştıran kişi ilk olarak ulaşılabilir bilgi kaynaklarının toplandığı başta evindeki olmak üzere kütüphanelere, kitapçılara bakarak araştırma alanının temel eserlerine erişmelidir. Bunu yaparken bütün kaynaklara ulaşamayacağı bir gerçektir. Buna karşın kaynak temini sırasında eriştikleri ile konuya dair bir ön bilgi edinir. Bu ön bilgi araştırma sürecine pusula görevi görecektir.

Araştıran kişi devamla ilintili diğer kaynaklara ve uzman kişilere ulaşmaya çalışmalıdır. İlim edinmek zahmetli bir uğraş olmakla birlikte kişiye katacakları baha biçilmezdir.

Yüksek Öğretim Kurumu Dokümantasyon Merkezi gibi ortak alanların dışında üniversitelerin bünyesinde var olan internet merkezlerinden de yararlanılabilir. Böylece kaynaklara erişirken internet sistemleri de bilgi toplama sürecinin bir parçası olabilirler. Burada araştırmacının en önemli gereksinimi, çalışmasının konu kapsamı ve ilgili eser sahipleri hakkında ad-soyad gibi temel bilgilere sahip olmasıdır. Veri toplama çeşitliliği sağlamak için kullanılan bu teknik

kitap, makale, gazete tez vb. dokümanları derinlemesine inceleme imkânı sunmaktadır.

Doküman tekniği, gözlem ve görüşme tekniğinde olan yazıya dökme işlemini gerçekleştirmeye gerek kalmadan verilerin hazır olması avantajına sahiptir.² Nitel araştırmalar için aslolan sosyal-dini olana ilişkin olgu ve olayları, aralarındaki ilgiyi bağlamından kopmadan yorumlayabilmektir. Bu nedenle konular ayrıntılı, derinlemesine gözler önüne serilmeye çalışılırken kişilerin perspektifleri ve var olanı nasıl inşa ettikleri anlaşılmaya çalışılmıştır.³

Yukarıda ifade ettiğimiz gibi bulgular tasvir edilirken karşılaştırmayı kolaylaştıran içerik ve kazanım odaklı sınıf temelli tablolar öğretim programlarından yola çıkılarak oluşturulmuş ve çıkarımlara ulaşılmıştır. Bu çıkarımlar kazanım ve içeriklerden yola çıkılarak oluşturulmuştur. Örneğim 5. Sınıf DKAB 1. Ünite kazanımları ile 5. Sınıf Peygamberimizin Hayatı Dersi kazanımları karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma, içerik ve kazanım olarak destekleyici olup olmadığı esas alınarak yapılmış olup sonuç ve bulgulara buna göre şekillenmiştir.

G. Konuyla İlgili Ulusal Tezler ve Çalışmalar

Eğitim-öğretim değişim ve dönüşümün olduğu sürecin bir parçasıdır. Bu doğrultuda DKAB dersi ve din, ahlak ve değerlerle ilgili olan birçok tez, makale, araştırma yazısı kaleme alınmış ve hatta neşirleri devam etmektedir. Aşağıda bu konu ile ilgili bazı çalışmalara yer verilmiştir.

2019 yılında Ömer Faruk Gök tarafından yüksek lisans tezi olarak yayımlanan Ortaokul Din, Ahlak ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Verimliliğinin Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi başlıklı tez DKAB öğretmenlerinin seçmeli din derslerine ilişkin görüşlerinin daha detaylı elde

² Özcan Güngör, *Bilimsel Araştırma Süreçleri* (Ankara: Grafiker, 2018), 214.

³ Zeki Arslantürk – Hamit Arslantürk, *Uygulamalı Sosyal Araştırma SPSS, Kavramlar, Teknikler, Metotlar, Bilgisayar Uygulamaları* (İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2016), 83-84

edilebilmesi için yapılmış nitel araştırma modelinin kullanıldığı bir çalışmadır. Bu çalışmada seçmeli dersler ne kadar verimli olmaktadır sorusuna cevap aranmıştır.⁴

Hatice Yıldız ve Bülent Çezik, Ortaokullarda Okutulan Seçmeli Derslerin Verimliliğine İlişkin Öğretmen Görüşleri başlıklı makalesinde Sivas il merkezinde 25 öğretmenle yarı yapılandırılmış bir görüşme gerçekleştirmiş ve bu görüşme doğrultusunda öğrencilerin seçmeli derslere yönelik motivasyonlarının olumlu olduğu ancak zorunlu derslerin daha çok önemsendiği sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenler seçmeli derslerin faydalı olduğunu düşünmekle birlikte, teknoloji materyal ve ders kitabı eksikliği olduğunu belirtmektedir.⁵

Gökhan Yıldırım, Ortaokul Din ve Değerler Alanı Seçmeli Dersler Hakkında Velilerin Beklentileri ve Memnuniyet Düzeyleri (Ertuğrul gazi Ortaokulu örneği) isimli yüksek lisans tezinde velilerin seçmeli derslerin verimliliği hakkında beklentilerini ve bu beklentinin ne düzeyde karşılandığını ele almıştır. Bu tezde tarama modeli kullanılmış ve 255 öğrenci velisi ile çalışma grubu oluşturulmuştur. Araştırmanın sonucunda seçmeli din derslerine uygulanan öğretim programının düzeltilmesi ve geliştirilmesi, öğreticilerin daha iyi eğitilmesi gerektiğini ortaya koymuştur.⁶

Murat Tuncer ve Aytaç Özüt, İlköğretim Düzeyindeki Seçmeli Derslerin Seçim Kriterlerinin Öğretmen Ve Okul Yöneticisi Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi başlıklı çalışmada, seçmeli derslere yüklenen misyonun yerine getirilmesini etkileyen uzman personel eksikliği, derslerin sürekli olarak değişmesi, araç-gereç sıkıntısı, öğretmenlerin çoğunun kendi branşları dışında seçmeli derslere girmesi gibi değişkenleri konunun merkezine almış, 230 öğretmen ve 15 okul yöneticisi ile çalışma sürecini yürütmüştür.⁷

⁴ Ömer Faruk Gök, “Ortaokul Din, Ahlak ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Verimliliğinin Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi”, <http://abakus.inonu.edu.tr/xmlui/handle/11616/15240>. (Erişim Tarihi:25.05.2022)

⁵ Hatice Yıldız – Bülent Çezik, “Orta Okullarda Okutulan Seçmeli Derslerin Verimliliğine İlişkin Öğretmen Görüşleri”. *Milli Eğitim Dergisi* 46/216 (Ekim 2017), 53

⁶ Gökhan Yıldırım, “Ortaokul Din Ve Değerler Alanı Seçmeli Dersler Hakkında Velilerin Beklentileri Ve Memnuniyet Düzeyleri (Ertuğrugazi Ortaokulu Örneği)”, https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:UrsPmjUsdekJ:https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/346904/yokAcikBilim_10174970.pdf%3Fsequence%3D-1+&cd=1&hl=tr&ct=clnk&gl=tr (Erişim Tarihi:28.12.2021)

⁷ Aytaç Özüt – Murat Tuncer, “İlköğretim Düzeyindeki Seçmeli Derslerin Seçim Kriterlerinin Öğretmen Ve Okul Yöneticisi Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi”, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/403477> (Erişim Tarihi: 17.01.2022)

Birgöl Uysal'ın Ortaokul Seçmeli Dersler Uygulamasının Okul Yöneticisi, Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi başlıklı tez çalışmasında ise 741 öğrenci, 48 öğretmen ve 30 okul yöneticisine ulaşıp var olan seçmeli ders uygulamasının değerlendirilmesi istenmiştir. Bahse konu çalışmada seçmeli derslerin çoğunlukla öğrenci tercihleri ile değil okul imkânlarınca belirlendiği, seçmeli derslerin seçilemediği ayrıca mesleki yönlendirmeye göre seçimi öngörülen seçmeli derslerin okul rehberlik servisinde değil de ailenin etkisi ile belirlendiği gibi sonuçlara ulaşılmıştır.⁸

Mustafa Turgut'a ait Ortaokullarda Din, Ahlak ve Değerler Alanındaki Seçmeli Derslerin Yönetici Öğretmen Öğrenci ve Veli Görüşleri Bağlamında İncelenmesi (Antalya Örneği) isimli çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. Çalışmada Kur'an-ı Kerim, Peygamberimizin Hayatı ve Temel Dinin Bilgiler seçmeli derslerine ilişkin sürece müdahil paydaşların görüşlerine yer verilmiştir. Öğretmen ve velileri tarafından öğrencilerde bilişsel, duyuşsal ve psikometrik davranış değişikliği gözlemlendiği belirtilen çalışmada bu derslerin seçiminde dini derslere duyulan ilgi nin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.⁹

Benzer şekilde Furkan Peçen'e ait nicel araştırma yöntemi ve betimsel tarama modeli kullanılarak hazırlanan Ortaokul Din Ahlak ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Öğrenci Görüşüyle Değerlendirilmesi (Elâzığ İli Örneği) isimli yüksek lisans tezinde ise bu derslerin doğrudan muhatabı olan öğrencinin bakışının esas alınması gerektiği üzerinde durulmuştur. Elde edilen bulgularda öğrencilerin çoğunluğunun din derslerine pozitif yaklaşıma sahip oluşlarının bu derslerin seçimini kolaylaştırdığı belirtilmiştir.¹⁰

2014 yılında Hüseyin Erol tarafından yayınlanan İlköğretim DKAB Dersi Öğretim Programında Yer Alan Ahlak Öğrenme Alanı İçerik ve Etkinliklerini Değerlendirilmesi başlıklı yüksek lisans tezinde ahlak eğitimi açısından önem arz

⁸ Birgöl Uysal, *Ortaokul Seçmeli Dersler Uygulamasının Okul Yöneticisi, Öğretmen Ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi* (Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015), https://dsspace.ankara.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12575/32726_sayfa_iv

⁹ Mustafa Turgut, "Ortaokullarda Din, Ahlak Ve Değerler Alanındaki Seçmeli Derslerin Yönetici, Öğretmen, Öğrenci Ve Veli Görüşleri Bağlamında İncelenmesi (Antalya Örneği)", <http://acikerisim.akdeniz.edu.tr/xmlui/handle/123456789/4641>. (Erişim Tarihi: 25.01.2022)

¹⁰ Tuncay Karateke – Furkan Peçen, "Ortaokul Öğrencilerine Göre Seçmeli Din Dersleri (Elâzığ İli Örneği)", https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=WihDtrETff_9IO6uc7xuQ&no=3DkS87RXbSjj4aEyPwfAwQ Erişim Tarihi: 20.02.2022)

eden okulların öğretim programlarında ahlak öğretimini nasıl yer aldığı sorusuna cevap aranmış ders programları karşılaştırılmış ve süreç açısından bütüncül sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır.¹¹

Harun Çifçi'nin çalışması olan, Ortaokul, Din Ahlak Ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşleri ile Değerlendirilmesi başlıklı yüksek lisans tezinde söz konusu seçmeli derslerin branş öğretmenleri, veli ve öğrenci görüşleri ekseninde seçim, beklenti, içerik ve uygulamaya dönük yansımaları değerlendirilmiştir. 17 DKAB öğretmeni, 16 öğrenci ve 15 veli ile yapılan görüşmelerde yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmış ve veri analiz programı ile süreç desteklenmiştir.¹²

Bununla beraber, Hasan Meydan'ın konumuza ilişkin Din, Ahlak ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Öğrenci Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi isimli makalesinde bahse konu seçmeli dersler tercih edilirken dini daha iyi öğrenmek, daha ahlaklı bir insan olmak gibi saiklerin etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Öğrencilerin memnuniyet düzeyleri yüksek olmakla beraber eğitim öğretimin ilerleyen yıllarında materyal açısından beklentiği karşılamadığı belirtilmiştir.¹³

Ümmügülsüm Görer 2015 yılında hazırladığı Ortaokul Düzeyindeki Din, Ahlak ve Değerler Alanındaki Seçmeli Derslerin Öğretmen-Öğrenci Görüşlerine Göre Program Açısından Değerlendirilmesi başlıklı yüksek lisans tezinde Denizli ilindeki 3 yatılı bölge ortaokulunda görev yapan 10 öğretmen ve 230 öğrenci ile bir çalışma yürütmüş ve nihai olarak öğrenciler müfredat açısından yetersizlikleri öne çıkarken öğretmenlerce araç-gereç ve mekânsal eksikliklerin dillendirildiği

¹¹ Hüseyin Erol, *İlköğretim DKAB Dersi Öğretim Programında Yer Alan Ahlak Öğrenme Alanı İçerik Ve Etkinliklerin Değerlendirilmesi*, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=ilipwoZQzEomBwCHWOjvsA&no=ENc7Rw03JiUwC026C1YJDQ> III (Erişim Tarihi: 15.03.2022)

¹² Harun Çifçi. "Ortaokul Din, Ahlak ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Öğretmen, Öğrenci Ve Veli Görüşleri İle Değerlendirilmesi". *Ankara Üniversitesi Akademik Arşiv Sistemi* <https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12575/73566> (Erişim Tarihi: 10.01.2022)

¹³ Hasan Meydan, "Din, Ahlak Ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Öğrenci Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi", *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 40 (Aralık 2013), 219-50.

görülmektedir. Bununla beraber, çalışmada, okul imkânlarının süreci belirleyen diğer değişkenlere oranla daha fazla belirleyici olduğu görüşü de işlenmiştir.¹⁴

Muhammet Ali Yazıbaşı'nın Ortaöğretim Öğrencilerinin Gözünden Seçmeli Din Dersleri: Kırıkkale Örneği isimli çalışması kayda değer bir başka metin olarak masamızda durmaktadır. 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Kırıkkale İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı beş okulda 413 öğrenci ile yürütülen süreçleri mündemiç çalışmada öğrencilerin ders içeriğinin gündelik ihtiyaçları karşılayacak düzeyde olduğu düşünülmesine karşın ders kitaplarının hazırlanmasına gereken özenin gösterilmediği, dersin seçim aşamasında veli tercihinin öncelikli olduğu gibi olumsuzluklara da ulaşılmıştır.¹⁵

Sabahattin Bala'ya ait doktora tezinde ise zaman içerisinde ülkemizde yaşanan din eğitimi politikalarındaki paradigma değişimi ele alınmış, tezin son bölümü ise alana dönük seçmeli TDB dersinin içerikleri nitel içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Son bölümünde dersin kazanım ve içeriklerinden örneklerin verildiği bu çalışmada ders kitabının ait olduğu farklı sınıf seviyelerindeki tekrar sıklıklarından yola çıkılarak ortak vurgulara, kodlara ulaşılmış dersin toplumsal beklentiyi karşılamakla birlikte içeriğe dönük iyileştirici tespitler yapılmıştır.¹⁶

Mustafa Kaya tarafından kaleme alınan konumuza ilişkin bir diğer yüksek lisans tezi de Din Ahlak Ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Veliler Tarafından Seçilme Nedenleri başlığını taşımaktadır. Çalışmada zorunlu DKAB dersinin var olan ihtiyacı karşılamaması nedeni ile seçmeli derslere gereksinim duyulduğu ifade edildikten sonra DKAB dersi müfredatında olmayıp ayrıntıları ile bilinmesine ihtiyaç duyulan konuların seçmeli derslerde işlendiği ve bu fiilî faydanın velilerce olumlu karşılandığı sonucuna varılmıştır.¹⁷

¹⁴ Ümügülsüm Görer, *Ortaokul Düzeyindeki Din, Ahlak Ve Değerler Alanındaki Seçmeli Derslerin Öğretmen-Öğrenci Görüşlerine Göre Program Açısından Değerlendirilmesi (Denizli Yatılı Bölge Ortaokulları Örneği)* (Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015), 2

¹⁵ Muhammed Yazıbaşı, "Seçmeli Din Derslerini Seçen Öğrencilerin Seçmeli Din Dersleri Hakkındaki Değerlendirmeleri: Kırıkkale Örneği". *Dini Araştırmalar* 21/53 (Haziran 2018), 149-68.

¹⁶ Sabahattin Bala, *Seçmeli Derslere Geline Süreçte Türkiye'de din Eğitimi Politikalarında Paradigma Değişimi (Temel Dini Bilgiler Dersi Örneği)* İnternet Erişimi: <https://acikerisim.dicle.edu.tr:8443/xmlui/handle/11468/6585> (Erişim Tarihi 01.09.2022)

¹⁷ Kaya "Din Ahlak ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Veliler Tarafından Seçilme Nedenleri". İnternet erişimi: <http://tara.sdu.edu.tr/vufind/Record/120012> (Erişim Tarihi 25.02.2022)

Bir diğer çalışma da Nazik Karagözlüoğlu tarafından yayınlanan Ortaokul 5. Sınıflarda Tercih Edilen Seçmeli Dersler ve Tercih Nedenlerinin Öğrenci ve Veli Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi başlıklı makaledir. 2012-2013 eğitim-öğretim yılında uygulanmaya başlanan seçmeli derslerin tercih sürecindeki değişkenlerin ele alındığı çalışmada betimse yöntem kullanılmış ve sonuçlar öğrenci ve veli anketleri ile desteklenmiştir. Yapılan çalışmada öğrencilerce ilgi ve yeteneklerinin seçimlerini etkilediği veli açısından ise akademik başarıya yapacağı katkının tercihi belirlediği sonucuna ulaşılmıştır.¹⁸

Yusuf Bahri Gündoğdu'nun konuyu Ordu ili özelinde ele aldığı Seçmeli Din Dersleri Neden Tercih Edilmiyor? başlıklı çalışması, din eğitimi içeren seçmeli derslerin yoğun tekrarları mündemiç oluşu, öğrencinin din konusunda kendini yeterli görmesi gibi etkenlerin başlıkta yer alan olumsuz soruyu desteklemesi gibi sonuçları içermekte ve çözümler sunmaktadır.¹⁹

Bu çalışmanın kapsamı süreç içinde belirginleştikçe DKAB dersinin zorunlu dersler arasında yer almasına ilişkin faydalandığımız bir kaynak da Mehmet Günaydın'a ait Din Kültürü ve Ahlak Öğretiminin İlköğretim ve Liselerde Zorunlu Ders Olmasına Prof. Dr. Hüseyin Atay'ın Katkıları başlıklı makalesi olmuştur. 1982 Anayasasının 24. Maddesinde yer alan zorunlu din derslerine ilişkin hükmün hangi gerekçe ve süreçleri içerdiğinin ele alındığı söz konusu çalışmada dönemin Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Hüseyin ATAY ile bir mülakata da yer verilmiştir.²⁰

Ayhan Öz tarafından kalem alınan Heyet-i İlmiye Toplantıları ve Millî Eğitim Şûralarında Din Eğitimi isimli çalışmada ise Bakanlığın en üst düzey danışma organı olan Milli Eğitim Şûralarının eğitim öğretim süreçlerinde ne denli etkin ve pedagojik roller üstlenebildiği tartışılmış ve din eğitimi meselesinin basında ve siyasette önemsendiği kadar şûralarda yer bulmadığı sonucuna ulaşılmıştır.²¹

¹⁸ Karagözoğlu, Nazike. "Ortaokul 5. Sınıflarda Tercih Edilen Seçmeli Dersler ve Tercih Nedenlerinin Öğrenci ve Veli Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi", *Pegem Journal of Education and Instruction* 5/1 (Mart 2015), 69-94

¹⁹ Gündoğdu, "Seçmeli Din Dersleri Neden Tercih Edilmiyor?"

²⁰ Günaydın, "Din Kültürü ve Ahlak Öğretiminin İlköğretim ve Liselerde Zorunlu Ders Olmasına Prof.Dr. Hüseyin Atay'ın Katkıları", 287-305

²¹ Öz, A.(2014). Heyet-i ilmiye toplantıları ve milli eğitim şûralarında din eğitimi. Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, XVI (29/I), 129-156

Prof. Dr. Kaymakcan başkanlığında Ensar Vakfı bünyesinde yürütülen seçmeli din eğitimi dersleri İnceleme ve Değerlendirme Raporunda DKAB dersine ilave olarak seçmeli din eğitimi derslerine yer verilmesinin Cumhuriyet Dönemi tarihinde din eğitimi tarihinde bir ilk olduğu belirtilmiş akabinde teorik olarak seçmeli din eğitimi ders programları söz konusu raporda analiz edilmiştir.²²

H. Tanımlar

Araştırmamızda sıkça kullandığımız bazı kavramların ne olduğunu ifade etmemiz anlaşılması bakımından önem arz etmektedir. Bu kavramalar; program, eğitim programı, seçmeli ders, kazanım, içerik ve Talim Terbiye Kurulu.

Program: Araştırmamızın ana konusunu program oluşturduğu için öncelikle Program nedir? sorusunu yanıtlamak gerekmektedir. Kısaca tasarı olarak ifade edilen programın, bölümlerin nasıl yapılacağını ve sonucunun değerlendirilmesi noktasında bir kılavuz görevi gördüğünü söyleyebiliriz.²³

Saraçoğlu ise bir başka ifade ile bir kitap bölümünden yapılması öngörülen işlemlerin bütünü anlamına geliyor, demektedir. Devamla öğrenilecek konularının planlaması veya içerik tasarımı olduğunu ifade etmektedir. Daha sonra programın diğer türlerinden bahseder. Bunlar resmi eğitim programı, destekleyici ekstra eğitim programı, ihmal edilen/geçersiz eğitim programı, örtük eğitim programı şeklinde sıralandıktan sonra tek tek açıklanır. Araştırmamız gereği bizim üzerinde durduğumuz resmi eğitim programıdır. Resmi eğitim programı, Talim Terbiye Kurulu tarafından yayınlanan eğitim programlarıdır.²⁴

Eğitim Programı: Programın bir tasarı olduğunu ifade etmiştik. Girdilerin ve çıktıların denetlendiği bir kılavuz da diyebiliriz. Eğitim programı ise okulda öğrenciye kazandırılması düşünülen hedefleri girdi-süreç-çıktı ve değerlendirme imkânı sunan tasarı yani bir eğitim tasarısıdır.²⁵

²²Kaymakcan, “Seçmeli Din Eğitimi Dersleri İnceleme ve Değerlendirme Raporu”.

²³ Arslan, Mehmet “Öğretim İlke ve Yöntemleri” 20

²⁴ Asuman Saracaloğlu, “Eğitimde Program Geliştirme ve Değerlendirme”, https://www.researchgate.net/publication/338359153_Egitimde_Program_Gelistirme_ve_Degerlendirme (Erişim Tarihi 19.05.2022)

²⁵ Arslan, Mehmet “Öğretim İlke ve Yöntemleri” Ankara, 2014, 20.

Seçmeli ders: MEB tarafından belirlenen zorunlu dersler dışında bu derslere gerek yardımcı gerekse öğrencilerin kendi ilgi ve ihtiyaçlarına bağlı olarak öğrenci-veli-okul bağlamında seçilen derslerdir.²⁶

9. Milli Eğitim Şûrası'nda seçmeli dersler, öğrencilerin kendilerini tanımalarına yardımcı, var olan yeteneklerinin gelişmesine imkân tanıyan dersler şeklinde izaha kavuşturulmuştur.²⁷

Kazanım: Eğitim programının en önemli ögesidir. İçeriğe bağlı olarak oluşturulurlar. Öğrenme başarıları, kazanımların edinilmesine bağlı olup öğrencilerin bilgi, beceri, tutum ve değerlerini ifade eder.²⁸

İçerik, hedefleri-kazanımları kazandıracak biçimde konuların düzenlenmesi olarak ele alınabilir. İçerik hazırlarken belirli ölçülere dikkat etmek gerekir. Kazanımlara göre güncelliğe, bilimselliğe, yöntem, programın felsefesine, öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyine, vb. ilkeler içerik hazırlarken dikkat edilmesi gereken unsurlardır.²⁹

Talim Terbiye Kurulu: Araştırmamızda sıkça değindiğimiz Talim Terbiye Kurulu (TTKB) 1926'da kurulmuştur. Milli Eğitim'in niteliksel gelişimini düzenlemek ve yürütmekle görevli bir danışma ve karar organı olarak tanımlanmıştır. Amaç ise devletin ihtiyaç ve çağdaş uygarlık gereklerine uygun olarak düzenlemektir. Kurul'un görev tanımını şöyle özetleyebiliriz: Ders kitaplarını incelemek, öğretim programlarını hazırlamak, milli eğitim bakanlığı ile ilgili her türlü yasa tasarılarını tüzük ve yönetmelikleri incelemek ve gerek görüldüğünde bizzat hazırlamaktır.³⁰

²⁶ Özüt - Tuncer, "İlköğretim Düzeyindeki Seçmeli Derslerin Seçim Kriterlerinin Öğretmen Ve Okul Yöneticisi Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi".

²⁷ Turgut, "Ortaokullarda Din, Ahlak Ve Değerler Alanındaki Seçmeli Derslerin Yönetici, Öğretmen, Öğrenci Ve Veli Görüşleri Bağlamında İncelenmesi (Antalya Örneği)".

²⁸ Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 Ve Ortaokul 5, 6, 7 Ve 8. Sınıflar)*, 11.

²⁹ Saracaloğlu, "Eğitimde Program Geliştirme Ve Değerlendirme", 21.

³⁰ Ali Şeker, *Talim ve Terbiye Dairesi (1946-1973)* (Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, (2006), 31.

I. BÖLÜM

ZORUNLU VE SEÇMELİ DERSLERİN ÖĞRETİM PROGRAMLARININ UYGULANMASI VE GENEL ÇERÇEVESİ

1.1. Türkiye’de 4+4+4 Eğitim Düzenlemesi Ve Seçmeli Derslerin Seyri

Dinin izlerinin varlığı yadsınamaz bir gerçektir. İnanma yatkınlığı insanın yaratılışında vardır. Bu fitrat gereği insan, yaşamış olduğu hayatta değerlerin önemli bir kısmını din etkisiyle oluşturur. Bundan ötürü insanın çok yönlü gelişiminde dinin önemli bir etkisi vardır.³¹ Buna bağlı olarak ahlaki değerlerin oluşmasında dinler ana yapıyı oluşturur. Günümüz sosyal, ekonomik ve teknolojik gelişmeleri ahlaki değerlerin öğrenilmesinin keyfi bir uygulama olmayıp bir zorunluluk olduğunu göstermektedir. Ahlaki değerler olmayınca insanlığın bir arada yaşama iradesinin olumsuz etkileneceğini, perişanlığa sürüklenebileceğini görmek gerekir. Dinin asıl amacı ise insanın her iki cihanda da mutlu bir yaşam sürmesidir.³²

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi 1982 anayasasının 24. Maddesi ile zorunlu dersler arasında yerini almıştır. Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası ile DKAB dersini eğitim programında zorunlu olarak okutulması kararından sonra 2012 yılı ile beraber seçmeli dersler alanında da bazı değişiklikler yapmıştır.

³¹ Mehmet Günaydın, “Din Kültürü ve Ahlak Öğretiminin İlköğretim ve Liselerde Zorunlu Ders Olmasına Prof.Dr. Hüseyin Atay’ın Katkıları”, 9/4 (Ağustos 2009), 303.

³² Günaydın, “Din Kültürü ve Ahlak Öğretiminin İlköğretim ve Liselerde Zorunlu Ders Olmasına Prof.Dr. Hüseyin Atay’ın Katkıları”, 304.

20 Şubat 2012’de Meclis Başkanlığına İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun teklifi sunulmuştur. Bu kanun teklifi ile ortaokul ve liselerde isteğe bağlı Kur’ân-ı Kerim ve Peygamberimizin Hayatı Dersi seçilebilmektedir. Bunların dışında diğer alanlara ait seçmeli dersler için MEB seçmeli ders grupları oluşturarak çeşitliliği artırmaktadır. Talim Terbiye Kurulu 69 ve 124 sayılı kararlarını alıp bu derslerin yanına din, ahlak ve değerler grubuna TDB dersini eklemiştir.³³ Buna bağlı olarak her yıl resmî ve özel okullarla yapılan yazışmalarda Talim Terbiye Kurulu gerek gördüğü değişiklikleri yaparak güncelleyebilmektedir.

Kanun teklifinin TBMM’ye gelmesiyle önemli tartışmalar yaşanmış ve diğer siyasi partilerin önerileriyle kanun teklifi yasalaşmıştır.³⁴ Araştırmamız gereği kanunun bizim için en önemli maddesi 9. Maddedir. Bu madde de Kur’ân-ı Kerim ve Hz. Peygamberin Hayatı derslerinin isteğe bağlı olarak seçilebileceği ifade edilmektedir.

Bu madde ile birlikte Kur’ân-ı Kerim ve Peygamberimizin Hayatı Dersi açık bir şekilde programa konulmuştur. Daha sonra eklenecek TDB (1-2) dersi Bakanlığa bağlı Talim Terbiye Kurulu kararı ile eklenmiştir.

Kanunla ilgili olarak mecliste önemli tartışmalar yaşandığını ifade etmiştik. Tartışmalardan biri, öğrencilere bir yönlendirme söz konusu olacağı çerçevesine sahiptir. Özellikle ileride seçeceği alan ve lise konusunda 11-12 yaşında bir bireyin yönlendirilmesi ile ilgili bu tartışmalara dönük Milli Eğitim Bakanlığının sık sık yapmış olduğu soru-cevap çalışmasında, böyle bir yönlendirmenin söz konusu olmadığı ifade edilmiştir.³⁵

Durmuşoğlu ve Mertoğlu’nun yapmış olduğu araştırmada DKAB öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğunun bir yönlendirme yapılmadığı düşüncesinde olduğunu görüyoruz.³⁶ Burada bir yönlendirmeden daha çok din, ahlak ve değerlerle ilgili alana öncelik verip DKAB dersine yardımcı dersler düzenlenmesi gibi

³³ Gök, “Ortaokul Din, Ahlak ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Verimliliğinin Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi”.

³⁴ Turan, *Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye’de Din Eğitimi Politikaları*, 276.

³⁵ Turan, *Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye’de Din Eğitimi Politikaları*, 278.

³⁶ Mustafa Durmuşçelebi – Burcu Mertoğlu, “Ortaokul Öğrencilerinin Eğitiminde Seçmeli Derslerin Yeri”. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, (Mart 2018), 194.

algılamak daha doğru olacaktır. Sonuçta DKAB dersinin ders saati sayısını artırmak ve müfredat alanını genişletmek daha çok tepkiye yol açabilirdi.

Ülkemizde 1997-1998 yıllarında 8 yıllık zorunlu eğitim uygulaması başlamış, sürecinde 4+4 zorunlu eğitime 4 yıl daha eklenerek 12 yıl olmuştur. Bununla amaçlanan ise toplumun eğitim süresini artırmak ve var olan ihtiyaçlar gözetilerek seçmeli dersler ile kazanımların çeşitliliğini çoğaltarak süreci daha sistemli bir işleyişe kavuşturmadır.³⁷

Bu ifade, 4+4+4 eğitim-öğretim düzenlemesi için farklı bir görüş içermekle birlikte bireyin 11-12 yaşlarında ahlaki değerleri öğrenmesi; toplumsal uyum, gelenek ve kültürünü yaşatması gibi önemli unsurlara katkı sağlayabilir.

Toplumsal ihtiyaçları dillendiren bazı STK'lerin dinin inanç, kulluk ve ahlak unsurlarının kapsamında yer alan mevcut dini eğitimin yetersiz kaldığını ve programın bu yönde yeniden revize edilmesi gerektiğini öne sürmeleri ile birlikte zorunlu DKAB dersinin yanına din, ahlak ve değerler başlığı altında bazı alan derslerinin konulduğunu görüyoruz ki bu da sivil hareketlerin merkezi otorite ile birlikte süreci belirlediğini göstermektedir. Mevcut iktidarın halkın ihtiyaçlarını dile getiren raporları ve sivil örgütlerin düşüncelerini göz önünde bulundurduğunu söylemek mümkündür.³⁸

2012 yılı ile birlikte seçmeli dersler eğitim-öğretim programına bu kanun ve kararlar doğrultusunda alınmış ve uygulanmaya başlanmıştır. Sık sık programlarla ilgili ufak çaplı değişimler yaşanmıştır ancak 2018 yılı ile öğretim programının içeriğinde ciddi değişiklikler yapılmıştır. Alınan Talim Terbiye Kurulu kararları gereğince yapılan değişikliklerden bazıları şunlardır:

19.01.2018 tarihli 2 sayılı Talim Terbiye Kurulu Kararı'nda, DKAB dersi öğretim programının ekli örneğine uygun şekilde uygulamalarını ve 2018-2019 yılı 4.5.6.7.8. Sınıf kademelerinin 2006 yılında 410 sayılı kararla kabul edilen öğretim programının kaldırılması; 19.01.2018 tarihli 3 sayılı Talim Terbiye Kurulu Kararı'nda, Peygamberimizin Hayatı programının ekli örneğinin tüm sınıf

³⁷ M. Fatih Güvendi, "Türkiye'de Eğitim Alanında Çalışan STK'ların 4+4+4 Eğitim Sistemi Bağlamında Hazırladıkları Raporlarda Din Eğitimine Yaklaşımlarının Değerlendirilmesi". *Academia* (Erişim 01 Nisan 2022).

³⁸ Meydan, "Din, Ahlak ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Öğrenci Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi", 222.

kademelerinde uygulanması 17.07.2017 tarihli 98 sayılı kararla kabul edilen ile 27.08.2012 tarihli 137 sayılı kararla kabul edilen Hz. Muhammed'in Hayatı ders programı 2018-2019 eğitim öğretim yılı itibariyle tüm sınıf düzeylerinden kaldırılması; 12.02.2018 tarih ve 52 sayılı Talim Terbiye Kurulu Kararı'nda ise TDBdersi öğretim programı 2018-2019 eğitim öğretim yılından itibaren tüm sınıf kademesinde uygulanması ve 2012-2017 yıllarında alınan sırasıyla 146 ve 94 sayılı kararlarının uygulanmaması yönünde ifadeler yer almaktadır.³⁹

Genelgelere bakıldığında hâlihazırda uygulanan DKAB, Hz. Peygamber'in Hayatı, TDB (1-2) ve Kur'ân-ı Kerim programlarının değiştiğini görmekteyiz. Zira MEB, günümüz şartlarının değişmesi ile programların değişebileceğini ve bu değişimin son olmayacağını net bir şekilde ifade etmektedir.

Genel çerçevede bu programların içeriklerini ve kazanımlarına ayrıntılı bir şekilde ele alacağız.

1.2. Seçmeli Derslerin Uygulama Esasları

Aşağıda, Millî Eğitim Bakanlığının her yıl eğitim kurumlarına gönderilen 05.01.2022 tarihli 40581033 sayılı DYS yazısında, seçmeli ders seçiminin nasıl olacağı uygulama birliği sağlanması açısından sekiz madde ile belirtilmiştir. TTKB 23.12.2021 tarih ve 49 sayılı Milli eğitim Bakanı Mahmut Özer imzalı duyurusunda zorunlu ve seçmeli dersleri içeren haftalık ders çizelgesinde (Tablo 1) ise hangi kademenin veya hangi sınıfın hangi dersleri kaç saat alabileceği belirtilmiştir. Veli, öğrenci ve okul gibi paydaşların tercih ve şartlarının gözetildiği uygulama süreci; verilen seçmeli ders havuzundan on derse kadar seçilecek bir grup dersin belirlenmesi, öğrenci tercihlerinin toplanması ve modüler yapının getirdiği kolaylık ile haftalık ders programına eklenmesi gibi adımlardan oluşmaktadır. Seçmeli derslerin modüler bir yapıda planlanması ile öğrenci 5. Sınıftan itibaren desteklenmek istediği dersi seçme imkânına kavuşmaktadır. Bununla beraber, uygulamada farklı sınıf seviyelerinde okuyan öğrencilerin aynı seçmeli dersi seçmelerine imkân verilmiştir.

³⁹ <https://tebligler.meb.gov.tr/> 81, 2018, 2724-2735_(Erişim tarihi:17.07.2022)

Yönergeye⁴⁰ baktığımız zaman önemli uygulama maddelerinin olduğunu görmekteyiz. Bunlardan en dikkat çeken ise serbest etkinlikler belirlenirken veli görüşü, okul idaresi gibi paydaşların kararlarının da belirleyici olması gerektiğidir. Okulun mevcut öğretmen ve fizikli şartları göz önünde bulundurularak seçmeli ders havuzundan seçilen onlu bir ders grubuna bakarak öğrenciler seçimlerini bu doğrultuda yapacaktır. Çizelgede bir dersin kaç kez alınabileceğini görmekteyiz. Seçmeli ders uygulama esaslarının modüler yapısı, ders seçimini kolaylaştırmaktadır. Haftanın bir günü okullarda seçmeli ders günü –cuma günü önerilmekte- olarak belirlenir. Farklı kademedede olduğu hâlde seviyesi aynı olan öğrencilerin aynı seçmeli dersleri alması sağlanır. Seçmeli dersleri tek günde toplamak, büyük okullarda genel programın oturmasını zorlaştırdığı için öngörüldüğü oranda uygulanamamaktadır.

Seçmeli derslerin seçilme sürecinde en önemli unsurlardan biri de veli talepleridir.⁴¹ Ancak süreci asıl belirleyen; okulun var olan eğitimci kadrosu, fiziki şartları ve öğrenci talepleri, yöneticilerinin öğretimi planlarken kullanmak durumunda kaldığı takdir yetkisidir.

Turgut yapmış olduğu çalışmada yöneticilerin velileri bilgilendirmediğini ifade etmiştir.⁴² Bu açıdan çalışmamız bir bildiri görevi taşımaktadır. Öğrenci kendi kademesine dönük herhangi bir ders seçimi yaptığında içerik ve kazanımları net bir biçimde görebilmektedir. Sadece veliler değil öğretmenler, öğrenciler hatta yöneticiler için de sürecin planlanması kolaylaşmaktadır. Bu çalışma diğer branşlara ilham olursa yapılacak çalışmalar benzer şekilde kendi seçmeli ders gruplarının ana dersi destekleyici yönlerini veya öğrencilerin yeteneklerini geliştirmesine imkân veren katkısını sürece yansıtmasını kolaylaştıran bir işlev görecektir.

⁴⁰ <https://sultanbeyli.meb.gov.tr/www/2021-2022-egitim-ogretim-yilinda-okutulacak-secmeli-dersler/icerik/1072>

⁴¹ Turgut, “Ortaokullarda Din, Ahlak e Değerler Alanındaki Seçmeli Derslerin Yönetici, Öğretmen, Öğrenci Ve Veli Görüşleri Bağlamında İncelenmesi (Antalya Örneği)”.

⁴² Turgut, “Ortaokullarda Din, Ahlak e Değerler Alanındaki Seçmeli Derslerin Yönetici, Öğretmen, Öğrenci Ve Veli Görüşleri Bağlamında İncelenmesi (Antalya Örneği)”.

Tablo 1

İlköğretim kurumları (ilkokul ve ortaokul) haftalık ders çizelgesi (5.1.2022 tarih ve 40581033 sayılı bakanlık yazısı, dys.)

DERSLER			SINIFLAR							
			İLKOKUL				ORTAOKUL			
			1	2	3	4	5	6	7	8
	Türkçe		10	8	8	6	6	5	5	
	Matematik		5	5	5	5	5	5	5	
	Hayat Bilgisi		4	4	3					
	Fen Bilimleri				3	3	4	4	4	4
	Sosyal Bilgiler					3	3	3	3	
	T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük									2
	Yabancı Dil			2	2	2	3	3	4	4
	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi					2	2	2	2	2
	Görsel Sanatlar		1	1	1	1	1	1	1	1
	Müzik		1	1	1	1	1	1	1	1
	Beden Eğitimi ve Oyun		5	5	5	2				
	Beden Eğitimi ve Spor						2	2	2	2
	Teknoloji ve Tasarım								2	2
	Trafik Güvenliği					1				
	Bilişim Teknolojileri ve Yazılım						2	2		
	Rehberlik ve Kariyer Planlama									1
	İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi					2				
ZORUNLU DERS TOPLAMI			26	28	28	30	29	29	29	29
	Din, Ahlak ve	Kur'ân-ı Kerim (4)					2	2	2	2

	Değerler	Peygamberimizin Hayatı (4)					2	2	2	2
		Temel Dinî Bilgiler (2)					2	2	2	2
	Dil ve Anlatım	Okuma Becerileri (1)					2	2		
		Yazarlık ve Yazma Becerileri (4)					2	2	2	2
		Yaşayan Diller ve Lehçeler (4)					2	2	2	2
		İletişim ve Sunum Becerileri (1)							2	2
	Yabancı Dil	Yabancı Dil (Bakanlar Kurulu Kararı ile Kabul Edilen Diller) (4)					2	2	2	2
	Fen Bilimleri ve Matematik	Bilim Uygulamaları (4)					2	2	2	2
		Matematik Uygulamaları (4)					2	2	2	2
		Çevre Eğitimi ve İklim Değişikliği (1)						2	2	2
		Bilişim Teknolojileri ve Yazılım (2)							2	2
	Sanat ve Spor	Görsel Sanatlar (Resim, Geleneksel Sanatlar, Plastik Sanatlar vb.) (4)					2/(4)	2/(4)	2/(4)	2/(4)
		Müzik (4)					2/(4)	2/(4)	2/(4)	2/(4)
		Spor ve Fizikî Etkinlikler (Alanlara Göre Modüller Oluşturulacaktır) (4)					2/(4)	2/(4)	2/(4)	2/(4)
		Drama (2)					2	2		
		Zekâ Oyunları (4)					2	2	2	2
		Satranç (1)					2	2	2	2
	Sosyal Bilimler	Halk Kültürü (4)					2	2	2	2
		Şehrimiz ... (1)					2	2	2	2
		Medya Okuryazarlığı (1)							2	2
		Hukuk ve Adalet (1)						2	2	2

		Düşünme Eğitimi (2)						2	2
Seçilebilecek Ders Saati Sayısı						6	6	6	6
SERBEST ETKİNLİKLER			4	2	2				
TOPLAM DERS			30	30	30	35	35	35	35

2012 yılında 5. sınıf öğrencileri için 15 tane seçmeli ders belirlenmiş ve öğrencilerin 8 saate kadar ders alabilmelerine olanak verilmiştir. Daha önce de ifade ettiğimiz üzere MEB öğretim programlarında toplumsal ihtiyaçlar ve kurumsal şartlar gereğince esneklik içerdiği için TTKB tarafından 2017-2018 itibarı ile seçmeli ders saati ortaokullarda 6 olarak belirlenmiştir. Bu sayıda kalmak şartı ile bazı derslerin 4 saat tanımlanabileceği de esaslarda ifade edilmiştir. MEB'e göre seçmeli dersler öğrencilerin akademik başarısını artırdığı gibi öğrencilerin yetenekleri, ilgileri ve arzuları doğrultusunda veli, öğrenci, kurum işbirliğini de artırmaktadır.⁴³

Bununla beraber, aynı çalışmada öğrencilerin gelecekte karşılaşacağı sınavlar doğrultusunda bu dersleri seçebildiği ifade edilmiştir. Bu durum insan hayatı boyunca içerisinde yer alınan öğretim süreçlerinin birbirini ne denli takviye ettiğini gösterir ki olması gereken de budur.⁴⁴

Peçen, yapmış olduğu çalışma neticesinde seçmeli dersler hakkında ilgili branş öğretmenleri ve okul yöneticileri tarafından bu derslerin içerik ve kazanımları hakkında öğrencilerin bilgilendirilmesi gerekliliğine vurgu yapmıştır.⁴⁵ Çalışmamız ise var olan bu ihtiyacı karşılamayı amaçlamaktadır. Böylece bir ortaokul öğrencisi hangi sınıf düzeyinde olursa olsun ders seçimi yapacağı zaman hangi içeriklerle karşılaşacak, hangi kazanımlar ortak veya farklı bir öngörü kazanabilecektir. Sadece öğrenciler de değil benzer şekilde diğer paydaşların da sürece dönük farkındalıkları yükseleceği için seçmeli dersler işlevini daha isabetli görmüş olacaktır.

Seçmeli derslerin hangilerinin okutulacağının isteğe bağlı olduğunu hem yasadan hem Talim Terbiye Kurulunun aldığı kararlardan söz ederken daha önce de

⁴³ Durmuşçelebi - Mertoğlu, "Ortaokul Öğrencilerinin Eğitiminde Seçmeli Derslerin Yeri", 174.

⁴⁴ Durmuşçelebi - Mertoğlu, "Ortaokul Öğrencilerinin Eğitiminde Seçmeli Derslerin Yeri", 176.

⁴⁵ Furkan Peçen, "Ortaokul Din, Ahlak Ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Öğrenci Görüşüyle Değerlendirilmesi (Elazığ İli Örneği)", *Açık Bilim* (Erişim 27 Nisan 2020).

ifade etmiştik. Bu çalışmada ise yapılan araştırmalar sonucunda öğrencilerin %50 oranında kendi tercihlerini yansıtabildiklerini görmekteyiz. Bu durum öğrenci iradesinin süreç içerisinde işlevsel olmadığını göstermekte ve ders seçimi tam anlamıyla hedefine ulaşamamaktadır.⁴⁶

1.3. Öğretim Programlarının Genel Çerçevesi

1.3.1. DKAB Dersi Öğretim Programına İlişkin Genel Bilgiler

Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, almış olduğu yeni bir kararla 2012'de kabul edilen programları 2018 yılında değiştirdiğine yukarıda değinmiştik. Şimdi ise imam hatip ortaokulu ve ortaokul 5.6.7. ve 8.sınıflar için yayınlanmış 2018 yeni DKAB, TDB (1- 2), Peygamberimizin Hayatı ve Kur'ân-ı Kerim ders programında bizleri ilgilendiren başlıkları inceleyeceğiz. Bu başlıkları programın amaçları, perspektifi, yetkinlikleri, programın temel felsefesi ve genel amaçları, programın yapısı, ünite ve konuları, kazanım ve açıklamaları ve anahtar kavramlar şeklinde sıralayabiliriz.

Din, ahlak ve değerler alanı derslerin öğretim programlarına genel bir gözle bakıldığında birçok ortaklık göze çarpmaktadır. Amaçlar, sürecin nasıl olması gerektiğine ilişkin esaslar, bireyin öz değerlendirme alışkanlığı kazanması gibi vurguların bu program için de geçerli olduğunu görmekteyiz. Diğer öğretim programları gibi bu program da yapılandırmacı yaklaşımla kaleme alınmıştır.⁴⁷ Öğrencinin zihni bilgiye erişme süresince sürekli yapılandırılır. Kalıcı öğrenme sarmal programlama ile sağlanmaya çalışılmıştır.

1.3.1.1. DKAB öğretim programının perspektifi

Bakış açısına bakıldığında en etkileyici vurgunun programın arızı yapısı ile istenildiğinde rahatlıkla gözden geçirilebilir, güncellenebilir olmasına ilişkin

⁴⁶ Durmuşçelebi - Mertoğlu, "Ortaokul Öğrencilerinin Eğitiminde Seçmeli Derslerin Yeri", 182.

⁴⁷ Meydan, "Din, Ahlak Ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Öğrenci Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi", 226.

olduğunu söyleyebiliriz. Aynı zamanda yetkinlikle bütünleşmiş bilginin davranışa dönüşmesi de⁴⁸ programın amacına hizmet etmesinin en net ifadesidir⁴⁹

Burada öğretim programının perspektifinin güncel olabileceğini, sürekli yenilenebileceğini ifade etmektedir ki bu da sürecin tanımlayıcısı Millî Eğitim Bakanlığının öğretim programlarını yaparken sahip olduğu perspektifin olumlu bir yönüdür.

1.3.1.2. DKAB öğretim programının yetkinlikleri

Eğitim sistemimiz yetkinliklerde bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip karakterde bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazeleri olan yetkinlikler Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi'nde (TYÇ) belirlenmiştir. TYÇ sekiz anahtar yetkinlik belirlemekte ve aşağıdaki gibi tanımlamaktadır:

- (1) Anadilde iletişim
- (2) Yabancı dillerde iletişim
- (3) Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler
- (4) Dijital yetkinlik
- (5) Öğrenmeyi öğrenme
- (6) Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler
- (7) İnisiyatif alma ve girişimcilik
- (8) Kültürel farkındalık ve ifade

Kısaca her birinden söz etmek programın yetkinliğini, nasıl olduğunu ortaya çıkarır. Ana dilde iletişim, kişinin anlam-dinleme-konuşma özelliğine vurgu yaparken bunun yanında yabancı dillerde iletişim ise kültürel bağlamda karşıdakini anlama, kendini ifade etme ve yorumlama becerisini ön planda tutar. Yetkinlik, günlük hayattaki problemleri çözme noktasında kişiye yeterlilik kazandırır ve bize göre çağımızın en önemli yetkinliğidir. Bilgiye erişim, bilginin saklanması ve yönetilmesi bu özelliğe bağlıdır ve programın yetkinlik alanları arasında hayatın her alanında gereksinim duyulanıdır. Öğrenmenin peşini bırakmamak ve bu konuda

⁴⁸ MEB, *Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 Ve Ortaokul 5, 6, 7 Ve 8. Sınıflar)*, 2.

⁴⁹ MEB, *Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 Ve Ortaokul 5, 6, 7 Ve 8. Sınıflar)*, 2.

ısrarcı olmaktır. Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler ise öğretim programıyla uyum içerisinde yaşayan kişiler ister. Kişi topluma uymalı, çatışmaları çözmeli, medeni olmalıdır. İnisiyatif alma, girişimcilik, aklındakileri harekete geçirme yetkinlik iken kültürel farkındalık ve ifade ise duygularını ve düşüncelerini saygı çerçevesinde sunmak ve karşılıklı takdir etmek becerisidir⁵⁰

Eğitimde nitelik uzun süredir tartışılan bir konudur. Her bir paydaşın kendisi dışındaki değişkenin hatalı olduğunu ifade etmesi, bu iddiaların tek taraflı olduğu gerçeğini çoğu zaman doğrular niteliktedir. Bazı durumlarda programın kendisi, bazen öğretmen, bazen öğrenci veya ebeveyn süreçteki olumsuzlukların sorumluluğunu taşımaktadır.

Gürbüz Türk çalışmasında eğitimin nitelikli olması için eğitim sisteminde var olan bütün paydaşların –öğrencilerin, öğretmenlerin, araç gereçlerin- nitelikli olması gerektiğini ifade eder. Buna ek olarak öğretmen ve öğrencinin birbirine karşı motive olması gerektiğini belirtir⁵¹ Bu ifadeye tam olarak katılmakla birlikte eğitim-öğretim süreçlerinin paydaşlarca senkronize yürütülebilmesiyle muhteşem bir yapının ortaya çıkması içten bile değildir. Tabii ki motivasyon, gerek öğrenci, gerek öğretmen ve ebeveyn için önemli bir etmendir.

Motivasyonun sağlanması demek duyuşsal anlamda hazır olmayı içerir. Buna bağlı olarak insanın kendini geliştirme, kendisine gerekli olan tüm bilgileri edinme çabası eğitimin niteliğini etkileyen başlıca unsurdur. Çalışmamızın birinci bölümünde seçmeli derslerin öğrencilerin potansiyelini, eğilimlerini keşfetmek açısından büyük bir imkanı barındırdığını ifade etmiştik.

Eğitimin istendik yönlü davranış değişikliği süreci olduğu, kaleme alınan bütün araştırmalarda vurgulanmaktadır. Buna karşın uygulamada her zaman yüksek bir standardın yakalanamadığı da sürecin paydaşları tarafından malumdur. İyi bir eğitim nasıl olmalıdır, sorusunun cevabı hep aranagelmıştır. Kimi, bireyde var olan yeteneğin mecburi süreçlerle geliştirilip topluma uyumlu insanın eğitimle yakalanabileceğini vurgulamıştır.⁵² Biz ise ideal eğitimin bu çağda içkin, var olan

⁵⁰ MEB, *Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 Ve Ortaokul 5, 6, 7 Ve 8. Sınıflar)*, 4.

⁵¹ Oğuz Gürbüz Türk, “Eğitimde Nitelik Sorunu”, *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)* 23/2 (Ağustos 2019), 734.

⁵² Gürbüz Türk, “Eğitimde Nitelik Sorunu”, 735.

bütün durumların -gerek çevresel gerek psikolojik gerek politik- değerlendirilip bireye en kısa sürede aktarıldığı, kalıcı öğrenmelerin gerçekleşip davranışa en kısa sürede dönüştüğü süreçler olduğunu düşünmekteyiz. Örneğin metaverse teknolojisinden bahis açıldığı bir dönemde en yeni gelişmelerin eğitimin süreçlerine yansıtılması gerektiğini, en kısa sürede eğitim programlarında kendisine yer bulup öğrenci ile buluşturulması gerektiğini düşünmekteyiz. Birinci bölümde öğretim programlarını incelerken esnek bir yapıya sahip olduğunu belirtmiştik. Programda, ihtiyacın talep ettiği değişikliklerin geç yapılması veya planlamaya dahil edilmemesi durumunda uzun süreçte niteliksiz bir eğitimin çıktıları ile yüzleşmek kaçınılmaz sonuçtur. Tabi ki eğitimde plan ve program yapılırken eğitim sürecindeki kişileri bu programlamaya katmak, hedef davranış değişikliği gözlemleyip programı esnek tutmak nitelikli eğitimin bir parçasıdır.⁵³

İyi bir eğitim veya nitelikli eğitim şöyle olur, demek doğru değildir. Çünkü eğitim öğrenci, öğretmen, idareci, veli, program vb. gibi pek çok parametreden oluşan çok geniş bir yelpazeyi içerir.⁵⁴ Bununla birlikte ilk bölümde bahsi geçen Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ) parametreleri bir öğretim programının daha nitelikli olmasını sağlar. Program bir kılavuz olup öğretmen ve öğrenci kılavuza göre hareket eder. İyi bir kılavuz, programın hedefine ulaşmasını kolaylaştıracaktır.

Meydan'ın yapmış olduğu çalışmada lise ve ortaokul öğrencilerine yöneltilen DKAB dersinin içeriğinin özgün olmasına ve desteklenmesine ilişkin bazı soruların cevapları şaşırtıcı değildir. Öğrencilerin üçte biri DKAB dersinde öğrenemediği bilgileri seçmeli derslerde öğrendiğini ifade etse de içeriğin tekrar eden yapısının sorgulandığı diğer soruda katılımcıların üçte biri seçmeli derslerin DKAB dersinden farklı ve orijinal olmadığını ifade etmiştir. Yapılan çalışmada bilişsel açıdan öğrenci ihtiyacını karşılama oranı 5. sınıflarda yüksek iken liseye doğru azaldığı görülmektedir.⁵⁵ Bu çalışma, bizim araştırmamızda belirtmiş olduğumuz tekrar-orijinalite hususuna atıf yapmaktadır. Araştırmamızı aynı kademedeki farklı sınıflar ekseninde yürüttük. Şayet dikey düzlemde kademeler arasında da benzer bir çalışma

⁵³ Gürbüzürk, "Eğitimde Nitelik Sorunu", 737.

⁵⁴ Aslan Ve Kiliç, "Ortaokul Öğrencilerinin 'Etkili Öğretim Ve Etkili Öğretmen Davranışlarına' İlişkin Görüşleri", 377.

⁵⁵ Meydan, "Din, Ahlak Ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Öğrenci Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi", 246.

yapılacak olsa birebir tekrar eden konulara, bu tekrara rağmen programın yoğunluğunu azaltabilecek eş güdümden yoksun desteklere ulaşılabilir.

Öğretmen, öğrenci ve veliler ile yaptığımız araştırmada da sınıfların kalabalık olmasından dolayı derslerde problem yaşandığı görülmektedir.⁵⁶ Turgut öğretmenlerle yapmış olduğu görüşmede Kur’ân-ı Kerim dersinin müfredatının ders öğretmenleri tarafından beğenilmediği yargısına ulaşmaktadır.⁵⁷ Tabloları incelediğinizde DKAB dersinde olan bütün dua ve surelerin Kur’ân-ı Kerim dersinde olduğunu net bir şekilde görmekteyiz. Ancak Kur’ân-ı Kerim öğretim programında yer alan sure ve duaların ezberletilmesi yönündeki açık ifade, DKAB programındaki zorunlu değil ibaresinin önüne geçmiştir. Bu da Kur’ân-ı Kerim ders programı açısından önemlidir. Sözü geçen çalışmada devamla, öğretmenlerin Kur’ân-ı Kerim dersinin öğrenci seviyesi uygun olmadığını ve ders kazanımlarının verilen ders saati içerisinde yetiştiremeyeceğini düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır.⁵⁸

Bir okulun yönetimi, o okulda verilecek eğitimin sınırlarını çizme noktasında önemli bir yere sahiptir. Öğretmen-öğrenci-veli-program bağlamında düşünüldüğünde idare, okuldaki eylem planının sınırını çizer. Seçmeli derslerin seçim süreci bunun en iyi örneğidir. Seçmeli Derslerin Seyri bölümünde okul yöneticilerinin seçmeli derslerin seçiminde okulun imkanı dahilinde ne denli belirleyici olduklarını ifade etmiştik. Özellikle okul müdürünün öğretmenleri programın amacına yönelik hazırlayıp güdülemesi ve programın uygulanabilmesi için gerekli ortamı sağlaması nitelikli eğitime katkı sunmaktır.⁵⁹ Arslan ve Kılıç çalışmalarında etkili öğretimin öğretmene bağlı olduğunu ifade ederek öğretmenin öğrencisinin ihtiyaçlarını bilmesi, öğrenciyi psikolojik olarak yakalamış olması gereğini vurgulamışlardır. Etkili öğretmenin kendini yeniliklere açık tutmasının, öğrencisiyle iletişim kurabilmesinin önemli olduğunu ifade etmişlerdir.⁶⁰ Eğitimin bana göre en önemli parçası öğrencinin anlaşılması ve öğrencinin kendini ifade

⁵⁶ Turgut, “Ortaokullarda Din, Ahlak Ve Değerler Alanındaki Seçmeli Derslerin Yönetici, Öğretmen, Öğrenci Ve Veli Görüşleri Bağlamında İncelenmesi (Antalya Örneği)”.

⁵⁷ Turgut, “Ortaokullarda Din, Ahlak e Değerler Alanındaki Seçmeli Derslerin Yönetici, Öğretmen, Öğrenci Ve Veli Görüşleri Bağlamında İncelenmesi (Antalya Örneği)”.

⁵⁸ Turgut, “Ortaokullarda Din, Ahlak e Değerler Alanındaki Seçmeli Derslerin Yönetici, Öğretmen, Öğrenci Ve Veli Görüşleri Bağlamında İncelenmesi (Antalya Örneği)”.

⁵⁹ Gürbüzürk, “Eğitimde Nitelik Sorunu”, 739.

⁶⁰ Osman Aslan – Durmuş Kiliç, “Ortaokul Öğrencilerinin ‘Etkili Öğretim Ve Etkili Öğretmen Davranışlarına’ İlişkin Görüşleri”, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 20/1 (Mart 2020), 376.

edebilmesinin teşvik edilmesidir. Bu asgari koşul sağlandığında eğitim sürecinin daha sorunsuz yürümesi yönünde gerek şart sağlanmış olur. Öğretmen halihazırda belirli eğitimlerden geçmiş belirli, sınavları kazanmış, yetkin olarak kendini kanıtlamış olarak orda bulunmaktadır. Program ise uzman kişilerce bilimsel değerler göz önünde bulundurularak hazırlanırken öğrenci bu kadar hazır bir düzene sonradan dahil olan bir paydaştır.

Millî Eğitim Bakanlığı istendik yönde davranış değişikliğini amaçladığı eğitim sürecini planlarken bedensel, zihinsel ve duygusal olarak bir bireyde bulunması gereken yeterlilikleri din kültürü ve ahlak bilgisi dersi programına yansıtmıştır. Öğretimin devam ettiği süre zarfında süreçlerin birbirinin tamamlayıcısı olduğunu; okul öncesinin ilkökulu, ilkokulun ortaokulu, ortaokulun ortaöğretimi tamamladığını görmekteyiz. Lise yıllarından bahsedilirken onları hayata hazırlamak ifadesi, nihai amacı vermektedir. Programın yetkinlik kısmına bakıldığında tam anlamıyla bireyin çok yönlü ve her alanda gelişim göstermesi gerektiği vurgulanmıştır. Ancak öğretim programlarında sadece akademik derslere ağırlık verilmesi bireyin psiko-motor gelişiminin duyduğu ihtiyacın giderilmesi noktasında eksiklik arz eder. Burada önemli olan öğretim süreçlerinin hem iyi hem çok yönlü yönetilmesidir. Öğretim programları çok yönlü olmakla beraber öğretmen süreci öyle bir yönetmelidir ki program tam anlamıyla pratiğe yansısın.

Bir öğretim programını uygulama aşamasında karşılaşılan ihtiyaçları gidermek üzerine yeniden güncelleme gereksinimi oluştuğunda, bu değişikliği etkileyen beşerî, fiziki, politik ve stratejik birçok unsur vardır. MEB en son 2018 yılında uygulanagelen öğretim programlarından yaklaşık 51 dersin öğretim programının güncellendiğini veya değiştirildiğini belirtmiştir. Buradan yola çıkarak esnek öğretim programlarına bütün dünyada ihtiyaç duyulduğunu söyleyebiliriz. Bu durum eğitim alanında da bir işbirliğini gerektirmektedir. Öğretim programlarını güncellemeye yönelik etkinliklerde uluslararası ölçekte ülkemizdekine benzer ihtiyaçlarla programlarını değiştiren ülkelerin yenilenen metinleri incelenmiş olup, ilgili bilimsel literatür analiz edilmiş, şûra kararları, kalkınma planları, uluslararası öğrenci değerlendirme programlarının (PISA, TIMMS) sonuçları, dünyanın her

yerinde eğitim sistemini etkileyen 21. yy. becerileri, hükümetlerin eylem planları analiz edilmiştir.⁶¹

1.3.1.3. DKAB öğretim programının temel felsefesi ve genel amaçları

Her programın temel felsefi bir yaklaşımı söz konusudur. Buna bağlı olarak eğitim-öğretim programları belirli bir yaklaşım üzerine hazırlanır. Ülkemizde öğretim programları 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 2. maddesinde ifade edilen Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları ile Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri esas alınarak hazırlanmıştır. Yurt çapında eğitime ve öğretime yön veren bütün çalışmalar, her eğitim seviyesinin okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim düzeylerinde birbirini tamamlayıcı amaçlara ulaşmaya yöneliktir.

Programın amaçlarına baktığımızda önemli bazı unsurlar olduğunu görmekle birlikte mevcut iktidarın, içinde bulunulan kültürün ve tarihin bütün değerlerini kapsamaya yönelik bir hedefinin olduğu hissedilmektedir. Bireyin tüm zeka alanlarına yönelik kazanımlarla çok yönlü bir gelişimin amaçlandığını net bir şekilde ifade edebiliriz. Kişinin gündelik hayatında kendi potansiyelini geliştirerek ihtiyaçları gereğince bu potansiyeli yönlendirebilmesini, kendini idame edecek durumda olmasını sağlamak; buna bağlı olarak sorumluluklarını bilen milli ve manevi unsurları benimsemiş olmak da önemsenmektedir. İlerleyen yıllarda da eğitim öğretimin her kademesinde daha sonra üzerine koyarak ilerleyen bir ortak amaç zinciri görmekteyiz.⁶² Birbirini bütünleyen bir bakış açısı ile yıllar süresince öğrencinin ortak kazanımları edinmesi kolaylaşmıştır.

DKAB öğretim programına bakıldığında temel felsefesi şudur, demek yetersiz. İncelediğiniz zaman yapılandırmacı yaklaşım, çoklu zeka, öğrenci merkezli, beceri temelli öğrenme gibi yeni ve modern öğrenme yaklaşımları baz alınarak hazırlanmıştır. Aynı zamanda öğrencilerin gelişim düzeylerinin dikkate alındığı, İslam dini ve diğer dinleri betimleyici bir model benimsendiği, ifade edilmiştir. İslam dininin öğretiminin mezhepler üstü bir yaklaşımla kazandırılması amaçlanmıştır,

⁶¹ Gökhan Aksoy - Gökhan Taşkin. “Öğretim Programlarının Değişmesini Etkileyen Faktörlerin, Sosyal Bilgiler Ve Fen Bilimleri Dersi Müfredatlarını Etkileme Boyutu”, *Milli Eğitim Dergisi* 48/224 (Kasım 2019), 77.

⁶² MEB, *Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 Ve Ortaokul 5, 6, 7 Ve 8. Sınıflar)*, 8.

yorumlar bilimsel bir tutumla ele alınmıştır. Bununla beraber, programın genel amaçları sıralanırken yaşayan diğer dinlerin de benzer şekilde bilimsel bir metotla dinler açılımlı ve olgusal bir yaklaşımla öğretime konu edildiği yer almıştır. Amaçları ise şu şekilde ifade edilmiştir:

- (1) Dinî ve ahlaki kavramları tanımaları,
- (2) Dinin sosyal hayat, kültür ve medeniyet unsurları üzerindeki etkilerini kavramaları,
- (3) Farklı inanç ve yorumları tanımaları ve bunlara saygı duymaları,
- (4) Çevresindeki dinî davranış, yorum, tutum ve deneyimlerin farkında olmaları,
- (5) Ahlaki değerleri tanımaları ve bunları içselleştirmeleri,
- (6) İslam dininin ana kaynaklarını tanımaları,
- (7) Hz. Muhammed'in (sa.) hayatını ve örnek ahlakını tanımaları,
- (8) İslam dininin inanç, ibadet ve ahlak ilkelerini açıklamaları,
- (9) Bazı dua ve surelerin muhtevasını ana hatlarıyla tanımaları,
- (10) İnanç ve ibadetlerin davranışları güzelleştirmedeki olumlu etkisinin farkına varmaları amaçlanmaktadır.⁶³

Görüldüğü gibi programın temel felsefesine ve amaçlarına bakıldığında hem ahlaki hem de dinin temel konuları üzerinde durulmaktadır.

1.3.1.4. DKAB öğretim programının yapısı

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4-8 Sınıflar) Öğretim Programı; üniteler, konular, kazanımlar, açıklamalar ve anahtar kavramlar şeklinde yapılandırılmıştır. Programın, Ünite Açıklamaları bölümünde konu başlıklarına yer verilmiştir. Konu alt başlıkları, kazanım ve açıklamalarından hareketle oluşturulmuştur. Her sınıf düzeyinde beş üniteye ayrılan programda ünite ve konular belirlenirken öğretim hedefleri, dersin amaçları, öğrencilerin gelişim düzeyleri, hazır bulunuşlukları, konuların aşamaları ve birbiriyle olan ilişkisi dikkate alınmıştır. Tablo 2'de görüldüğü gibi öğretim programında; konu başlıklarına, Ünite Açıklamaları bölümünde yer verilmiştir. Konu alt başlıkları, Kazanım ve Açıklamaları bölümünden hareketle oluşturulur.

⁶³ MEB, *Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 Ve Ortaokul 5, 6, 7 Ve 8. Sınıflar)*, 8.

Tablo 2

İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi dersi (4,5,6,7 ve 8. sınıflar) öğrenme alanları ve üniteleri (MEB DKAB öğretim programı, 2018)

ÖĞRENİM ALANI	ÜNİTELER				
	4. Sınıf	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
İnanç	Din ve Ahlak Hakkında Neler Biliyorum?	Allah İnancı	Peygamberlere ve İlahi itaplara İnanç	Melek ve Ahiret İnancı	Kaza ve Kader
İbadet	Temiz Olalım	İbadet Konusunda Bilgilendirilim	Namaz İbadeti	Oruç İbadeti	Zekât, Hac ve Kurban İbadeti
z.Muhammed	Hz. Muhammed'i Tanıyalım	Hz. Muhammed ve Aile hayatı	Son Peygamber Hz. Muhammed	Bir İnsan ve Peygamber Olarak Hz. Muhammed	Hz. Muhammed'in Hayatından Örnek Davranışlar
Kur'an ve Yorumu	Kur'an-ı Kerim'i Tanıyalım	Kur'an-ı Kerim'in Temel Eğitici Nitelikleri	Kur'an-ı Kerim'in Ana Konuları	İslam Düşüncesinde Yorumlar	Kur'an'da Akıl ve Bilgi
Ahlak	Sevgi, Dostluk ve Kardeşlik	Sevinç ve Üzüntülerimizi Paylaşalım	İslam'ın Sakınılmasını İstediği Bazı Davranışlar	Din ve Güzel Ahlak	İslam Dinine Göre Kötü Alışkanlıklar
Din ve Kültür	Aile ve Din	Vatanımızı ve Milletimizi Seviyoruz	İslamiyet ve Türkler	Kültürümüz ve Din	Dinler ve Evrensel Öğütleri

Tetik 2010 ve 2018 DKAB programı arasında bir karşılaştırma yaparken önemli hususlara değinmiştir. Bunlar içerisinde en dikkat çeken; 2018 programının daha sade, yapılandırmacı yaklaşımın benimsendiği ve öğrencilerin katılımını daha kolaylaştıran, onları daha aktif kılan bir program olduğu tespitidir. 2018 DKAB programında peygamber hayatlarının anlatılması öğrencilerin zihninde daha kalıcı bir öğrenmeye karşılık gelmektedir. Dua ve surelerin eklenmesi, surelerin içeriğinin öğrenilmesi noktasında yarar sağlamaktadır. Tetik, bazı ünite ve kazanımların öğrenci gelişim düzeyine, uygun olmadığını da vurgulamıştır.⁶⁴

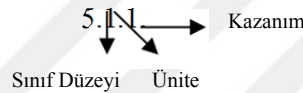
1.3.1.5. Kazanım ve açıklamalar

Kazanımlar; eğitim boyunca girdilerin çocukların sahip olacakları yetenek, davranış ve ilkeleri ifade eder. Sürecin önemli maddelerinden olan kazanımlar; öğrencilerin gelişim seviyelerini, öğretimin amaçları ve muhtevası gözetilerek

⁶⁴ Hayati Tetik, "İlköğretim Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Dersi 2010-2018 Öğretim Programı Ünite Ve Kazanımları Üzerine Bir Değerlendirme", *Universal Journal of Theology* 3/1 (Mart 2018), 83.

hazırlanmıştır. Eğitimde başarı hedeflenen düzeyin kazanılmasına bağlıdır. Öğretmenin vazifesi de bu yolda var olan veya olabilecek her türlü olasılığı imkana dönüştürüp sürece katkı sağlamasına yardımcı olmaktır. Öğretim programları kaleme alınırken gözetilen en önemli kolaylık kazanımların kitapta ilgili açıklamalarla eşleştirilerek verilmesidir. Kazanımların gerçekleşebilmesi için bu açıklamaların mutlaka göz önünde bulundurulması gerekir. Öğretmenin ana hedefini belirleyen kazanımlar, ders işleyişi açısından belirleyicidir. Her DKAB ünitesinde kazanım sayısı değişmektedir.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4-8 Sınıflar) Öğretim Programında yer alan kazanımlar, ünitelere göre numaralandırılmıştır. Aşağıda sınıf düzeyi, ünite ve kazanım numarasına örnek verilmiştir.

1.3.1.6. Anahtar kavramlar

Kavram, bir objenin zihindeki tasavvurudur. Kavramlar eşya, olgu veya olayların ortak özelliklerini bir arada toplayarak bunları bir ortak ad altında sınıflamaya tabi tutan tasarımlardır.

Din öğretimi, kendine özgü kavramsal çerçevesi olan bir yapıya sahiptir. Din öğretiminde anlamlı ve kalıcı öğrenmenin gerçekleşmesi, bu kavramların özellikleri ve kullanım şekillerinin öğrencilere doğru bir biçimde kazandırılmasına bağlıdır. Buradan hareketle öğretim programında, her bir ünite ile ilgili Anahtar Kavramlar bölümüne yer verilmiştir⁶⁵ Her ünitenin başına bazı anahtar kavramlar yerleştirilerek öğrencilerin ilerleyen konular hakkında bilgi sahibi olması sağlanmaktadır. Bu kavramlar derse hazırlık aşamasında öğrencilere hissettirildiğinde öğrenme süreci daha verimli ilerlemektedir.

1.3.1.7. Peygamberimizin Hayatı Dersi öğretim programına ilişkin genel bilgiler

⁶⁵ MEB, *Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 Ve Ortaokul 5, 6, 7 Ve 8. Sınıflar)*, 12.

2018 yılında yeni kabul edilen programların genel çerçevede bazı benzerlikleri kendi içerisinde barındırdığını görüyoruz. Hz. Peygamberin Hayatı Programına bakıldığında ise DKAB programından farklı olarak şu başlıkların ortaya çıktığını görüyoruz: Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programının Amaçları, Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programının Yapısı, Öğrenme Alanları, Programın Uygulanmasına İlişkin İlke ve Açıklamalar. Diğer başlıkların ise aynı ifadeler içerdiğini görmekteyiz.

1.3.1.8. Peygamberimizin Hayatı Dersi öğretim programının amaçları

Program hazırlanırken Kur'ân-ı Kerim ve hadislerin yanı sıra Peygamberimizin Hayatı ve tarih kaynaklarına da başvurulduğu ifade edilirken Peygamber'in hayatının hem tematik hem de kronolojik sıraya uygun verilmesi öncelenmiştir. Amaçları belirlenirken ise 1739 sayılı Millî Eğitimin Temel Kanunu'nda yer alan Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkelerine uygunluk gözetilmiştir. Amaçlarına bakıldığında Peygamberimizin bütün yönleri ile birlikte çevresine örnekliğinin öğrenciler tarafından bilinmesi ve tanınmasının sağlanması dikkati çekmektedir. Amaçların sekiz başlıkta sıralandığı görülmektedir.

- Peygamberlik kavramını ve peygamberlerin özelliklerini açıklaması,
- Peygamberimizin doğduğu çevrenin genel özelliklerini tanınması,
- Peygamberimizin beşerî ve nebevî yönlerini fark etmesi,
- Peygamberimizin örnek kişiliğini bireysel ve toplumsal açılarından kavraması,
- Peygamberimizi severek kendisine örnek alması,
- Sahabe kavramını ve sahabenin örnekliğini kavraması,
- Kültür ve medeniyetimizdeki peygamber sevgisinin tezahürlerini fark etmesi,
- Peygamberimizin hayatını bütüncül bir yaklaşımla tanınması amaçlanmaktadır.⁶⁶

1.3.1.9. Peygamberimizin Hayatı Dersi öğretim programının yapısı

Ortaokul-İmam Hatip Ortaokulu Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programı; öğrenme alanları, üniteler, konular, kazanımlar, açıklamalar, beceriler ve kavramlar şeklinde yapılandırılmıştır. Programda, her bir sınıf seviyesindeki öğrencilerin hem kronolojik hem de tematik olarak Peygamberimizin hayatından

⁶⁶ Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), *Ortaokul Ve İmam Hatip Ortaokulu Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programı*, 7.

belli dönemleri ve konuları öğrenmeleri hedeflenmiştir. Bu amaçla Peygamberimizin dört yıla yayılmıştır.⁶⁷

1.3.1.10. Peygamberimizin Hayatı Dersi öğrenme alanları

Peygamberimizin Hayatı programının öğrenme alanlarına bakıldığında; Ana Hatlarıyla Peygamberimizin Hayatı, Sosyal Hayatta Peygamberimiz, Peygamberimizin Nebevi Yönü, Peygamberimizin Örnekliği, Peygamberimizin Ashabı, Kültür ve Medeniyetimizde Peygamberimiz olmak üzere altı öğrenme alanının olduğunu görmekteyiz. Konular, içerikler ve kazanımlar bu alanlarla ilişkilendirilmiştir.⁶⁸

1.3.1.11. Programın uygulanmasına ilişkin ilke ve açıklamalar

Programlar her ne kadar masa başında komisyonlarca oluşturuluyor olsa da sürecin en önemli kısmı uygulanmasıdır. Programda ise uygulamaya yönelik önemli ilke ve açıklamalar söz konusudur. Bakıldığı zaman hangi ünitenin ne zaman, ne kadar sürede ele alınacağı, hangi oranda ayrıntıya inileceği ifade edilmiştir. İçeriğe uygun öğrenim stratejisi belirlenmesi gerektiği, temel becerileri ve kavramları kazandırmaya yönelik etkinlikler yapılması istenmiştir.⁶⁹

1.3.2. TDB (1-2) Öğretim Programına İlişkin Genel Bilgiler

TDB(1-2) farklı iki seviye ders olarak karşımıza çıkmakta ve öğrenciler TDB- 1 dersini seçebildikten sonra TDB- 2 dersini 6. 7 ve 8. Sınıfta seçebilmektedir.

TDB(1-2) dersinin öğretim programını incelediğimiz zaman diğer programlardan farklı olarak şu başlıklar karşımıza çıkan başlıklar aşağıda verilerek kısaca izah edilmiştir.

1.3.2.1. TDB (1- 2) dersi öğretim programının temel felsefesi ve genel amaçları

⁶⁷ MEB, Ortaokul Ve İmam Hatip Ortaokulu Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programı, 8.

⁶⁸ MEB, Ortaokul Ve İmam Hatip Ortaokulu Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programı, 15.

⁶⁹ MEB, Ortaokul Ve İmam Hatip Ortaokulu Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programı, 13.

TDB dersi öğrencilerin İslam dininin inanç ve kulluk esaslarını, temel kaynaklarını öğrenmelerini ve ibadetlerin nasıl uygulanacağına dair temel becerileri kazandırmayı, güncel dini konularda bilgi sahibi olmalarını hedeflemektedir. DKAB veya Peygamberimizin Hayatı programında olduğu gibi beş başlık altında sıraladığı amaçları 1759 sayılı Millî Eğitimin Temel Kanunu ile temellendirir. Bu amaçlardan en dikkat çekici olanı, ibadetleri uygulama becerisi kazanmak ve müminlerin belli başlı niteliklerini bilmek, diyebiliriz⁷⁰

1.3.2.2. TDB dersi (TDB- 1- 2) öğretim programının uygulanmasına yönelik açıklamalar

Programda Uygulamaya Yönelik Açıklamalar bahsinde, zümre kararıyla öğrenci seviyesi ve çevre şartları gözetilerek gerekli görülen uyarlamaların yapılmasına imkân verilmektedir. Üniteler birbirleri ile ilişkilendirilmiş, içerik ve kazanımlar ayetlerle desteklenmiştir. Ayrıca Ayetler ve hadisler Arapça olarak verilebilir, gibi uygulama örnekleri sunulmaktadır.⁷¹

1.3.3. Kur'ân-ı Kerim Dersi Öğretim Programına İlişkin Genel Bilgiler

Programa bakıldığında diğer din, ahlak ve değerler alanı ders programlarından farklı olarak daha sade ve net diyebiliriz. Kur'ân-ı Kerim'in öğrenilmesi hususunda ise namaz ibadetinde Kur'ân okumanın farz olmasına ve Hz. Peygamberin Kur'ân'ı kaidelerine uygun okumasına dikkat çekilmiştir.⁷² Bu programın diğer programlara nazaran daha sade hazırlandığını söyleyebiliriz. Kur'ân-ı Kerim dersi her kademede iki ünite olacak şekilde düzenlenmiş, ek olarak bazı yerlerin ezberlenmesi istenmiştir.

1.3.3.1. Kur'ân-ı Kerim dersi öğretim programının temel felsefesi ve genel amaçları

⁷⁰ Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), *Ortaokul Ve İmam Hatip Ortaokulu Temel Dinî Bilgiler (TDB 1-2) Dersi Öğretim Programı*, 8.

⁷¹ MEB, *Ortaokul Ve İmam Hatip Ortaokulu Temel Dinî Bilgiler (TDB 1-2) Dersi Öğretim Programı*, 9.

⁷² Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), *Ortaokul - İmam Hatip Ortaokulu Kur'ân-I Kerim Dersi (5-8. Sınıflar) Öğretim Programı*, 2.

Genel amaçlarına bakıldığında en dikkat çekenin Kur'ân'ı sevmeleri, okumak istemeleri, anlamaları ve belli bir ezber birikimine sahip olmalarının amaçlandığına ilişkin ifade olduğunu söyleyebiliriz.⁷³

1.3.3.2. Kur'ân-ı Kerim dersi öğretim programının uygulanmasına ilişkin ilke ve açıklamalar

Program farklı öğrenme alanlarına hitap ettiği gibi zümreye de farklı zamanlarda konuyu işleme şansı tanıyarak öğrencilerin kişisel farklılıklarını göz önünde tutmaktadır. 6-8 sınıf öğrencisi eğer Kur'ân'ı bilmiyorsa 5. sınıf düzeyinden başlar ve kendi düzeyine kadar yine kendi hızında ilerler.⁷⁴

Uygulanmasına ilişkin maddeler arasında en dikkati çeken son madde ile öğrenci dersi örneğin 8. sınıfta seçtiği takdirde alt sınıflarda diğer öğrenciler ile birlikte alabilmesine olanak sağlanmıştır. Bu durum uygulamada ders açılacak kadar öğrenci sayısının teminini kolaylaştırmakla beraber öğrenme ortamındaki tekdüzeliği kırmaktadır.

⁷³ Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), *Kur'ân-ı Kerim Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 Ve Ortaokul 5, 6, 7 Ve 8. Sınıflar)*, 2.

⁷⁴ MEB, *Kur'ân-ı Kerim Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 Ve Ortaokul 5, 6, 7 Ve 8. Sınıflar)*, 3.

II. BÖLÜM

DKAB DERSİ ile DİN AHLAK VE DEĞERLER ALANI SEÇMELİ DERSLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

2.1. DKAB Dersi ile Din Ahlak ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Kazanım Açısından Karşılaştırılması

Öğrencilerin ahlaki gelişim kazanımları karşılanırken DKAB, TDB (1- 2), Peygamberimizin Hayatı ve Kur’ân-ı Kerim ders programlarının bu amaca hizmet ettiğini görmekteyiz. Bu öğretim programlarının çakışması yani sık bir şekilde birbirini tekrar etmesi bazen fayda sağlarken zaman zaman öğrencilerde bıkkınlık yaratabilir.⁷⁵

Seçmeli dersler okulun genel amaçları içinde iki temel amacı gerçekleştirmeyi sağlarlar: Merkezde yer alan ana derslerin takviye edilmesi ve özel ilgi ve ihtiyaçların karşılanması ve yeteneklerin geliştirilmesi.⁷⁶

Öğretim programlarında sınıf, tema ve kazanım numarası ile kodlama yapılmıştır. Mesela 5.3.1 derken 5. Sınıf 3 ünite 1. konu yani ilk hafta kastedilmiştir. Her ünitenin kaç hafta işleneceği de öğretim programında çok açık bir şekilde ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra DKAB programında kazanım sayıları verilmiştir;

⁷⁵ İbrahim Turan, *Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye’de Din Eğitimi Politikaları* (İstanbul: İz Yayıncılık, 2013) 283.

⁷⁶ Meydan, “Din, Ahlak Ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Öğrenci Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi”, 223.

5. sınıf kazanımlarına bakıldığında zaman Allah İnancı 8 adet, Ramazan ve Oruç 5 adet, Adap ve Nezaket konusunda 6 adet, Hz. Peygamber ve Aile Hayatı 5 adet, Çevremizdeki Dinin İzlerinde 5 kazanım olmak üzere toplamda 5. sınıflarda 29 kazanım bulunmaktadır.

6. sınıfta da diğer seviyelerde olduğu gibi 5 ünite ve toplamda 24 kazanım bulunmaktadır. Peygamber ve İlahi Kitap İnancı 7 adet, Namaz 5 adet, Zararlı Alışkanlıklar 6 adet, Hz. Peygamberin Hayatı 4 adet ve Temel Değerlerimiz 2 olmak üzere toplam 24 tane kazanımın olduğunu görülmektedir.

7. sınıfta Melek ve Ahiret İnancı, Haç ve Kurban, Ahlaki Davranışlar, Allah'ın Kulu ve Elçisi Hz. Muhammed, İslam Düşüncesindeki Yorumlar üniteleri olup kazanım sayılarının ise toplamda 25 olduğu görülmektedir.

8. sınıfta 5 ünite bulunmaktadır. Bunlar; Kader İnancı, Zekât ve Sadaka, Din ve Hayat, Hz. Muhammed'in Örnekliği, Kur'ân-ı Kerim ve Özellikleri dir. Kazanım sayısı 28dir.

DKAB Öğretim Programından alınan bu kazanımlar eğitim-öğretim boyunca öğretmenlerin ders anlatımı için hedef görevi üstlenmektedir.

Tablo 3

Ortaokul 5. sınıf DKAB, Kur'ân-ı Kerim, TDB ve Peygamberimizin Hayatı Dersi programı ünite ve kazanımları

DKAB DERSİ ÜNİTE ve KAZANIMLARI <u>1.ÜNİTE: ALLAH İNANCI</u> Bu ünite sonunda öğrenciler; 1.Evrendeki mükemmel düzen ile Allah'ın (C.C) varlığı ve birliği arasında ilişki kurar. 2.Allah'ın (C.C.) her şeyin yaratıcısı olduğunu fark eder. 3.Allah'ın (C.C.) Rahman ve Rahîm isimlerinin yansımalarına örnekler verir. 4.Allah'ın (C.C.) her şeyi işittiğinin, bildiğinin, gördüğünün ve her şeye gücünün yettiğinin farkında olur. 5.Allah'a (C.C.) imanının, insan davranışlarına etkisini fark eder. 6.Duanın anlamını ve önemini örneklerle açıklar 7.Hz. İbrahim'in (As.) tevhide davetini özetler. 8.İhlâs suresini okur, anlamını söyler <u>2.ÜNİTE: RAMAZAN VE ORUC</u> Bu ünite sonunda öğrenciler; 1.Ramazan ayı ve orucun önemini fark eder.	KUR'AN-I KERİM DERSİ ÜNİTE ve KAZANIMLARI <u>1.ÜNİTE: KUR'AN-I KERİM'İ TANIYALIM</u> Bu ünite sonunda öğrenciler; 1.Kur'ân-ı Kerim'i okumanın ve öğrenmenin önemini kavrar. 2.Kur'ân-ı Kerim'i öğrenmeye istekli olur. 3.Kur'ân-ı Kerim'e bağlanmanın sevgi ile mümkün olduğunu kavrar. 4.Hz. Âdem, Hz. Nuh, Hz. Hud, Hz. Salih kıssalarını temel özellikleriyle açıklar. 5.Lokman suresini genel özellikleriyle tanır. 6.Bakara suresinin 201 ve İbrahim suresinin 41. ayetlerinde yer alan duaların anlamını kavrar. 7.Hamd,Şükür, Rahmet, İhlâs kavramlarının anlamlarını ifade eder <u>2.ÜNİTE: KUR'AN-I KERİM'İ OKUMAYA GİRİS</u> Bu ünite sonunda öğrenciler; 1.Harfleri tanır. 2.Harflerin kelime içindeki yazılış biçimlerini tanır. 3.Harfleri mahreçlerine uygun olarak telaffuz eder.	TEMEL DİNİ BİLGİLER 1 (TDB- 1,2) DERSİ ÜNİTE VE KAZANIMLARI <u>1.ÜNİTE: İMAN VE İNSAN</u> TDB- 1.1.1. İman ve İslam kavramlarını açıklar. TDB- 1.1.2. Kelime-i Tevhit ve Kelime-i Şehadet İle anlamlarını söyler. TDB- 1.1.3. İmanın insana kazandırdığı özellikleri fark eder. TDB- 1.1.4. İman bakımından insanların sınıflandırılmasına örnekler verir. TDB- 1.1.5. Esmâ-i Hüsna'dan Allah (C.C.), el-Vahit, el-Esad, el-Mî'min isimlerini tanır. <u>2.ÜNİTE: İBADET VE İNSAN</u> TDB- 1.2.1. İbadet kavramını ve ibadetin yapılma Gayesini açıklar. TDB- 1.2.2. İbadetin kabul şartlarını sayar. TDB- 1.2.3. İbadetlerle Salih amelleri ilişkilendirir. TDB- 1.2.4. İbadetin insana kazandırdığı ahlaki olgunluğu değerlendirir. TDB- 1.2.5. Esmâ-i Hüsna'dan es- Samet, er-Rakip, el-Vedat	PEYGAMBERİMİZİN HAYATI DERSİ ÜNİTE ve KAZANIMLARI <u>1.ÜNİTE: PEYGAMBERİMİZİN ÇOCUKLUK YILLARI</u> Bu ünitenin sonunda öğrenciler; 1.Peygamberimizin doğduğu sosyal çevreyi tanır. 2.Peygamberimizin soyunu ve ailesini tanır. 3.Peygamberimizin çocukluk yıllarını öne çıkan özellikleriyle değerlendirir. 4.Peygamberimizin çocukluk yılları ile kendi hayatı arasında ilişki kurar. 5.Peygamberimizin gençlik yıllarını ana hatlarıyla açıklar. 6.Peygamberimizin Risalet yıllarını ana hatlarıyla açıklar. 7.Peygamberimizin çocuklara karşı sevgi ve şefkat göstermeyi tavsiye eden bir hadisini yorumlar. <u>2.ÜNİTE: PEYGAMBERLİK VE PEYGAMBERİMİZ</u> Bu ünitenin sonunda öğrenciler; 1.Peygamberliğin Allah'ın insanlığa bir lütfu olduğunu fark eder. 2.Hz. Âdem'den (As.) Hz. Muhammed'e (sa.) peygamberlik sürecini
--	--	---	--

2.Ramazan ayı ve oruçla ilgili kavramları örneklerle açıklar. 3.Kültürümüzde Ramazan ve oruçla ilgili gelenekleri tanır. 4.Hz. Davud'un (As.) hayatını özetler. 5.Rabbena dualarını okur, anlamını söyler. <u>3. ÜNİTE: ÂDAP ve NEZAKET</u> 1.Toplumsal hayatta nezaket kurallarına uygun davranışlar sergilemeye özen gösterir 2.Selamlaşma adabına riayet eder. 3.İletişim ve konuşma adabına uygun davranır. 4.Sofra adabına riayet eder. 5.Hz. Lokman'ın (As.) öğütlerini hayatına yansıtmaya özen gösterir. 6.Tahiyyat duasını okur, anlamını söyler. <u>4.ÜNİTE: HZ. MUHAMMED'İN AİLE HAYATI</u> 1.Hz. Muhammed'in (sa.) Hz. Hatice (gr.a.) ile evlilik sürecini özetler. 2.Hz. Muhammed'in (sa.) aile içi iletişimine örnekler verir.	4.Harfleri hareketlerine ve met durumlarına göre seslendirir. 5.Okunuşla ilgili bazı harf ve işaretlere dikkat ederek Kur'an'ı okur. 6.Bakara suresini kurallarına uyarak okur. 7.Kur'an'ı ezberlemenin ve anlayarak okumanın önemini kavrar. 8. Kur'an'ı ezberlemenin ilke ve <u>EZBERLENECEK DUALAR</u> 1.Kur'an'ı Anlayarak Okumanın Amacı 2. Kur'an'ı Ezberlemeni İlkeleri ve Yöntemleri 3.Sübhanke Duası ve Anlamını Öğreniyorum 4.Tahiyyat Duası ve Anlamını Öğreniyorum 5.Rabbena Duası ve Anlamını Öğreniyorum 6.İhlâs Suresini ve Anlamını Öğreniyorum 7.Kevser Suresini ve Anlamını Öğreniyorum 8.Fatiha Suresini ve Anlamını Öğreniyorum	isimlerini tanır. <u>3.ÜNİTE: MÜMİNLERİN ÖZELLİKLERİ</u> TDB- 1.3.1. Ayet ve hadislerden hareketle doğrulukla ilgili çıkarımlarda bulunur. TDB- 1.3.2. Namazı özenli kılmanın müminlerin en önemli özelliklerinden biri olduğunu fark eder. TDB- 1.3.3. Müminlerin iyiliği emretmek, kötülüğü engellemekle ilgili sorumluluklarını değerlendirir. TDB- 1.3.4. Yoksulun hakkını gözetmenin önemli bir dinî görev olduğunu savunur TDB- 1.3.5. İsrâf ve cimriliğin önemli birer ahlaki zafiyet olduğunu fark eder. TDB- 1.3.6. Esmâ-i Hüsnâ'dan el-Basit, el- Muhsin, el-Mâni' isimlerini tanır. <u>4.ÜNİTE: NEZAKET</u> TDB- 1.4.1. Nezaketin kişinin Müslümanlığının önemli tezahürü olduğunu fark eder. TDB- 1.4.2. Kur'an-ı Kerim'den nezaket örneklerini sıralar. TDB- 1.4.3. Peygamberimizin (sa.) sünnetinden nezaketle ilgili örnekler verir.	açıklar. 3.Peygamberlerin özelliklerini açıklar. 4.Peygamberlerin görevlerini kavrar. 5. Peygamberimizin son peygamber olduğunu kavrar. 6.Peygamberlerin birbirinin tamamlayıcısı olduğunu ifade eden bir hadisi yorumlar <u>3.ÜNİTE: PEYGAMBERİMİZ VE ÇOCUKLAR</u> Bu ünitenin sonunda öğrenciler; 1.Peygamberimizin ailesindeki çocukların onunla ilgili sözlerine örnekler verir. 2.Peygamberimizin çocuk sevgisini ve çocuklara verdiği değeri örneklerle açıklar. 3.Peygamberimizin kimsesiz çocuklara gösterdiği hassasiyeti fark eder. 4.Asr-ı Saadet'teki çocukların Peygamberimize olan sevgisi ile özdeşim kurar. 5.Peygamberimizin çocuk sevgisi ile ilgili bir hadisini yorumlar. <u>4. ÜNİTE: EN GÜZEL ÖRNEK PEYGAMBERİMİZ</u> Bu ünitenin sonunda öğrenciler; 1.Peygamberimizin Allah sevgisini örneklerle açıklar. 2.Peygamberimizin samimiyetini kendisine örnek alır. 3.Peygamberimizin
--	---	---	---

3.Hz. Muhammed’in (sa.) aile fertlerinin güzel davranışlarını değerlendirir. 4.Hz. Hasan (gr.a.) ve Hz. Hüseyin’in (gr.a.) ahlaki erdemlerini kendisine örnek alır. 5.Kevser suresini okur, anlamını söyler. <u>5.ÜNİTE:</u> <u>CEVREMİZDEKİ DİNİN İZLERİ</u> 1.Mimarimizde yer alan dinî motifleri inceler. 2.Musikimizde dinin izlerine örnekler verir. 3.Edebiyatımızdan dinin izlerine örnekler bulur. 4.Örf ve âdetlerimizde yer alan dinî unsurları fark eder. 5.Hz. Süleyman’ın (As.) hayatını özetler.		TDB- 1.4.4. Geleneğimizde yer alan nezaket örneklerini tanır. TDB- 1.4.5. Nezaket ölçülerine riayet etmeye istekli olur. TDB- 1.4.6. Esmâ-i Hüsna’dan el-Halim, el-Latif, er- Refik isimlerini tanır.	temizlik ilkelerini kendi hayatında uygulamaya istekli olur. 4.Peygamberimizin hayatında namazın yerini fark eder. 5.Peygamberimizin beşerî özelliklerini açıklar. 6.Amel-niyet ilişkisiyle ilgili bir hadisi yorumlar <u>5.ÜNİTE:</u> <u>PEYGAMBERİMİZ VE SAHABE</u> Bu ünitenin sonunda öğrenciler; 1.Sahabe kavramını tanır. 2.Sahabenin İslam dinine hizmetlerini açıklar. 3.Sahabenin Peygamberimize olan sevgi ve bağlılığını fark eder. 4.Çocuk sahabilere örnekler verir. 5.Çocuk sahabilerin hayatı ile kendi hayatı arasında ilişki kurar. 6.Peygamberimizin sahabenin fazileti ile ilgili bir hadisini yorumlar
---	--	--	--

2.1.1. 5.Sınıf DKAB Dersi ile Din Ahlak Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Kazanım Açısından Karşılaştırılması

2.1.1.1. 5. Sınıf DKAB dersi ile Peygamberimizin Hayatı Dersinin kazanım olarak karşılaştırılması

Tablo 3. incelendiğinde iki program arasında çok farklı kazanımlar olduğu görülmektedir. 5 üniteden oluşan bu DKAB program kazanım açısından Peygamberimizin Hayatı Dersi ile tek ünite de benzerlik göstermekle birlikte konunun farklı yönleri ele alınmıştır. DKAB programında 4. ünite Hz. Peygamber'in Aile Hayatı kazanımlarını içerirken Peygamberimizin Hayatı programı incelendiği tekrara düşülmediği anlaşılmaktadır.

Bununla beraber, DKAB programına bakıldığında ortaokul seviyesinde bir çocuk için başlangıç olarak kazanımların biraz ağır olduğu düşünülebilir. Değerler eğitimi açısından adap ve nezaket kazanımı olması çok önemlidir.

Turgut, yapmış olduğu çalışmada öğretmenlerin öğrenciye görelilik ve somuttan soyuta ilkesine dikkat çektiklerini belirtmiştir.⁷⁷ DKAB 5 programının ilk ünitesinin Allah İnancı olduğu düşünülürse yukarıdaki tespit anlam kazanmaktadır. Bu konu hem oldukça soyut hem 4+4+4 sistemi ile birlikte 5. sınıfa yeni başlayan bir öğrenci için ağır olabilmektedir. Söz konusu çalışma bizim belirtmiş olduğumuz unsurun öğrenciler tarafında da ifade edildiğini doğrulamaktadır.

TDB- 2 dersi, ibadetler doğrultusunda TDB programının ana düşüncesini yansıtırken 6. Sınıf DKAB programına da yardımcı olmakta, desteklemektedir. Burada Ramazan ve Oruç ünite kazanımlarının ramazan ayına denk getirilmesi toplumsal hayata uygunluğu ve kazanımların pekişmesi açısından çok önemlidir.

Genel çerçevede kazanım açısından 5. sınıf DKAB dersi ile 5. sınıf Peygamberimizin Hayatı Dersi aynı yıl seçilebileceğini, tekrara düşülmediğini bilakis kazanımların önemli ölçüde desteklendiğini görmekteyiz.

⁷⁷ Turgut, “Ortaokullarda Din, Ahlak ve Değerler Alanındaki Seçmeli Derslerin Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşleri Bağlamında İncelenmesi (Antalya Örneği)”.

2.1.1.2. 5. Sınıf DKAB dersi ile temel dini bilgiler1 dersinin kazanım olarak karşılaştırılması

DKAB programının yanında seçmeli ders olarak TDB- 1 seçilmek zorundadır. Çünkü seçmeli derslerde 1. Kademe seçilmeden yani TDB- 1 seçilmeden TDB- 2 seçilemez. 5.sınıf ortaokul kademesinin ilk basamağını oluşturur. 4 üniteden oluşan TDB- 1 öğretim programının, 5. Sınıf DKAB ünitelerinden biriyle neredeyse birebir aynı olduğu görülmektedir. (Tablo 3)

Aynı şekilde DKAB 5. sınıf ilk ünitesi soyut işlemler dönemine daha çok hitap etmekle birlikte TDB- 1 programının bu ünitenin kazanımlarını pekiştirmedeği görülmektedir. Yalnızca 1. ünite kazanımlarından Kelime-i Tevhid bu konuda yardımcı olabilir.

TDB dersinin ünite sonunda verilen Esma-ül hüsna kazanımlarına uygun olması programın önemli bir değerini oluşturur.

Görüldüğü gibi, TDB- 1 programı DKAB programı ile uyumlu olmamakla birlikte hâlihazırda 4. ünite kazanımları bakımından ayniyet oluşturmaktadır. Bu durum sahada birçok olumsuzluğu içermektedir. Örneğin öğretmen açısından bıkkınlığa ve sıkılana dönüşürken öğrenci açısından aynı duyguları uyandırabilir.

2.1.1.3. 5. Sınıf DKAB dersi ile Kur'ân-ı Kerim dersinin kazanım olarak karşılaştırılması

Kur'ân-ı Kerim dersi 2 ünite ve ezberlenecek dua ve surelerden meydana gelmektedir. Bütün program DKAB programı ile farklı kazanımları farklı açılardan ele almaktadır. Tablo 3'teki ezberlenecek dua ve sureler bölümüne bakıldığında ise kazanım açısından hep tekrara düşüldüğü gerçeği öne çıkmaktadır. Kur'ân-ı Kerim dersinin DKAB programında yer alan duaları ve sureleri içerdiği görülmektedir.

Görüldüğü gibi, dua ve sureler dışında kazanım açısından tekrara düşülmediği net bir şekilde görülmektedir. Bunun dışında Kur'ân-ı Kerim dersinin uygulanabilirliği açısından kalabalık sınıflar eğitim-öğretimi zorlaştırmaktadır. Bununla beraber, ek olarak farklı kademelerde bulunan öğrenciler Kur'ân-ı Kerim dersini seçtiği vakit haftanın belli gününde bu dersi gelip alabilmektedir. Bu durumda da sarmal programın işlevini yerine getirdiğini görmekteyiz.

2.1.2. 6. Sınıf DKAB Dersi ile Birlikte Din Ahlak Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Kazanım Açısından Karşılaştırılması

2.1.2.1. 6. Sınıf DKAB dersi ile Peygamberimizin Hayatı Dersinin kazanım açısından karşılaştırılması

İki program incelendiği zaman DKAB programının 1. ve 4. üniteleri, Peygamberimizin Hayatı programına yakın olduğu görülmektedir. 1. ünite Peygamber ve İlahi Kitap İnancı, diğer ünite ise Hz. Peygamber'in Hayatı ünitesidir.

Tablo 4'te de görüldüğü gibi 6.sınıf DKAB programının kazanım açısından çok yoğun olduğu anlaşılmaktadır. Her iki program da kazanım açısından tekrara düşmemekle birlikte birbirine yakın ünite kazanımlarında konunun farklı yönlerini ele almıştır ki bu durum DKAB ile Peygamberimizin Hayatı derslerinin aynı yıl seçilebilmesine olanak sağlar.

2.1.2.2. 6. Sınıf DKAB dersi ile TDB (1-2) dersinin kazanım açısından karşılaştırılması

5. sınıf ortaokul 2.sınıf olduğu için 5. Sınıfta TDB- 1 dersini seçen bir öğrenci 6.sınıf için TDB- 2 alabilir. Eğer TDB- 1 dersini 5.sınıfta seçmemiş ise TDB- 1 dersini seçebilir. Değerlendirme bu doğrultuda yapılmıştır.

Namaz ünitesi yoğunluğu itibarıyla yardımcı olunması gereken bir ünite. Kazanımların verilmesi zaman alır. TDB- 2 dersi sahip olduğu kazanımlar itibarıyla bu ihtiyacı karşılamaktadır. Her iki ünite de birbirini içerik açısından desteklemektedir. (Tablo- 4) TDBdersinin TDB- 2 bölümünde yer alan namaz, abdest, oruç gibi üniteler günlük yaşam ile ilişkilendirilerek öğrencilerin derse olan tutumunu istendik yönde geliştirip değiştirirken, TDB- 1 bölümünde yer alan iman esasları üniteleri öğrenciler için sıkıcı gelmektedir.⁷⁸

Temel Dinin Bilgileri (TDB- 1) dersi öğretim programı DKAB programı ile kazanım açısından farklılık göstermektedir. TDB- 2 dersi ile kıyaslandığında ise 3. ünite kazanımları açısından (Tablo- 4) birbirine yakın ve benzer görünmektedir. Bu durum DKAB programının yoğunluğuna yardımcı olabilir. TDB- 2 dersi seçildiği takdirde DKAB programına destek ve pekiştirme noktasında yardımcı olacaktır.

⁷⁸ Turgut, "Ortaokullarda Din, Ahlak e Değerler Alanındaki Seçmeli Derslerin Yönetici, Öğretmen, Öğrenci Ve Veli Görüşleri Bağlamında İncelenmesi (Antalya Örneği)".

2.1.2.3. 6.Sınıf DKAB dersi ile Kur’ân-ı Kerim dersinin kazanım açısından karşılaştırılması

Kur’ân-ı Kerim programı incelendiğinde 6. Sınıf DKAB programı konularına ilişkin kazanımlar bulundurması çok önemli ve değerlidir. Ezberlenecek dua ve sûreler bölümüne bakıldığında Fîl Sûresi hariç diğer dua ve sûrelerin ortak olduğu görülmektedir. Kur’ân-ı Kerim programı 6.sınıf DKAB programına tam anlamıyla yardımcı olmamaktadır. Özellikle sûrelerin ezberlenmesi uygulamada ikilem yaratmaktadır. Bununla ilgili DKAB programında öğrenciye ezberleme doğrultusunda zorlama olmayacağı belirtilirken Kur’ân-ı Kerim programında ezberletilmesi gerektiği açıkça ifade edilmiştir.

2.1.3. 7. Sınıf DKAB Dersi ile Birlikte Din Ahlak Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Kazanım Açısından Karşılaştırılması

2.1.3.1. 7.Sınıf DKAB dersi ile Peygamberimizin Hayatı Dersinin kazanım açısından karşılaştırılması

DKAB programına bakıldığında 1. ünitenin oldukça soyut anlamlar taşıyan Melek ve Ahiret İnancı olduğu ve Peygamberimizin Hayatı programının bu ünite ile kazanım açısından hiçbir benzerlik içermediği net bir şekilde Tablo 5’te görülmektedir. Oysa bu ünite için de Peygamberimizin Hayatı programı bir pekiştirme imkânı sunabilirdi.

Bununla beraber, DKAB programında var olan Hac ve Kurban ünitesi kazanım açısından yoğun olup İslam’ın bir şartıdır ve Peygamberimiz tarafından uygulanmıştır. Peygamberimizin Hayatı programının bu alana hizmet eden hiçbir kazanımı söz konusu değildir.

DKAB programındaki Ahlaki Davranışlar ünitesi ile Peygamberimizin Hayatı programının 4. ünitesi En Güzel Örnek Peygamberimiz kazanım bakımından benzerlik göstermektedir. Bu ortaklık her iki dersin aynı yıl alınmasına engel değildir.

2.1.3.2. 7. Sınıf DKAB dersi ile TDB (1- 2) dersinin kazanım açısından karşılaştırılması

TDB- 2 programı için “İslam ve Ahlak ünite kazanımları birbirlerine çok fazla benzerlik göstermektedir. TDB- 1 programı ise kazanım açısından benzerlik

taşımamaktadır. Bu programlarda aynı alanın farklı kazanımlarını ele almaktadır. DKAB programında Melek ve Ahiret İnancı, Hac ve Kurban ünite kazanımları TDB dersi ile pekiştirilebileceği potansiyeli gözetilmelidir. Özellikle son ünite olan İslam Düşüncesindeki Yorumlar desteklenmeli ve daha net kazanımlar ortaya koyulmalıdır.

2.1.3.3. 7. Sınıf DKAB dersi ile Kur'ân-ı Kerim dersinin kazanım açısından karşılaştırılması

Kur'ân-ı Kerim öğretim programına kazanım açısından bakıldığında DKAB programından farklıdır. Tablo 5'i esas aldığımızda iki program incelendiği zaman Kâfurun suresi hariç kazanım açısından herhangi bir ortaklık bulunmamaktadır. Haliyle bu iki öğretim programı aynı yıl aynı öğrencilere tanımlanabilir. Ancak İslam düşünce ve yorumlarına ayetler paralelinde atıf yapılarak günümüz problemlerine ışık tutabilirdi.

DKAB programında ezberleme yönünde öğrencinin zorlanmaması gözetildiği için ibadet sırasında özellikle namaz esnasında öğrenciye kısa sure ve duaların ezberletilmesi gereği düşünülürse Kur'ân-ı Kerim dersi burada kilit rol oynamaktadır.

2.1.4. 8. Sınıf DKAB Dersi ile birlikte Din Ahlak Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Kazanım Açısından Karşılaştırılması

2.1.4.1. 8. Sınıf DKAB dersi ile Peygamberimizin Hayatı Dersinin kazanım açısından karşılaştırılması

Her iki programa baktığımız zaman 4. ünite kazanımlarının birebir aynı, 3. ünite kazanımlarının ise çok benzer olduğu dikkati çekmektedir. Her iki öğretim programı da kazanım açısından büyük benzerlik taşımaktadır. DKAB'daki ünitelerden Hz. Muhammed'in Örnekliği ve Peygamberimizin Hayatı programındaki En Güzel Örnek Peygamberimiz ünitelerinin aynı içeriklere sahip olması gibi.

8. sınıf DKAB ünite ve kazanımlarına baktığımız zaman Kader İnancı, Zekat ve Sadaka, Dini Hayat, Hz. Peygamber'in Örnekliği, Kur'ân-ı Kerim ve Özellikleri üniteleri ile içeriğe bağlı olan kazanımlar görülmektedir.

Tablo- 6'ya bakıldığında Peygamberimizin Hayatı Dersinde şu 5 ünitenin olduğu görülmektedir: Peygamberimizin Medine Yılları, Peygamberimizin Dindeki

Konumu, Peygamberimiz ve Sosyal Hayat, En Güzel Örnek Peygamber ve son ünite olan İslam Daveti ve Sahabe. 4. ünitelerin aynı ismi taşımakla birlikte Hz. Peygamber'in farklı yönlerinin ele alındığı ve onun merhametli olmasının ortak kazanım olduğu görülmektedir. Peygamberimizin merhametli, affedici olduğun ifade edilirken DKAB programında ise Hz. Muhammed'in Örneğinde yine merhametli ve affedici oluşuna vurgu yapılmıştır.

Genel anlamda iki programın kazanımlarına bakıldığı zaman çok önemli konuların olmasına rağmen özellikle Kader İnancı konusunun 8. sınıftan mezun olan bir öğrencinin zihnine tam olarak yerleşmesi adına TDB, Kur'ân-ı Kerim ve bilhassa Peygamberimizin Hayatı derslerinin konunun içselleştirilmesi açısından ana derse yardımcı olmadığı ifade edilmelidir. Nitekim, Kader İnancı ünitesinin kazanımlarını destekler mahiyette hiçbir kazanım diğer derslerin içeriğinde yer almamaktadır. Buradan yola çıkarak konuyu pekiştirecek veya destekleyecek herhangi bir kazanımın olmadığı görülmektedir. Bunun yanında Kur'ân-ı Kerim ve Özellikleri ünitesinin, dinin çok yönlü ve ana kaynağı olması özelliğinin açıklanması, öğrenci tarafından daha iyi anlaşılması hususunda için Peygamberimizin Hayatı Dersinden azami suratta istifade edilebilirdi. Ancak bu noktada eksikler gözlemlenmektedir. Hz. Peygamber'in Örneği konusunda ise Hz. Peygamber'in merhameti dışında ele alınan diğer yönlerinin farklı olduğuna önceki pasajda değinilmiştir.

2.1.4.2. 8. Sınıf DKAB dersi ile TDB (1- 2) dersinin kazanım açısından karşılaştırılması

TDB- 2 dersi seçildiğinde farklı kazanımlar elde edileceği açıktır. TDB- 1 dersi için de aynı durum söz konusudur. Lâkin seviye olarak 8.sınıf seviyesinin çok altında kalabilir. Görüldüğü gibi, bu seviyede TDB- 2 dersi seçilmesinin daha doğru olacağıdır.

8. sınıf gelen bir öğrenci TDB- 1 ve TDB- 2 dersini seçebilir. TDB- 1 dersi ile kıyasladığımızda şöyle özetleyebiliriz: 8. sınıf DKAB programında Kader İnancı, Zekat ve Sadaka, Din ve Hayat, Hz. Peygamber'in Örneği ve Kur'ân ı Kerim ve Özelliklerini görmekteyiz. TDB- 1 dersinde İman ve İnsan, İbadet ve İnsan, Müminlerin Özellikleri ve Nezaket üniteleri görülmektedir. Ele alınışlarına baktığımız zaman Tablo- 6'da da net bir şekilde görüldüğü üzere farklı konuların

işlendiğini ve farklı kazanımlara ulaşılmasının hedeflendiği görülmektedir. Birbirini desteklediği düşünülebilecek olanlar İbadet ve İnsan ile Din ve Hayat üniteleridir. Burada da çok farklı kazanımlar olduğunu ifade etmekte fayda var. Son olarak 8. sınıf bir öğrencinin TDB- 1 dersini seçmesinin gerek bilgi birikimi gerekse içinde bulunulan gelişim düzeyi düşünüldüğünde pek uygun olmayacağı düşünülebilir.

TDB- 2 dersi seçildiği takdirde ele alınacak ünitelerin İslam ve Ahlak, İslam ve Temizlik, İslam'ın Direği Namaz, İslam ve Günlük Hayat başlıklarını taşıdığı görülmekte ve herhangi bir benzerliğin olmadığı, neredeyse bütün kazanımların farklı olduğu, kendi içerisinde birbirlerini pekiştirir şekilde ele alınmadığı anlaşılmaktadır.

2.1.4.3. 8. Sınıf DKAB dersi ile Kur'ân-ı Kerim dersinin kazanım açısından karşılaştırılması

Hiz. Yusuf kıssası ile ezberlenecek dua ve sureler bölümünde Asr sûresi ve Ayetü'l Kürsi'nin ortak işlendiğini görmekte birlikte her iki program, kazanım açısından farklılık göstermektedir.

8. sınıf Kur'ân-ı Kerim dersine ilişkin kıyaslamalar yapıldığı zaman tekrar Kader İnancı, Zekat ve Sadaka, Din ve Hayat, Hiz. Peygamber'in örnekliliği, Kur'ân-ı Kerim ve Özellikleri üniteleri karşımıza çıkmaktadır. Baktığımız zaman ise, Kur'ân-ı Kerim'i Tanıyalım ve Kur'ân ı Kerim'i Güzel Okuma kazanımları ile ezberlenecek dualar bölümünde Asr Suresi, Kadir Suresi ve Ayetü'l-Kürsi ile karşılaşılmaktadır. Bunların tamamının 8. sınıf ünitelerinin sonunda olduğu ve Maun suresinin DKAB programında yer aldığı görülmektedir.

Daha önce de ifade edildiği gibi DKAB programında bu surelerin ve duaların ezberletilmesi hususunda öğrenciyi mecbur tutmak söz konusu değilken Kur'ân-ı Kerim dersi öğretim programında ezberletilecek ifadesi net bir şekilde yer almaktadır. Bu itibarla Kurân-ı Kerim dersi ezber noktasında uygulama birliği sağlayarak DKAB öğretmenlerinin elini güçlendirmiştir.

Kazanımlara bakıldığı zaman kendi içinde benzerlik göstermediği, farklı olduğu görülmekle birlikte Hiz. Yusuf kıssasının, Din ve Hayat ünitesindeki Hiz. Yusuf kıssasına benzer şekilde ele alındığı dikkati çekmektedir. Kazanımların genel olarak benzer içerikte olmadığı görülmektedir.

2.2. DKAB Dersi ile Din Ahlak ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin İçerik Açısından Karşılaştırılması

2.2.1. 5.Sınıf DKAB Dersi ile Din Ahlak Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin İçerik Açısından Karşılaştırılması

5. sınıf DKAB öğretim programına baktığımızda beş ünite etrafında öğretimin planlandığını görmekteyiz. Ortaokul kademesine yeni başlayan bir öğrencinin böyle önemli bir derse soyut bir ünite olan Allah İnancı ünitesi ile giriş yapması; yeni bir çevre, yeni arkadaşlıklar, yeni öğretmenlerle birlikte alıyor olması ne kadar etkili bir öğrenme ortamı oluşturur, bilemeyiz. Ramazan ve Oruç ünitesinin zümre kararı ile Ramazan ayında ya da Ramazan ayına giriş kısmında işlenmesinin hayatilik ve güncellik ilkesine çok daha uygun olmakla birlikte 3. Ünite olan Adap ve Nezaket 11-12 yaşında bir çocuk için çok uygun ve zengin örnekler içermektedir. Hz. Muhammed'in Aile Hayatı ünitesine gelince DKAB programlarının tamamında Peygamberimizle ilişkilendirilmiş bir ünite olduğu görülmektedir. Bu hassasiyet, İslam dininin peygamberden ayrı düşünülmemeyeceğinin bir yansıması olarak okunmalıdır. Çevremizde Dinin İzleri ise öğrenci hazır bulunuşluğunu yansıtmak ve farkındalığı yükseltmek için özenle seçilmiş gibidir. Birey İslam dininin yansımalarını her yerde ve her alanda bulma imkânına kavuşur.

2.2.1.1. 5. Sınıf DKAB dersi ile Peygamberimizin Hayatı Dersinin içerik açısından karşılaştırılması

5. sınıfta ilk olarak Allah İnancı ünitesin görüldüğü DKAB öğretim programı, Ramazan ve Oruç, Adap ve Nezaket, Hz. Muhammed'in Aile Hayatı ve Çevremizdeki Dinin İzleri olmak toplam 5 üniteden oluşmaktadır.

İki programa baktığımızda (Tablo- 7) ilk etapta birbirine yakın konular olduğu izlenimi bırakan DKAB dersi 4. ünitesi ile Peygamberimizin Hayatı Dersinin ilk ünitesi, içerik açısından farklılık arz etmektedir. İkinci ünite de peygamberlik ve Peygamberimizin nebevi yönünü görmekteyiz. DKAB programında ikinci üniteye baktığımız zaman Ramazan ve Oruç ele alınmış olup, öğrencilerin ramazan ayının ve orucun önemini fark etmesi, Ramazan ayı ile ilgili oruçla ilgili kavramları örneklerle açıklaması, kültürümüzde ramazan ve oruçla ilgili gelenekleri tanınması, Hz. Davut'un (as) hayatını özetlemesi ve Rabbenâ dualarını okuyup anlamını söylemesi

hedeflenmiştir. Peygamberimizin Hayatı Dersinin ise farklı konu ve kazanımları olduğunu rahatlıkla görmekteyiz.

Benzer şekilde DKAB programının üçüncü ünitesi Adap ve Nezaket konusudur. Peygamberimizin Hayatı Dersine baktığımız zaman ise Peygamberimizin örnekliğinden bahsedilmektedir. Kazanım ve içerik açısından oldukça farklıdır.

Burada karşımıza çıkan en önemli ünite Hz. Muhammet ve Aile Hayatı ünitesidir. Öğrencilerin Hz. Muhammet (s.a.v) ve Hz. Hatice ile evlilik sürecini öğrenmesi, Hz. Peygamber ve aile içi iletişimi örneklemesi, Hz. Peygamber'in aile fertlerinin güzel davranışlarını değerlendirmesi, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in (r.a) ahlaki erdemlerini kendisine örnek alması, Kevser suresini okuması ve anlamını söylemesi hedeflenir.

Genel olarak hem dördüncü ve beşinci ünitelere baktığımız zaman da konu tekrarına düşülmediğini; farklı alanlara, farklı konulara ve farklı kazanımlara yönelik bir akışın olduğunu görmekteyiz.

Özetle ifade etmek gerekirse 5. sınıfta DKAB dersini alan bir öğrencinin Peygamberimizin Hayatı Dersini seçmesi durumunda herhangi bir tekrara düşülmeyeceği, öğretmen ve öğrenci açısından gereksiz bıkkınlıkların yaşanmayacağı, her iki dersin birbirini tamamladığı anlaşılmaktadır. Bununla beraber, Peygamberimizin Hayatı Dersinin konularının 5. sınıf için çok uygun olduğu, bilhassa 1. Ünitesi Peygamberimizin Çocukluk Yılları konularının öğrenci açısından yakın çevresiyle bağdaştırabileceği örnekler içerdiği söylenebilir.

2.2.1.2. 5. Sınıf DKAB dersi ile Kur'an-ı Kerim dersinin içerik açısından karşılaştırılması

Lokman sûresinin ve Hz. Lokman'ın öğütlerinin her iki ders içeriğinde ortak olduğunu görmekteyiz. Bunun yanında Tahiyat ve Rabbena Duaları ile İhlas ve Kevser Sürelerinin de müşterek olduğu anlaşılmaktadır.

Burada sorun içerikteki benzerlikten ziyade aynı ders alanına ait programların aynı öğrenci kitlesine tekrar aynı eğitim yılı içerisinde tanımlanması durumunda oluşacak zaman kaybı, tekrardan kaynaklanan olası dikkat dağınıklığı, öğrenme kayıplarıyla sonuçlanacak yılgınlık gibi muhtemel olumsuz sonuçlardır.

Kur’ân-ı Kerim dersi kazanımlarının ders saati içerisinde verilemeyeceğini söyleyen öğretmenler, özellikle Kur’ân-ı Kerim harflerinin öğretimi konusunda zamanın yetersiz olduğunu belirtmişlerdir.⁷⁹

2.2.1.3. 5. Sınıf DKAB dersi ile TDB (1- 2) dersinin içerik açısından karşılaştırılması

Daha önce de ifade ettiğimiz gibi seçmeli derslerin modüler bir yapıda programlanması sonucu 5. sınıf öğrencisi belli bir sıra ile aynı seçmeli dersi farklı yıllarda görebilir. Ortaokulun ilk yılında ise ancak derslerin ilk modülünü seçebilir.

Tablo 7’de de ifade edildiği gibi başlıkta yer alan her iki dersin 1. ünite konularının net bir şekilde birbirini desteklediğini görmekle birlikte bu genellemenin istisnası olarak 3. ünite ile TDB- 1’in 4. ünite konularının hayattan seçilmiş ve kısmen kolay anlaşılır konular olması hasebiyle gereksiz tekrarlara sıklıkla rastlanmaktadır. Gelenek konusu her iki ders için ortak olmasına karşın diğer ünite ve konuların birbirinden bağımsız olduğu anlaşılmaktadır.

2.2.2. 6. Sınıf DKAB Dersi ile Birlikte Din Ahlak Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin İçerik Açısından Karşılaştırılması

6. sınıf DKAB öğretim programının diğer seviyelerde uygulanagelen programlara oranla en yoğun program olduğu anlaşılmaktadır. Peygamberler ve İlâhi Kitap İnancı ile Namaz üniteleri programın öngördüğü saatin çok üzerinde bir süreye ihtiyaç duymaktadır. Devamında gelen Zararlı Alışkanlıklar ünitesinin içerik açısından çok yetersiz ve eksik olduğunu, günümüz zararlı alışkanlıklarını içermediğini ifade etmek gerekir. Söz konusu yaş grubunda özellikle zararlı alışkanlıkları teşvik edici uyarılara karşı farkındalığın yükselmesi, Hayır! diyebilme iradesinin sosyal kabule yenik düşmemesi öyle birdenbire olmaz. Kişinin iradesini kullanmasını zorlayan kötü alışkanlıklara karşı ahlaktan beslenen bir irade terbiyesinin öğrenciye kazandırılması belki bütün akademik kazanımların daha üstündedir. 4 yaşından itibaren ahlakın geliştiğini varsayarsak soyut düşünebilme yetimizi daha verimli kullandığımız 5. sınıf ve sonrası için düzenli olarak zararlı alışkanlıklar bahsine vurgu yapılmalı, güncel tehlikelerden korunma yolları

⁷⁹ Turgut, “Ortaokullarda Din, Ahlak e Değerler Alanındaki Seçmeli Derslerin Yönetici, Öğretmen, Öğrenci Ve Veli Görüşleri Bağlamında İncelenmesi (Antalya Örneği)”.

kazandırılmalıdır. Buradan yola çıkarak yukarıda ifade edilen DKAB 6. sınıf konu başlıkları öğrenciyi hayata hazırlayan öncelikleri içerir, diyebiliriz.

Bununla beraber, Hz. Peygamberin Hayatı ünitesinin akabinde son ünite olarak Temel Değerlerimiz gelmektedir. (Tablo 8) Burada temel değerlerimizin çeşitliliğini göstermek ve öğrencinin hayatında çoğunlukla yer alan değerleri alışkanlık düzeyine taşıyabilmek amaçlanırken ünitenin içeriği yetersiz kalmaktadır. Açık yüreklilikle ifade etmek gerekirse 1 ve 2. ünitenin yoğunluğunu diğer ünitelerde görmemekteyiz.

2.2.2.1. 6. Sınıf DKAB dersi ile Peygamberimizin Hayatı Dersinin içerik açısından karşılaştırılması

Sınıf ders programları incelendiğinde en yoğun konu kapsamına 6. sınıf ders kitapları sahiptir. Bunu yanında seçilen seçmeli derslerin, programın daha iyi anlaşılmasını sağlaması açısından pekiştirme görevini üstlendikleri söylenebilir.

Peygamberimizin Hayatı programı seçildiğinde Müjdeleyen ve Uyaran Peygamber konusunun her iki programda yer aldığı, tekrar DKAB dersi 4. ünitesinde yer alan Hz. Muhammed'in Hayatı, Peygamberimizin Hayatı Dersi 1. ünitesinde Peygamberimizin Gençlik Yılları konusunun ortak olduğu görülmektedir. Çocukluğu, gençliği, evliliği, Mekke ve Medine yılları alt başlıklarını içeren 1. ünite sınıf ortamında işleneceği tarih bakımından DKAB dersi ile örtüşmese bile dönem sonunda öğrencinin zihninde bütünleşik algılanmış olacaktır.

DKAB ders konularının 1. ve 2. ünitelerinin yoğun olmasına karşın Peygamberimizin Hayatı Dersinin bu yoğunluğu hafifleten pekiştirme yönlü yardımını görmemekteyiz.

2.2.2.2. 6. Sınıf DKAB dersi ile Kur'an-ı Kerim dersinin içerik açısından karşılaştırılması

Kunut duaları ile Nas ve Tebbet sûreleri her iki dersin konu kapsamında yer almakla birlikte Fil suresi sadece DKAB dersinin konu kapsamına alınmıştır. Bunun dışında anlatılan peygamberler farklılık göstermektedir.

Tablo 8'den anlaşıldığı gibi DKAB dersi ilk ünitesi olan Peygamber ve İlahi Kitap inancı, aynı yıl alınacak Kur'an-ı Kerim dersi için gerekli kuramsal çerçeveyi

öğrenci muhakemesine sunacaktır. Böylece bu yaş grubu sadece toplumsal kodlarla değil ilmi gerekçelerle de dinin temel kaynaklarını anlama ve yaşama yönlü içsel motivasyonu kendinde bulacaktır.

Bununla beraber, DKAB dersi Kur'ân'ın ilahi bir kitap olması ile ilgilenirken seçmeli Kur'ân-ı Kerim dersi ayetlerin telaffuzu, tecvit kaideleri gibi konunun teknik yönü ile ilgilenmektedir.

Öte yandan Turgut çalışmasında öğretmenlerin Kur'ân-ı Kerim dersinin öğrenci seviyesi uygun olmadığını ve ders kazanımlarının verilen ders saati içerisinde yetişmeyeceğini düşündükleri sonucuna ulaşmıştır.⁸⁰

2.2.2.3. 6. Sınıf DKAB dersi ile TDB (1- 2) dersinin içerik olarak karşılaştırılması

6. sınıf öğrencisinin şayet daha önce TDB- 1 dersini almışsa bu yıl TDB- 2'yi alabileceğini belirtmiştik. Açık bir şekilde TDB- 1 konularından farklılık gösteren 6. sınıf DKAB konularının TDB- 2 ile karşılaştırıldığında benzerlikler taşıdığı görülmektedir. Namaz konusunun her iki dersin de içeriğinde olduğunu, tekrar sağlıkla ilişkili Zararlı Alışkanlıklar ve İslam ve Temizlik ünitelerinin konuları arasındaki benzerlikleri belirtmek gerekir. Namaz konusunun gündelik rutindeki ağırlığı oranında ders programında kendine yer bulması ile tekrarlar, konunun pekişmesini de sağlamaktadır. Seçmeli dersin 4. Ünitesi olan İslam ve Günlük Hayat bölümünde ele alınan dostluk, arkadaşlık, şükür, kul hakkı, edep gibi alt başlıkların DKAB dersinin aynı zaman diliminde işlenen son ünitesi Temel Değerlerimiz ile en azından aynı anlam havuzuna ait olduğu, aralarında epistemik bir bağ kurulabileceği aşîkârdır.

2.2.3. 7. Sınıf DKAB Dersi ile Birlikte Din Ahlak Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin İçerik Açısından Karşılaştırılması

Yatay düzlemde bakıldığında 5-8. sınıf DKAB dersi 1. üniteleri adeta imanın diğer bir ifade ile dinin temeli niteliğinde Amentü nün anahtar kavramlarını işlerken 2. üniteler İslam'ın şartlarını içermektedir. Sınıf düzeylerinde kronolojik açıdan ilk

⁸⁰ Turgut, “Ortaokullarda Din, Ahlak e Değerler Alanındaki Seçmeli Derslerin Yönetici, Öğretmen, Öğrenci Ve Veli Görüşleri Bağlamında İncelenmesi (Antalya Örneği)”.

üniteler sırası ile Allah inancı, peygamber, melek, ahiret, kader anahtar kavramlarını ele almaktadır ki bunlar aynı zamanda dini gelenekte imanın şartları olarak formüle edilmiştir. Bununla beraber, sınıflar arası kronolojiyi gözeterek 2. üniteleri sıralarsak oruç, namaz, hac, zekat gibi İslam'ın şartları şeklinde formüle edilen kavramlarla karşılaşmaktayız. Programın içeriği hazırlanırken gözetilen bu uyumu öğrencilerin ortaokul yıllarında en azından itikadi ve ameli anahtar kavramlara ilişkin hazır bulunuşluğu ilmi bir zemine oturtma, zihinsel alt yapıyı oluşturma çabası şeklinde okumak mümkündür.

6. sınıf DKAB programına oranla nispeten biraz daha sade olsa da öğrencilerin çok fazla soru sorduğunu ve soruların tam anlamıyla cevaplandırılmadığını, alternatif ağlardan öğrenilen yalan yanlış bilgilerin zihinlere yerleştiğini sınıf ortamına taşınan sorulardan yola çıkarak söyleyebiliriz.

Özellikle soyut işlemler dönemine girmemiş ve somut işlemler dönemini bitirmekte olan bu öğrenciler Melek ve Ahiret İnancı ünitesini anlamakta zorluk çekebilir ama sonraki ünite Hac ve Kurban, öğrenciler tarafından kültür ve ailede yaşanılması sebebiyle daha rahat algılanmaktadır. Ahlakî Davranışlar ünitesi 7. sınıf öğrencileri için biraz daha kolay bir içerikken İslam Düşüncesindeki Yorumlar ünitesi biraz daha karmaşık gelebilir. (Tablo 9) Öğrenciler yorum farklılıklarını din gibi algılıyor olabilirler. 4. Ünite ise Hz. Peygamberin insanî yönü vurgulaması, onun kutsal olmayıp bizler gibi bir insan olduğu düşüncesinin altının çizilmesi son derece önemlidir. Bu vurgu ileride Hz. İsa'nın bir tanrı gibi algılanması yanlışının önüne geçebilir.

2.2.3.1. 7. Sınıf DKAB dersi ile peygamberimizin hayatı dersinin içerik olarak karşılaştırılması

Bu sınıf seviyesinde DKAB dersinin 4. Ünitesi olarak konu kapsamına alınan Allah'ın Kulu ve Elçisi Hz. Muhammed seçmeli Peygamberimizin Hayatı Dersi ile birbirine yakın içeriklere sahip olmakla beraber konu farklı açılardan ele alınmıştır. Tamamen Peygamber Efendimizin hayatına odaklı bu seçmeli ders DKAB'ın tek üniteye yer verdiği konuyu bütün yıla yaymış bu vesile ile önceki yıllarda edinilen bilgilerin de unutulmaması sağlanmıştır. Sarmal program gereğince

aynı konuların giderek karmaşıklaşan bir örüntü ile artarak her yıl ele alınması bilinçli bir tercih olup bunu yılgınlığa sürükleyen tekrarlardan ayırt etmek gerekir.

7. sınıf DKAB üniteleri içinde en yoğun ele alınanı Hac ve Kurban ünitesidir. Peygamberimizin Hayatı programa bakıldığında farklı konular işlendiği açık bir şekilde görülmektedir. Böylesine önemli bir ünitenin Hac ve Kurban ritüellerinin bizatihi uygulayıcısı olmuş Hz. Peygamberi konu alan ders programınca da pekiştirilmesi, desteklenmesi amaçlanmamıştır.

2.2.3.2. 7. Sınıf DKAB dersi ile TDB dersinin içerik olarak karşılaştırılması

Tablo 9’da yer alan seçmeli TDB- 1 dersinin içeriğine bakıldığında DKAB dersi ile ayrıştığını görmekteyiz. TDB- 2 programında ise İslam Ahlakının Özü: Edep ve Haya ile ana dersin Güzel Ahlaki Davranışlar ünitelerinin çok benzer olduğunu görmekle birlikte genel olarak farklılaştığını söyleyebiliriz. Nitekim DKAB dersi hac ibadetini ele alırken seçmeli TDB- 2 namaz ibadetini farklı zamanlara denk gelecek şekilde programına almıştır.

Ana dersin 3. ünitesi olan Ahlaki Davranışlar ile seçmeli TDB- 2 İslam ve Ahlak konusunu içkin ilk ünitesi birbirine yakın olmakla birlikte detaya inildikçe konuların çok farklı açılardan ele alındığı anlaşılmaktadır.

Özetlemek gerekirse çıkarımlar yapabilen yetkin 7. sınıf öğrencileri açısından iki dersi ilişkilendirmek, birbiriyle bağlantılı ilkelere ulaşabilmek kolay olabileceksen bu düzeyde olmayan çoğu 7. sınıf öğrencisi için tamamen ilgisiz algılanabilecek öğretim süreçleri olarak değerlendirilebilir.

2.2.3.3. 7. Sınıf DKAB dersi ile Kur’ân-ı Kerim dersinin içerik olarak karşılaştırılması

Kâfirun sûresi her iki derste kendisine yer bulmakla birlikte ele alınan peygamberler farklılık göstermektedir. Bu farklılık tekrarın getireceği zaman kaybı ve öğrenme eksikliklerinin önüne geçmiştir. Böylece itikadın bir parçası olan peygamberler tarihi 7. sınıf seviyesinde dikey çeşitliliği sağlayacak şekilde sınıf ortamına yansıtılmaktadır. Sadece bu sınıf seviyesinde ana derste Hz. İsa, Hz. İsmail, Hz. Salih ve Hz. Muhammed konu edilirken seçmeli Kur’an-ı Kerim dersinde Hz.

Davut, Süleyman, İbrahim Peygamberlerden bahsedilmektedir. Bu iki dersin aynı yıl alındığını varsayarsak yedi peygamberin hayatı işlenmektedir.

2.2.4. 8. Sınıf DKAB Dersi ile Birlikte Din Ahlak Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin İçerik Açısından Karşılaştırılması

8. sınıf DKAB öğretim programı öğrencilerin ortaokul kademesindeki son yılına tekabül etmektedir ve eğitim öğretim yılı içerisinde LGS olması nedeniyle bu program sınav kapsam alanında olduğundan öğrencilerin yoğun katılımı gözlenmektedir. Bu alaka dolayısıyla DKAB dersi LGS açısından yurt genelinde doğru yanıtlanma oranı en yüksek ders olarak karşımıza çıkmaktadır.

Her yıl olduğu gibi son sınıfta da her üniteye peygamberler konu edilmiş, dinin hem itikadi –kader gibi- hem ameli –zekat gibi- unsurlarına yer verilmiştir. Maun, Asr, Kureyş gibi Kur’ân-ı Kerimden surelerin de olduğu program da Ayetü’l Kürsi de işlenmiştir.

Ayrıca programa bakıldığında ise Kader ve Kaza ünitesinin öğrencilerin hayat felsefesini etkileyebilecek bir karşılığının olması söz konusu iken Zekat ve Sadaka ile Din ve Hayat üniteleri daha kolay öğrenilmeye müsaittir. Hz. Muhammed’in örnekliği tekrar DKAB programında yer alır ve öğrencilere rol model olması bakımından önemlidir.

2.2.4.1. 8. Sınıf DKAB dersi ile peygamberimizin hayatı dersinin içerik olarak karşılaştırılması

İki programa da bakıldığında (Tablo- 10) Hz. Peygamber’in Adaleti ele alınmıştır. Hz. Peygamber’in affedici olma özelliği de her iki ders içeriğinde bulunmaktadır. En Güzel Örnek Peygamberimiz ile Hz. Muhammed’in Örnekliği üniteleri ise birbirine yakın olmakla beraber farklı yönleri vurgulamaktadır. Diğerlerinde olduğu gibi Peygamber efendimiz DKAB 4. Üniteye ele alınırken seçmeli dersin tamamında daha detaylı yer verilmiştir. Kolaydan zora doğru bir işleyişin hakim olduğu seçmeli dersin öğretim programında Peygamberimizin hayatı yavaş yavaş toparlanmış, yöneticiliğine sıkça vurgu yapılmış, son sınıf öğrencisine kronolojik akışın da sonuna gelindiği hissettirilmiştir.

2.2.4.2. 8. Sınıf DKAB dersi ile TDB (1- 2) dersinin içerik olarak karşılaştırılması

Seçmeli derslerin uygulama esasları gereği TDB- 1 daha önce programa dahil edilmiş olup şayet daha önce alınmadı ise son sınıfta TDB- 2 dersinin haftalık ders programına alınması uygun olacaktır. İçeriğine bakıldığında DKAB dersi ile ayrıştığını görmekteyiz. Her ne kadar Peygamber efendimize ve Kurân-ı Kerim'e dönük ortak alt konu başlıkları varsa da farklı açılardan ele alındığı için tam bir benzerlik görülmemektedir. 5-8. sınıf TDB dersinin genel işleyişine baktığımızda konunun önemime binaen temel ibadetlerden sadece namaza yer verildiği, böylece son sınıf öğrencileri de dahil olmak üzere bu alışkanlığın erken yaşlarda kazanılması gereken bir ibadet olduğu örtük vurgulardandır.

2.2.4.3. 8. Sınıf DKAB dersi ile Kur'ân-ı Kerim dersinin içerik olarak karşılaştırılması

Asr sûresi ve Âyetü'l Kursî'nin her iki ders açısından ortak olduğunu görmekteyiz. Bununla beraber, Hz. Yusuf (As.) konu başlığı da dersler arasında müşterektir. Derslerin ağırlıklı bölümü kendi arasında farklılık arz etmektedir. Furkan, Hucurat, Nebe gibi artık sadece ilgisinin bildiği, kültürel hazırbulunuşluğu aşan daha detaylı bir Kur'ân bilgisi son sınıf öğrencisini beklemektedir. En komplike tecvit kurallarının verildiği kademenin bu son sınıfı, Kur'ân hakkında teknik bilgilerin de derlenip toparlandığı yıl olmaktadır. Öğrenciler, özel ders alan bir kişinin sahip olduğu yeterlilikte Kurân'ı güzel okuyabilen, anlamına ilişkin temel düzeyde bilgi sahibi gençler olarak son sınıftan mezun olabilmektedirler.

Genel olarak vurgulamak gerekirse hakkıyla işlendiğinde ana ders ve bu derse bağlı seçmeli derslerde ortaokuldan mezun bir öğrencinin hayatta ihtiyaçlarını karşılayacak denli itikadi, fıkhi farz ilimleri edinmesinin amaçlandığı görülmektedir. İslam'ın esaslarından olan ibadetlerin tamamı ile temizlik gibi temel konular öğrencilere kazandırılmış, bilinçli olarak yaratılan kavram karışıklığının sebep olduğu yanlış dini algılar doğru bağlamına oturtulmuştur. Yanlış dini örnekler var olan bilgi kirliliği, örgün eğitimin ulaştığı her mekanda dolaylı olarak sınıf gündemine gelmektedir. Bu aynı zamanda dini hayatımız gibi konularda yanlışlıkları gidermek, eksiklikleri tamamlamak için de bir şansı barındırabilir. Bu alan derslerini anlatan öğretmenlerin mesleki yeterliliğinin yüksek, kendisini geliştirmeye açık, alana vakıf olmaları gerekir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Eğitimin en önemli unsurlarının başında şüphesiz öğretim programı gelmektedir. Din eğitimi, eğitim kurumlarımızda TTKB’de yayınlanan programlar vesilesiyle verilmektedir. Din eğitimi 2012 yılı itibari ile önemine önem katmış, sürece çok değerli TDB 1-2, Peygamberimizin Hayatı ve Kur’ân-ı Kerim gibi üç seçmeli ders daha eklemiştir. Buradaki amaç açık bir şekilde DKAB dersini desteklemek, halihazırda var olan din dersi saatini artırmak ve İslam dininin daha iyi öğrenilmesini sağlamaktır.

Bu çalışmada seçmeli derslerin programı ile DKAB programının içerik ve kazanım bağlamında tablolar eşliğinde karşılaştırılması yapılmıştır. Hem teorik hem pratikte eğitim öğretime yansıyan varsa eksikler ve güzel uygulama örnekleri belirtilmiş olup var olan çalışmalarla desteklenmiştir.

Çalışmamızda ulaşılan bulgular sınıf bazında aşağıda belirtilmiştir.

5. sınıflar için; DKAB dersinin yanında TDB- 1 seçilebileceği için Adap ve Nezaket ünitesinin içerik ve kazanım olarak aynı olduğunu görmek mümkündür. Örneğin Nezaket Kuralları, Selamlaşma Adabı, Sofra Adabı DKAB öğretim programında yer alırken TDB- 1 öğretim programı 4. Ünitesi de Nezakettir. Alt başlıklarında ise İslam’ın Göstergesi Nezaket, Kur’ân-ı Kerim’den Nezaket Örnekleri vs. bulunmaktadır. Soyut konulardan Allah İnancı ünitesinin diğer öğretim programlarınca desteklenmediğini ifade edebiliriz. Kur’ân-ı Kerim dersinin Ezberlenecek Dualar bölümünde yer alan Tahiyat, Rabbena, İhlas gibi dua içerikli sureler dışında farklı konu ve kazanımları içerdiğini; Hz. Peygamber’in Hayatı dersi için ise örneğin Peygamberimizin Çocukluk Yılları, En Güzel Örnek Peygamberimiz üniteleri gibi bağımsız içerikler olduğunu söyleyebiliriz.

6. sınıflar için; DKAB programının Peygamber ve İlâhi Kitap İnancı, Namaz gibi içerik kazanım açısından yoğun olduğunu görmekteyiz. Ana dersle birlikte

TDB- 2 dersi seçildiği takdirde mükemmel destekleneceğini ifade etmekle birlikte Peygamberimizin Hayatı Dersi ile ayrılmaktadır. Bu ayrılmaya örnek olarak Peygamberimizin daha ziyade kişisel ve karakteristik özelliklerinin yer aldığı Peygamberimizin Hayatı üniteleri ile DKAB programının genel akışını örnek verebiliriz. Ancak bireysel tarihi niteliğindeki DKAB 4. Ünitesi olan Hz. Muhammed'in Hayatı ünitesi tekrar Peygamberimizin bireysel tarihini ele alan seçmeli ders ile örtüşmektedir. Öğretim programları karşılaştırıldığında Kur'ân-ı Kerim dersinde ezberlenecek Kunut duası DKAB kapsam alanında da yer almakta olup, Felak, Tebbet, Nasr, Nas gibi surelerle ders farklılaşmaktadır. .

7. sınıflar için; DKAB ile Peygamberimizin Hayatı öğretim programları arasında Allah'ın Kulu ve Elçisi Hz. Muhammed ünitesi ile Peygamberimizin Hayatı Dersinin kazanım ve içerik açısından benzer olduğunu ancak konunun farklı yönleriyle ele alındığını görmekteyiz. Örneğin Allah'ın Kulu Hz. Muhammed ile Peygamberimizin İbadet Hayatı, Allah'ın Elçisi Hz. Muhammed ile Peygamberimizin Nezaket ve Hilmi vb. Kur'ân-ı Kerim dersinin konu kapsamında yer alan Kâfirun suresi dışında DKAB programının üniteleri içerik ve kazanım olarak birbirini desteklemektedir. Kâfirun suresi DKAB programının 4. Ünitesini son bölümünde yer alır. Kur'ân-ı Kerim dersinde ezberlenecek dualar kısmında yer alır. Ana dersle TDB- 2 dersine baktığımızda, Ahlaki Davranışlar ve İslam ve Ahlak ünitesi ortaklık içermektedir. Mesela Allah'a Karşı Ahlaki Sorumluluklarımız ile Güzel Ahlaki Tutum ve Davranışlar ünitesi örnek verilebilir. DKAB öğretim programında bulunan Melek ve Ahiret İnancı ünitesinin diğer öğretim programlarında kazanım ve içerik açısından destelenmediği görülebilir.

8. sınıflar için; DKAB programında yer alan Hz. Muhammed'in Örnekliliği ünitesi ile Peygamberimizin Hayatı Dersi, En Güzel Örnek Peygamberimiz üniteleri benzerlikler içermekle birlikte kazanımlara bakıldığında konunun farklı yönleri ele alınmıştır. TDB- 1 dersinin bu sınıf seviyesinde bilişsel açıdan çok zayıf kalabileceğini ifade edilebiliriz. Kur'ân-ı Kerim dersi içinse genel anlamda farklılıklar olduğu gibi DKAB öğretim programında yer alan 3. ünite Din ve Hayat ta Bir Peygamber Tanıyorum Hz. Yusuf ile, Kur'ân-ı Kerim öğretim programında Kur'ân-ı Kerim'i Tanıyalım ünitesinde Hz. Yusuf kıssasını görebiliriz. DKAB öğretim programında ünite sonlarında bulunan Asr ve Ayetü'l-Kürsi'nin Kur'ân-ı

Kerim öğretim programında ezberlenecek dualar kısmında da bulunduğu görülebilir. TDB- 2 dersi ile aynı sınıf seviyesinde alındığı öngörüldüğünde kazanım ve içerik açısından herhangi bir ortaklık bulunmamaktadır. Örneğin Kader İnancı ünitesi ile ilgili herhangi bir kazanım ve içerik bulunmamaktadır.

Sınıf bazında tekrarlayan kazanımlar ve içerikleri incelediğimiz bu çalışmamızda, bütünsel bakıldığında öğretim programlarına egemen sarmal yapıdan kaynaklı içerik tekrarlarının yadsınamaz ölçüde çok olduğu sonucuna ulaşabilir.

Meydan'ın yapmış olduğu çalışmasında DKAB dersi içeriği ile ilgili DKAB dersi konularının tekrarı mıdır? sorusuna verilen cevaplarda öğrencilerin %56,9'u konuların tekrar olduğunu belirtmiştir. Meydan bu durumun olumlu olduğunu belirtmekle birlikte derslerin kendi amaçlarını gerçekleştirmesinde sorunlar olacağını ifade etmiştir.⁸¹ Bizce de olması gereken konuların içerik ve kazanım bağlamında yer yer farklılaşmasının yanında ana dersi desteklemesi gerekliliğidir ki seçmeli derslerin mantığında öğrencilerin farklı ilgi ve yeteneklerini geliştirmektir. Günümüz dünyasında bilginin bu denli erişime açık olması, kılavuz niteliğindeki programların daha güncel, var olan bilişsel ihtiyaçları karşılar nitelikte olması gerekir. Bu sebeple konunun veya kazanımın zorluğuna göre seçmeli derslerin DKAB dersiyle uyumlu, ona uygun ve yer yer destekler mahiyette olması, bağımsız konuları da içermesi gerekir düşüncesindeyiz. İçerik ve kazanımlar şekillenirken nelerin eklenebileceğine ilişkin öneriler aşağıda verilmiştir:

- ✓ Öğretim programına bakıldığında sosyal medya hesaplarını -Twitter, Instagram vb. uygulamalar- kullanma adabı yeterince yer bulmadığı görülmektedir. Seçmeli derslerde sosyal medya kullanım için kazanım ve içeriklere yer verilebilir.
- ✓ Güncel dini konuların zaman zaman gündeme gelmesi öğrencilerin bu alana meraklarını canlı tutabilir, varsa sorunlarına çözüm bulunabilir.
- ✓ Gelişen teknoloji hakkında dini açıdan yapılan tartışmalar, özellikle uzay konusunda merak edilen dini konular öğretim programın yer alabilir.
- ✓ Gelişim özelliklerinin, ergenlik vb. konuların, dini açıdan net bir şekilde anlatılması ve öğretilmesi hususu öğretim programları çerçevesinde yeterince yer almamakla birlikte daha fazla yer alabilir.

⁸¹ Meydan, "Din, Ahlak Ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Öğrenci Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi", 246.

- ✓ Hurafelerin ve bidatların net bir şekilde ortaya konması sağlanıp seçmeli derslerin öğretim programında kazanım ve içerik açısından desteklenebilir.
- ✓ Kültürel uygulamaların hangisinin dini hangisinin kültürel kaynaklı olduğunun belirtilmesi öğrencilerin davranışların hangisinin ne sebeple yapıldığını bilmesi, bu ayrımı yapabilecek farkındalık düzeyini sınıf ortamına taşıyabilir.
- ✓ Cenazenin nasıl yıkanacağını, kefenleneceğinin, yas gibi uygulamaların nasıl yapıldığının öğretim programlarında yer almadığını ifade edebiliriz. Bu durumun net olarak bilinmesi öğrencilerin yapılan uygulamalara anlam vermesi açısından güzel olabilir.

Programlar iyi bir eğitimin başlangıcıdır. Seçmeli derslerin DKAB dersi için bir şans olduğunu ifade etmekle birlikte programların içeriğinin ve kazanımlarının tam anlamıyla bütün paydaşları sürece dahil ederek daha iyi, daha dolu, daha destekleyici güncellemelerle bireylerin zihinlerini rahatlatacak ve var olan yeteneklerini keşfedebilecekleri bilişsel düzlemi sağlayacak çalışmalarla belirlenmesi ihtiyacı ortadadır. Ülkemizin medeniyetler seviyesine ulaşması için tek yol ilimdir, fendir. İnsanı kuş metaforu ile düşünürsek bir kanadının bilim diğer kanadının ahlak oluşturması gerekir ki kuş uçabilsin.

EKLER

Tablo 4

Ortaokul 6. sınıf DKAB, Kur'an-ı Kerim, TDB ve Peygamberimizin Hayatı Dersi programı ünite ve kazanımları

DKAB DERSİ ÜNİTE ve KAZANIMLARI	KUR'AN-I KERİM DERSİ ÜNİTE ve KAZANIMLARI	TDB- 1 (TDB- 1) Bk.3 No. lu Tablo TEMEL DİNİ BİLGİLER 2 (TDB- 2) DERSİ ÜNİTE ve KAZANIMLARI**	PEYGAMBERİMİZİN HAYATI DERSİ ÜNİTE ve KAZANIMLARI
<u>1.ÜNİTE:</u> <u>PEYGAMBER VE</u> <u>İLAHİ KİTAP</u> <u>İNANCI</u> 1.Peygamber ve peygamberlik kavramlarını tanımlar. 2.Peygamberlerin özelliklerini ve görevlerini açıklar. 3.Peygamberlerde insanlar için güzel örnekler olduğunu fark eder. 4.Vahyin gönderiliş amacını araştırır. 5.İlahi kitapları ve gönderildiği peygamberleri eşleştirir. 6.Hz. Âdem'in (As.) hayatını ana hatlarıyla özetler. 7.Kunut dualarını okur, anlamını söyler <u>2.ÜNİTE: NAMAZ</u> 1.İslam'da namaz ibadetinin önemini, ayet ve hadislerden örneklerle açıklar. 2.Namazları,	<u>1.ÜNİTE: KUR'AN-I</u> <u>KERİM'İ</u> <u>TANIYALIM</u> Bu ünite sonunda öğrenciler; 1.Kur'an-ı Kerim'i doğru ve güzel okumanın önemini kavrar. 2.Kur'an-ı Kerim'i doğru ve güzel okumaya istekli olur. 3.Kur'an-ı Kerim'i güzel ve doğru okumanın tecvit bilgisiyle kazanılacağını kavrar. 4.Hz. İbrahim, Hz. İsmail, Hz. İshak kıssalarını temel özellikleriyle açıklar. 5.Allak, Müzemmiş ve Muteessir surelerini genel özellikleriyle tanır. 6.Taha suresinin 114. ayetinde yer alan duanın anlamını kavrar. 7. Dua, Zikir, Teşbih, Secde kavramlarının anlamlarını ifade eder.	<u>**1.ÜNİTE:1</u> <u>İSLAM VE AHLAK</u> TDB- 2.1.1. Allah'a (C.C.) karşı ahlaki sorumluluklarını yerine getirmeye özen gösterir. TDB- 2.1.2. Peygamberimize (sa.) karşı ahlaki sorumluluklarını yerine getirmede istekli olur. TDB- 2.1.3. Kur'an-ı Kerim'e karşı ahlaki sorumluluklarını davranışlarına yansıtır. TDB- 2.1.4. Topluma karşı ahlaki sorumluluklarını yerine getirmeye duyarlı olur. TDB- 2.1.5. Esmâ-i Hüsnâ'dan el- Aziz, er-Rahman, es-Selam isimlerini tanır. <u>2.ÜNİTE: İSLAM</u> <u>VE TEMİZLİK</u> TDB- 2.2.1. İslam'ın	<u>1. ÜNİTE:</u> <u>PEYGAMBERİMİZİN</u> <u>GENÇLİK YILLARI</u> Bu ünitenin sonunda öğrenciler; 1. Peygamberimizin çocukluk yıllarını ana hatlarıyla açıklar. 2. Peygamberimizin gençlik dönemindeki ahlaki özelliklerini kavrar. 3. Peygamberimizin gençlik dönemindeki Erdemli davranışlarını kendi hayatında uygulamaya istekli olur. 4. Peygamberimizin aile hayatını betimler. 5. Peygamberimizin nübüvvet öncesi ahlaki ve toplumsal kaygılarını yorumlar. 6. Peygamberimizin nübüvvet dönemi Yıllarını ana hatlarıyla açıklar. 7. Peygamberimizin toplumsal duyarlılıkla ilgili bir hadisini yorumlar. <u>2. ÜNİTE: KUR'AN-I</u> <u>KERİM'DE</u>

çeşitlerine göre sınıflandırır. 3.Namazın kılınışına örnekler verir. 4.Hz. Zekeriya'nın (As.) hayatını ana hatlarıyla tanır. 5. Fil suresini okur, anlamını söyler. <u>3.ÜNİTE: ZARARLI ALIŞKANLIKLAR</u> 1.İslam dininin yasakladığı zararlı alışkanlıklara ayet ve hadislerden örnekler verir. 2.Zararlı alışkanlıkların başlama sebeplerini sorgular. 3.Zararlı alışkanlıklardan korunma yollarını tartışır. 4.Zararlı alışkanlıklardan kaçınmaya istekli olur. 5.Hz. Yahya'nın (As.) hayatını ana hatlarıyla tanır. 6.Tabet suresini okur, anlamını söyler. <u>4.ÜNİTE: HZ. MUHAMMED'İN HAYATI</u> 1.Hz.	<u>2.ÜNİTE: KUR'AN-I KERİM'İ GÜZEL OKUMA</u> Bu ünite sonunda öğrenciler; 1.Okunuşla ilgili bazı harf ve işaretlere dikkat ederek Kur'an'ı okur. 2.Bakara ve Yasin surelerini kurallarına uyarak okur. 3.Kur'an-ı Kerim'i okurken, Medde-i Tabii, Meddi-i Muttasıl ve Medde-i Munfasıl ayırt eder. 4.Ezberlenecek sureleri usulüne uygun olarak ezberler. 5.Ezberlenen surelerin anlamlarını ana hatları ile açıklar. 6.Anlamını öğrendiği surelerden mesaj ve ilkeler çıkarır. <u>EZBERLENECEK DUALAR</u> 1.Kunut Duaları ve Anlamlarını Öğreniyorum 2.Amentü ve Anlamını Öğreniyorum	temizliğe verdiği önemi ayet ve hadislerle açıklar. TDB- 2.2.2. Temizlik çeşitlerini sıralar. TDB- 2.2.3. Gusül, abdest, teyemmüm ile ilgili hükümleri açıklar. TDB- 2.2.4. Esmâ-i Hüsnâ'dan el-Kerim, el-Kudüs, et-Tevabi isimlerini tanır. <u>3.ÜNİTE: İSLAM'IN DİREĞİ NAMAZ</u> TDB- 2.3.1. Namazla ilgili hükümleri açıklar. TDB- 2.3.2. Sehiw ve tilâvet secdesiyle ilgili hükümleri söyler. TDB- 2.3.3. Namazda okunan dua ve teşbihleri doğru olarak telaffuz eder. TDB- 2.3.4. Mescitlerin özellik ve fonksiyonlarını yorumlar. TDB- 2.3.5. Esmâ-i Hüsnâ'dan er-Rab, el-Mucip, el-Gafur, el-Câmi' isimlerini tanır. <u>4.ÜNİTE: İSLAM VE GÜNLÜK HAYAT</u> TDB- 2.4.1. Edep ve hayânın İslam	<u>PEYGAMBERİMİZ</u> Bu ünitenin sonunda öğrenciler; 1. Peygamberimizin âlemlere rahmet olarak Gönderildiğini kavrar. 2. Peygamberimizin müminlere karşı olan şefkat ve merhametini açıklar. 3. Peygamberimizin insanlara verdiği değeri Örneklerle açıklar. 4. Peygamberimizin tüm insanlara Müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderildiğini kavrar. 5. Peygamberimizin güzel ahlakı Tamamlamak üzere gönderildiğini kavrar. 6. Peygamberimize bağlılık ve itaati ayet ve Hadislerle açıklar. 7. Peygamberimize salavat getirmeye istekli Olur. 8. Peygamberimizin güzel ahlak ile ilgili bir Hadisini yorumlar. <u>3. ÜNİTE: PEYGAMBERİMİZ VE GENÇLER</u> Bu ünitenin sonunda öğrenciler; 1. Peygamberimizin gençlere verdiği değeri Örneklerle açıklar. 2. Genç sahabelerine İslam davetine olan
---	---	---	--

Muhammed'in (sa.) davetinin Mekke Dönemini değerlendirir. 2. Medine'ye hicretin sebep ve sonuçlarını irdeler. 3. Hz. Muhammed'in (sa.) davetinin Medine Dönemini değerlendirir. 4. Nas suresini okur, anlamını söyler. <u>5. ÜNİTE: TEMEL DEĞERLERİMİZ</u> 1. Toplumumuzu birleştiren temel değerleri fark eder. 2. Dinî bayramların ve önemli gün ve gecelerin toplumsal bütünleşmeye olan katkısını yorumlar.	3. Felek Suresini ve Anlamını Öğreniyorum 4. Nas Suresini ve Anlamını Öğreniyorum 5. Tebbet Suresini ve Anlamını Öğreniyorum 6. Nasr Suresini ve Anlamını Öğreniyorum	ahlakındaki yerini örneklerle açıklar. TDB- 2.4.2. Dostluk ve arkadaşlığın önemiyle ilgili tarihî ve güncel olaylardan örnekler verir. TDB- 2.4.3. Allah'ın nimetlerine şükretmenin önemli bir ahlaki görev olduğunun farkına varır. TDB- 2.4.4. Kul hakkına riayet etmeye istekli olur. TDB- 2.4.5. Esma-i Hüсна'dan el-Afi, eş-Şeker, er-Rauf isimlerini tanır.	katkılarını açıklar. 3. Peygamberimizin gençlik ile ilgili bir Hadisini yorumlar. <u>4. ÜNİTE: EN GÜZEL ÖRNEK PEYGAMBERİMİZ</u> Bu ünitenin sonunda öğrenciler; 1. Peygamberimizin Allah'a güvenini ve Sabrını örneklerle açıklar. 2. Peygamberimizin kararlılığını ve Cesaretini örnek olaylarla açıklar. 3. Peygamberimizin hayatında duanın yerini Fark eder. 4. Peygamberimizin yeme içme konusundaki Ölçülerini açıklar. 5. Peygamberimizin duanın önemi ile ilgili Bir hadisini yorumlar. <u>5. ÜNİTE: SAHABENİN FAZİLETİ</u> Bu ünitenin sonunda öğrenciler; 1. Ayetler ışığında sahabenin faziletini Kavrar. 2. Peygamberimizin sahabelerine verdiği Değeri örneklerle açıklar. 3. Bazı genç sahabeleri tanır. 4. Peygamberimizin
---	---	--	--

			sahabe sevgisi ile ilgili bir hadisini yorumlar.
--	--	--	--

Tablo 5

Ortaokul 7. Sınıf DKAB, Kur'an-ı Kerim, TDB ve Peygamberimizin Hayatı Dersi programı ünite ve kazanımları

DKAB DERSİ ÜNİTE ve KAZANIMLARI <u>1.ÜNİTE: MELEK VE AHİRET İNANCI</u> 1.Varlıklar âlemini özelliklerine göre ayırt eder. 2.Melekleri özellikleri ve görevlerine göre sınıflandırır. 3.Dünya hayatı ile ahiret hayatı arasındaki ilişkiyi yorumlar. 4.Ahiret hayatının aşamalarını açıklar. 5.Allah'ın (C.C.) adil, merhametli ve affedicisi olması ile ahiret inancı arasında ilişki kurar. 6.Hz. İsa'nın (As.) hayatını ana hatlarıyla tanıtır. 7. Nas suresini okur, anlamını söyler. <u>2. ÜNİTE: HAC VE KURBAN</u> 1.İslam'da hac ibadetinin önemini ayet ve hadisler ışığında yorumlar. 2.Haccın yapılışını özetler.	KUR'AN-I KERİM DERSİ ÜNİTE ve KAZANIMLARI <u>1.ÜNİTE: KUR'AN-I KERİM'İ TANIYALIM</u> 1.Kur'an-ı Kerim'in İslam Dininin ana kaynağı olduğunu kavrar. 2.Kur'an-ı Kerim'in insan hayatının bütün yönlerine ilişkin öğretisi bulunduğunu fark eder. 3.Hz. Davud, Hz. Süleyman kıssalarını temel özellikleriyle açıklar. 4.İbrahim suresini genel özellikleriyle tanıtır. 5.İsra suresinin 24. ayetinde yer alan duanın anlamını kavrar. 6.Din, İman, Tevhit, İtaat kavramlarının anlamlarını ifade eder. <u>2.ÜNİTE: KUR'AN-I KERİM'İ GÜZEL OKUMA</u> Bu ünite sonunda öğrenciler; 1.Okunuşla ilgili bazı harf ve işaretlere dikkat	TEMEL DİN BİLGİLER 1 (TDB-1)* TEMEL DİNİ BİLGİLER 2 (TDB-2) DERSİ ÜNİTE ve KAZANIMLARI ** *Bk. 3 No. lu Tablo **1.ÜNİTE:1 İSLAM VE AHLAK TDB- 2.1.1. Allah'a (C.C.) karşı ahlaki sorumluluklarını yerine getirmeye özen gösterir. TDB- 2.1.2. Peygamberimize (sa.) karşı ahlaki sorumluluklarını yerine getirmede istekli olur. TDB- 2.1.3. Kur'an-ı Kerim'e karşı ahlaki sorumluluklarını davranışlarına yansıtır. TDB- 2.1.4. Topluma karşı ahlaki sorumluluklarını yerine getirmeye duyarlı olur. TDB- 2.1.5. Esmâ-i Hüsnâ'dan el- Aziz, er-Rahman, es-Selam isimlerini tanıtır. <u>2.ÜNİTE: İSLAM VE TEMİZLİK</u> TDB- 2.2.1. İslam'ın temizliğe verdiği önemi ayet ve hadislerle açıklar. TDB- 2.2.2. Temizlik	PEYGAMBERİMİZİN HAYATI DERSİ ÜNİTE ve KAZANIMLARI <u>1.ÜNİTE: PEYGAMBERİMİZİN MEKKE YILLARI</u> Bu ünite sonunda öğrenciler; 1.Peygamberimizin nübüvvet öncesi hayatını ana hatlarıyla açıklar. 2.İlk vahyin gelişi ile Peygamberimizin yüklendiği sorumlulukları yorumlar. 3.Peygamberimizin İslam'a ilk davet sürecini açıklar. 4.Davetin yaygınlaşmasını ve Peygamberimizin tebliğine karşı tepkileri sonuçlarıyla birlikte değerlendirir. 5.Peygamberimizin Taife yolculuğunu sebep ve sonuçlarıyla açıklar. 6.İsra ve miraç olayının Peygamberimiz ve Müslümanlar açısından önemini fark eder. 7. Yeni yurt arayışlarını ve Hicret'i sebep ve sonuçlarıyla yorumlar. 8.Peygamberimizin Medine yıllarını ana hatlarıyla açıklar. 9.Peygamberimizin sabırla ilgili bir hadisini yorumlar. <u>2.ÜNİTE: PEYGAMBERİMİZİN EVRENSEL</u>
---	---	--	---

3.Umre ibadeti ve önemini açıklar. 4.Kurban ibadetini İslam'ın yardımlaşma ve dayanışmaya verdiği önem açısından değerlendirir. 5.Hz. İsmail'in (As.) hayatını ana hatlarıyla tanır. 6.Enam suresi 162. ayeti okur, anlamını söyler. <u>3.ÜNİTE: AHLAKİ DAVRANIŞLAR</u> 1.Güzel ahlaki tutum ve davranışları örneklerle açıklar. 2.Örnek tutum ve davranışların, birey ve toplumların ahlaki gelişimine olan katkısını değerlendirir. 3.Tutum ve davranışlarında ölçülü olmaya özen gösterir. 4.Hz. Salih'in (As.) hayatını ana hatlarıyla tanır. 5.Felek suresini okur, anlamını söyler. <u>4.ÜNİTE: ALLAH'IN KULU VE ELÇİSİ: HZ. MUHAMMED</u> 1.Hz. Muhammed'in (sa.) insani yönünü ayetlerden hareketle yorumlar. 2.Hz. Muhammed'in (sa.) peygamberlik	ederek Kur'an'ı okur. 2.Bakara, Mülk ve Fetih surelerini kurallarına uyarak okur. 3.Kur'an-ı Kerim'i okurken, Medd-i Arız, Medd-i Lâzım ve Medd-i Lin, İhfa, izharı ayırt eder. 4.Ezberlenecek sureleri usulüne uygun olarak ezberler. 5.Ezberlenen surelerin anlamlarını ana hatları ile açıklar. 6.Anlamını öğrendiği surelerden mesaj ve ilkeler çıkarır. <u>EZBERLENECEK DUALAR</u> 1.Kâfirun Suresini ve Anlamını Öğreniyorum 2.Fil Suresini ve Anlamını Öğreniyorum 3.Kureyş Suresini ve Anlamını Öğreniyorum 4.Maun Suresini ve Anlamını Öğreniyorum	çeşitlerini sıralar. TDB- 2.2.3. Gusül, abdest, teyemmüm ile ilgili hükümleri açıklar. TDB- 2.2.4. Esmâ-i Hüsna'dan el-Kerim, el-Kudüs, et-Tevabi isimlerini tanır. <u>3.ÜNİTE: İSLAM'IN DİREĞİ NAMAZ</u> TDB- 2.3.1. Namazla ilgili hükümleri açıklar. TDB- 2.3.2. Sehv ve tilavet secdesiyle ilgili hükümleri söyler. TDB- 2.3.3. Namazda okunan dua ve teşbihleri doğru olarak telaffuz eder. TDB- 2.3.4. Mescitlerin özellik ve fonksiyonlarını yorumlar. TDB- 2.3.5. Esmâ-i Hüsna'dan er-Rab, el-Mucip, el-Gafur, el-Câmi' isimlerini tanır. <u>4.ÜNİTE: İSLAM VE GÜNLÜK HAYAT</u> TDB- 2.4.1. Edep ve hayânın İslam ahlakındaki yerini örneklerle açıklar. TDB- 2.4.2. Dostluk ve arkadaşlığın önemiyle ilgili tarihî ve güncel olaylardan örnekler verir. TDB- 2.4.3. Allah'ın nimetlerine şükretmenin önemli bir ahlaki görev olduğunun farkına varır. TDB- 2.4.4. Kul hakkına riayet etmeye	<u>MESAJLARI</u> Bu ünite sonunda öğrenciler; 1.Peygamberimizin can, din, namus, akıl ve mal Güvenliği ile ilgili mesajlarını kavrar. 2.Adaletin İslam'ın temel ilkelerinden biri Olduğunu kavrar. 3. Peygamberimizin kul hakkı ile ilgili mesajlarını Değerlendirir. 4. Peygamberimizin emanetin korunmasına Verdiği önemi örneklerle açıklar. 5. Peygamberimizin evrensel mesajlarına riayet Etmeye özen gösterir. 6. İnsanların yaratılıştaki eşit olduğu ile ilgili bir Hadisi yorumlar. <u>3.ÜNİTE: PEYGAMBERİMİZ VE YAKIN ÇEVRESİ</u> Bu ünite sonunda öğrenciler; 1.Ehle-i beyte kavramını ayet ve hadislerden Örneklerle açıklar. 2.Peygamberimizin eşlerine karşı olan Tutumuna örnekler verir. 3.Peygamberimizin bir baba olarak Çocuklarına karşı örnek davranışlarını Açıklar. 4.Akrabalık ilişkilerinde Peygamberimizi Kendisine örnek alır. 5.Peygamberimizin komşularına karşı Davranışlarına örnekler verir. 6.Peygamberimizin aile ile ilgili bir
--	---	--	--

yönüyle ilgili özelliklerini ayırt eder. 3. Kâfirun suresini okur, anlamını söyler. <u>5.ÜNİTE: İSLAM DÜŞÜNCESİNDE YORUMLAR</u> 1.Dinin farklı yorum biçimleri olabileceğinin farkına varır. 2.İslam düşüncesinde ortaya çıkan yorum biçimlerini sınıflandırır. 3.Kültürümüzde etkin olan tasavvufi yorumları ayırt eder. 4.Alevilik-Bektaşilikle ilgili temel kavram ve erkânları açıklar.		istekli olur. TDB- 2.4.5. Esmâ-i Hüsnâ'dan el-Afv, eş-Şekur, er-Rauf isimlerini tanır.	Hadisini yorumlar. <u>4.ÜNİTE: EN GÜZEL ÖRNEK PEYGAMBERİMİZ</u> Bu ünite sonunda öğrenciler; 1.Peygamberimizin kulluk hayatındaki Ölçülerini fark eder. 2.Peygamberimizin hayatında Ramazan Ayının ve orucun yerini fark eder. 3.Peygamberimizin hayatındaki giyim Kuşam ilkelerini kendi hayatında Uygulamaya istekli olur. 4. Peygamberimizin hilem ve nezaketini Örnek olaylarla açıklar. 5. Ramazan ayı ve oruç ile ilgili bir hadisi Yorumlar. <u>5.ÜNİTE: SAHABEDEN ÖRNEK DAVRANIŞLAR</u> Bu ünite sonunda öğrenciler; 1. Sahabenin cesaretini ve sadakatini Örneklerle açıklar. 2. Sahabenin yardımlaşma ve Dayanışmasına örnekler verir. 3.Sahabenin azim ve fedakârlıklarından Örnekler verir. 4. Ashap-ı Bedir'in fazileti ile ilgili bir Hadisi yorumlar.
---	--	--	---

Tablo- 6

Ortaokul 8. sınıf DKAB, Kur'ân-ı Kerim, TDB ve Peygamberimizin Hayatı Dersi programı ünite ve kazanımları

DKAB DERSİ ÜNİTE ve KAZANIMLARI <u>1. KADER İNANCI</u> 1.Kader ve kaza inancını ayet ve hadislerle açıklar. 2.İnsanın ilmi, iradesi, sorumluluğu ile kader arasında ilişki kurar. 3.Kaza ve kader ile ilgili kavramları analiz eder. 4.Toplumda kader ve kaza ile ilgili yaygın olan yanlış anlayışları sorgular. 5.Hz. Musa'nın (As.) hayatını ana hatlarıyla tanır. 6.Ayet el-Kutsi'yi okur, anlamını söyler. <u>2.ÜNİTE: ZEKÂT VE SADAKA</u> 1.İslam'ın paylaşma ve yardımlaşmaya verdiği önemi ayet ve hadisler ışığında yorumlar. 2.Zekât ve sadaka ibadetini ayet ve hadislerle açıklar. 3.Zekât, infak ve sadakanın bireysel ve toplumsal önemini fark eder. 4.Hz. Şayidin (As.) hayatını ana hatlarıyla tanır. 5.Maun suresini okur, anlamını söyler. <u>3. ÜNİTE: DİN VE HAYAT</u>	KUR'AN-I KERİM DERSİ ÜNİTE ve KAZANIMLARI <u>KUR'AN-I KERİM'İ TANIYALIM</u> Bu ünite sonunda öğrenciler; 1.Kur'ân-ı Kerim'in temel konularını kavrar. 2.Hz. Yakup, Hz. Yusuf kıssalarını temel özellikleriyle açıklar. 3.Huruca suresini genel özellikleriyle tanır. 4.Nemle suresinin 19. ayetinde yer alan duanın anlamını kavrar. 5.İslam, Takva, Sabır, Sulh kavramlarının anlamlarını ifade eder. <u>KUR'AN-I KERİM'İ GÜZEL OKUMA</u> Bu ünite sonunda öğrenciler; 1.Okunuşla ilgili bazı harf ve işaretlere dikkat ederek Kur'ân'ı okur. 2.Furkan, Huruca, Rahman, Cuma ve Nebi surelerini kurallarına uyarak okur. 3.Kur'ân-ı Kerim'i okurken, İdgam-ı meal gunne, İdgam-ı bila gunne, Sakin Mim 'in okunuşu, 4.Vakıf, İptida, Vasıl ve İşaretlerini tanır. 5.Secde ayetlerini ve secde işaretlerini tanır.	TDB- 1 (TDB-1) * TDB- 2 (TDB-2) Dersi Ünite ve Kazanımları** *Bk. 3 No.lu Tablo **Bk. 4 No.lu Tablo	PEYGAMBERİMİZİN HAYATI DERSİ ÜNİTE ve KAZANIMLARI <u>1.ÜNİTE: PEYGAMBERİMİZİN MEDİNE YILLARI</u> Bu ünite sonunda öğrenciler; 1.Peygamberimizin çocukluk ve gençlik yıllarını ana hatlarıyla açıklar. 2.Peygamberimizin Mekke yıllarını ve Yesrib'e hicreti ana hatlarıyla açıklar. 3.Peygamberimizin Medine'de yaptığı Toplumsal faaliyetleri kavrar. 4.Müşriklerle münasebetleri sebep ve sonuçları açısından değerlendirir. 5.Peygamberimizin diğer din mensuplarıyla ilişkilerinin dayandığı ilkeleri kavrar. 6.Mekke'nin fethini sebep ve sonuçları açısından değerlendirir. 7.Veda Haccı'nın önemini ve Veda Hutbesindeki evrensel mesajları Yorumlar. 8.Müslümanların
--	--	---	--

1.Din, birey ve toplum arasındaki ilişkiyi yorumlar. 2.İslam dininin can, nesil, akıl, mal ve din emniyetiyle ilgili ortaya koyduğu ilke ve hedefleri analiz eder. 3.Hz. Yusuf'un (As.) örnek hayatından ilkeler çıkarır. 4.Asra suresini okur, anlamını söyler. <u>4.ÜNİTE: HZ. MUHAMMED'İN ÖRNEKLİĞİ</u> 1.Hz. Muhammed'in (sa.) doğruluğu ve güvenilir kişiliği ile peygamberlerin özellikleri arasında ilişki kurar. 2.Hz. Muhammed'in (sa.) merhametli ve affedici oluşunu davranışlarında yansıtmaya özen gösterir. 3.Hz. Muhammed'in (sa.) istişareye verdiği önemi ortaya koyan örnek olaylardan hareketle gündelik hayatla ilgili çıkarımlarda bulunur. 4.Hz. Muhammed'in (sa.) cesaret ve kararlılığını örnek olaylarla açıklar. 5. Hz. Muhammed'in (sa.) hakkı gözetmedeki hassasiyetine örnekler verir. 6. Hz. Muhammed'in (sa.) insanlara verdiği değeri örneklerle açıklar. 7. Hz. Muhammed'in (sa.) örnek davranışlarının toplumsal hayattaki önemini değerlendirir.	6.Ezberlenecek sureleri usulüne uygun olarak ezberler. 7.Ezberlenen surelerin anlamlarını ana hatları ile açıklar. 8.Anlamını öğrendiği surelerden mesaj ve ilkeler çıkarır. <u>EZBERLENECEK DUALAR</u> 1.Asr Suresini ve Anlamını Öğreniyorum 2.Kadir Suresini ve Anlamını Öğreniyorum 3.Ayetü'l Kürsi ve Anlamını Öğreniyorum		kardeşliği ile ilgili bir Hadisi yorumlar. <u>2.ÜNİTE: PEYGAMBERİMİZİ N DİNDEKİ KONUMU</u> Bu ünitenin sonunda öğrenciler; 1.Peygamberimizin dindeki konumunu ayet ve hadislerle açıklar. 2.Peygamberimizin nebevi uygulamalarına örnekler verir. 3. Peygambere itaat ile ilgili bir hadisi yorumlar. <u>3. ÜNİTE: PEYGAMBERİMİZ VE SOSYAL HAYAT</u> Bu ünite sonunda öğrenciler; 1.Peygamberimizin adaleti sağlamada Ortaya koyduğu ilkeleri örneklerle açıklar. 2.Sosyal sorunlar karşısında Peygamberimizin çözüm yöntemlerine Örnekler verir. 3.Peygamberimizin çalışma hayatı ile ilgili ilkelerini benimser. 4.Peygamberimizi örnek alarak çevreye karşı sorumluluklarını fark eder. 5.Peygamberimizin tabiat sevgisi ile ilgili
--	---	--	--

8.Hz. Muhammed'in (sa.) hikmetli söz ve davranışlarıyla insanları iyiye ve güzele yönlendirdiğini fark eder. 9.Küreyiş suresini okur, anlamını söyler. <u>5.ÜNİTE:KUR'AN-I KERİM VE ÖZELLİKLERİ</u> 1.İslam dininin temel kaynaklarını tanır. 2.Ayetlerden hareketle Kur'ân'ın ana konularını sınıflandırır. 3.Kur'ân-ı Kerim'in temel özelliklerini değerlendirir. 4.Hz. Nuh'un (As.) tevhide davetini özetler.			bir Hadisini yorumlar. <u>4. ÜNİTE: EN GÜZEL ÖRNEK PEYGAMBERİMİZ</u> Bu ünite sonunda öğrenciler; 1.Peygamberimizin hayatındaki dünya ve Ahiret dengesi ile ilgili örnekler verir. 2.Peygamberimizin hayatında infak ve Sadakanın yerini kavrar. 3.Peygamberimizin sade yaşamına örnekler Verir. 4.Peygamberimizin affediciliğini kendisine Örnek alır. 5.Salih amel ile ilgili bir hadisi yorumlar <u>5.ÜNİTE: İSLAM DAVETİ VE SAHABE</u> Bu ünite sonunda öğrenciler; 1.İslam dininin yayılmasında sahabenin Rolünü kavrar. 2.İslam dininin yaşanmasında sahabenin Örnekliliğini fark eder. 3.Bazı âlim ve şehit sah abilerin örnek Vasıflarını benimser. 4.İlim ile ilgili bir hadisi yorumlar.
--	--	--	---

Tablo 7

Ortaokul 5. sınıf DKAB, Kur'an-ı Kerim, TDB ve Peygamberimizin Hayatı Dersi programı ünite ve konuları

DKAB DERSİ ÜNİTE ve KONULARI <u>1.ÜNİTE: ALLAH İNANCI</u> 1.Allah (C.C.) Vardır ve Birdir 2.Allah (C.C.) Yaradandır 3.Allah (C.C.) Rahman ve Rahim'dir 4.Allah (C.C.) Görür ve İşitir 5.Allah'ın (C.C.) Her Şeye Gücü Yeter 6.Allah (C.C.) ile İrtibat: Dua 7.Bir Peygamber Tanıyorum: Hz. İbrahim (As.) 8.Bir Sure Tanıyorum: İhlâs Suresi ve Anlamı <u>2.ÜNİTE: RAMAZAN VE ORUÇ</u> 1.Ramazân Orucu ve Önemi 2.Ramazân ve Oruçla İlgili Kavramlar 3.Kültürümüzde Ramazân ve Oruç 4.Bir Peygamber Tanıyorum: Hz. Davud (As.) 5.Bir Dua Tanıyorum: RABBENÂ DUALARI VE ANLAMI <u>3.ÜNİTE: ÂDAP ve NEZAKET</u> 1.Nezaket Kuralları 2.Selamlaşma Adabı	KUR'AN-I KERİM DERSİ ÜNİTE ve KONULARI <u>1.ÜNİTE: KUR'AN-I KERİM'İ TANIYALIM</u> <u>I. KUR'AN-I KERİM'İ ÖĞRENİYORUZ</u> 1.K. Kerim'i Niçin Okumalıyız? 2. Kur'an Sevgisi <u>II. KUR'AN'IN MESAJINI ANLIYORUM</u> 1.Kur'an Kıssaları Öğreniyorum: Hz. Âdem, 2.Sureleri Tanıyorum: Lokman Suresi 3.Kur'an'dan Dualar Öğreniyorum: Bakara 201, İbrahim 41 4.Kur'an Kavramlarını Öğreniyorum: Hamt, Şükür, Rahmet, İhlas <u>2.ÜNİTE: KUR'AN-I KERİM'İ OKUMAYA GİRİŞ</u> <u>I. KUR'AN-I KERİM'İ OKUMAYI ÖĞRENİYORUZ</u> 1. Harfler ve Özellikleri 1.1. Harfler ve İsimleri 1.2. Harflerin Yazılışları 1.3. Harflerin Mahreçleri 1.4. İnce ve Kalın Sesli Harfler 2. Harflerin Okunuşu 2.1. Harekeler: Üstün, Esre, Ötre	TEMEL DİNİ BİLGİLER 1 (TDB- 1,2) DERSİ ÜNİTE ve KONULARI <u>1.ÜNİTE: İMAN VE İNSAN</u> 1. İman ve İslam 2. Kelime-i Tevhit ve Kelime-i Şehadet 3. İmanın İnsana Kazandırdıkları 4. İman Bakımından İnsanlar 5. Esmâ-i Hüsnâ'yı Tanıyorum <u>2.ÜNİTE: İBADET VE İNSAN</u> 1.İmanın Göstergesi: İbadet 2.İbadetin Kabul Şartları 3.İbadet ve Salih Amel 4.İbadetlerin İnsana Kazandırdıkları 5.Esmâ-i Hüsnâ'yı Tanıyorum <u>3.ÜNİTE: MÜMİNLERİN ÖZELLİKLERİ</u> 1.Müminlerin Özü ve Sözü Doğrudur 2.Müminler	PEYGAMBERİMİZİN HAYATI DERSİ ÜNİTE ve KONULARI <u>1.ÜNİTE: PEYGAMBERİMİZİN ÇOCUKLUK YILLARI</u> 1.Peygamberimizin Çocukluk Yılları 1.1.Peygamberimizin Doğduğu Çevre 1.2.Peygamberimizin Doğumu 1.3.Peygamberimizin İsimleri 1.4.Annesiyle Geçen Yıllar 1.5.Dedesinin Sevgili Torunu 1.6.Amcasına Emanet 1.7.Şam'a Yolculuk 2.Peygamberimizin Gençlik Yılları 3.Peygamberimizin Mekke ve Medine Yılları 4.Bir Hadis Öğreniyorum <u>2.ÜNİTE: PEYGAMBERLİK VE PEYGAMBERİMİZ</u> 1.Allah'ın İnsanlığa Lütü: Peygamberlik 2.Hz. Âdem'den (As.) Hz. Muhammed'e (sa.) Peygamberlik 3.Peygamberlerin Özellikleri 4.Peygamberlerin
--	--	--	---

3.İletişim ve Konuşma Adabı 4.Sofra Adabı 5.Hz. Lokman'dan (As.) Öğütler 6.Bir Dua Tanıyorum: Tarhiyat Duası ve Anlamı <u>4.ÜNİTE: HZ. MUHAMMED'İN AİLE HAYATI</u> 1.Hz. Muhammed'in (sa.) Evliliği ve Çocukları 2.Bir Eş Olarak Hz. Muhammed (sa.) 3.Bir Baba Olarak Hz. Muhammed (sa.) 4.Bir Dede Olarak Hz. Muhammed (sa.) 5.Hz. Muhammed'in (sa.) VE Ailesinin Örnek Davranışları 6.Hz. Hasan (gr.a.) ve Hüseyin (gr.a.) 7.Bir Sure Tanıyorum: Kevser Suresi ve Anlamı <u>5.ÜNİTE: CEVREMİZDEKİ DİNİN İZLERİ</u> 1.Mimarimizde Dinin İzleri 2.Musikimizde Dinin İzleri 3.Edebiyatımızda Dinin İzleri 4.Örf ve âdetlerimizde Dinin İzleri 5.Bir Peygamber Tanıyorum: HZ. SÜLEYMAN (A.S.)	2.2.Cezm (Sükûn) 2.3.Şedde 2.4.Tenvin 2.5.Met Harfleri: Elif, Vah, Ya 2.6.Vah ve Ya Şeklinde Yazılan Elif 2.7.Uzatma (Asar-Çeker) İşareti 3.Okunuşla İlgili Özel Durumlar 3.1.Elif Lam Takısının Okunuşu 3.2.Zamir ve Okunuşu 3.3.Veyl Kelimeleri 3.4.Okunmayan Elif 3.5.Hurufu Mukataa II. OKUNACAK SURE VE AYETLER 1.Bakara Suresi (1-15 sayfalar) <u>EZBERLENECEK DUALAR</u> 1.Kur'ân'ı Anlayarak Okumanın Amacı 2.Kur'ân'ı Ezberlemenin İlkeleri ve Yöntemleri 3.Sübhanke Duası ve Anlamını Öğreniyorum 4.Tahiyyat Duası ve Anlamını Öğreniyorum 5.Rabbena Duası ve Anlamını Öğreniyorum 6.İhlâs Suresini ve Anlamını Öğreniyorum 7.Kevser Suresini ve Anlamını Öğreniyorum 8.Fatıha Suresini ve Anlamını Öğreniyorum	Namazlarına Özen Gösterirler 3.Müminler İyiliği Emreder, Kötülüğü Engellerler 4.Müminler Yoksulun Hakkını Gözetirler 5.Müminler İsrraftan ve Cimrilikten Kaçınırlar 6.Esma-i Hüsnâ'yı Tanıyorum <u>4.ÜNİTE: NEZAKET</u> 1.İslam'ın Göstergesi: Nezaket 2.Kur'ân-ı Kerim'den Nezaket Örnekleri 3.Peygamberimiz den (sa.) Nezaket Örnekleri 4.Geleneğimizden Nezaket Örnekleri 5.Esma-i Hüsnâ'yı Tanıyorum	Görevleri 5.Son Peygamber: Hz. Muhammed (sa.) 6.Bir Hadis Öğreniyorum <u>3.ÜNİTE: PEYGAMBERİMİZ VE ÇOCUKLAR</u> 1.Peygamberimizin Ailesinde Çocuk Olmak 2.Çocukların Dostu Peygamberimiz 3.Yetimlerin Babası Peygamberimiz 4.Bir Hadis Öğreniyorum <u>4.ÜNİTE: EN GÜZEL ÖRNEK PEYGAMBERİMİZ</u> 1.Peygamberimizin Allah Sevgisi 2.Peygamberimizin Samimiyeti 3.Peygamberimizin Hayatında Temizlik 4.Peygamberimizin Hayatında Namaz 5.Peygamberimizin Beşerî Özellikleri 6.Bir Hadis Öğreniyorum <u>5.ÜNİTE: PEYGAMBERİMİZ VE SAHABE</u> 1.Peygamberimizin Yol Arkadaşları: Sahabeler 2.Sahabenin Dilinden Peygamberimiz 3.Çocuk Sahabeler 4.Bir Hadis Öğreniyorum
---	--	--	--

Tablo 8

Ortaokul 6. sınıf DKAB, Kur'an-ı Kerim, TDB ve Peygamberimizin Hayatı Dersi programı ünite ve konuları

DKAB DERSİ ÜNİTE ve KONULARI <u>1.ÜNİTE: PEYGAMBER VE İLAHİ KİTAP İNANCI</u> 1. Allah'ın (C.C.) Elçileri: Peygamberler 2.Peygamberlerin Özellikleri ve Görevleri 3.Peygamberler İnsanlar İçin En Güzel Örnektir 4.Vahiy ve Vahyin Gönderiliş Amacı 5.İlahi Kitaplar Okuma Metni: Daha Kur'an Ne Desin? 6.Bir Peygamber Tanıyorum: Hz. Âdem (As.) 7.Bir Dua Tanıyorum: Kunut Duaları ve Anlamları <u>2. ÜNİTE: NAMAZ</u> 1.Namaz İbadeti ve Önemi 2.Namaz Çeşitleri 3.Namazın Kılınışı Okuma Metni: Gelin Namaz Kılalım 4.Bir Peygamber Tanıyorum: Hz. Zekeriya (As.) 5.Bir Sure Tanıyorum: Fil Suresi ve Anlamı	KUR'AN-I KERİM DERSİ ÜNİTE ve KONULARI <u>1.ÜNİTE: KUR'AN-I KERİM'İ TANIYALIM</u> I. KUR'AN-I KERİMİ GÜZEL OKUMA 1.K. Kerim'i Doğru ve Güzel Okumanın Önemi 2.Tecvit Nedir? II. KUR'ANIN MESAJINI ANLIYORUM 1. Kur'an Kıssaları Öğreniyorum: Hz. İbrahim, Hz. İsmail, Hz. İshak 2.Sureleri Tanıyorum: Alak, Müzzemmil ve Müddessir Sureleri 3.Kur'an'dan Dualar Öğreniyorum (Taha 114) 4.Kur'an Kavramlarını Öğreniyorum: Dua, Zikir, Teşbih, Secde <u>2.ÜNİTE: KUR'AN-I KERİM'İ GÜZEL OKUMA</u> I. OKUNACAK	TDB- 1 (TDB- 1) Bk.. 8 No.lu Tablo TDB- 2 (TDB- 2) Dersi Ünite ve Konuları** <u>**1.ÜNİTE:1 İSLAM VE AHLAK</u> 1.Allah'a (C.C.) Karşı Ahlaki Sorumluluklarımız 2.Peygamberimize (sa.) Karşı Ahlaki Sorumluluklarımız 3.Kur'an-ı Kerim'e Karşı Ahlaki Sorumluluklarımız 4.Topluma Karşı Ahlaki Sorumluluklarımız 5.Esma-i Hüсна'yı Tanıyorum <u>2.ÜNİTE: İSLAM VE TEMİZLİK</u> 1.Temizlik İmanın Yarısıdır 2.Temizlik Çeşitleri 3.İbadete Hazırlanıyorum 4.Esma-i Hüсна'yı Tanıyorum <u>3.ÜNİTE: İSLAM'IN DİREĞİ NAMAZ</u> 1.Namazla İlgili	PEYGAMBERİMİZ İN HAYATI DERSİ ÜNİTE ve KONULARI <u>1.ÜNİTE: PEYGAMBERİMİZİ GENÇLİK YILLARI</u> 1.Peygamberimizin Çocukluk Yılları 2.Peygamberimizin Gençlik Yılları 2.1.Kötülüklerden Uzak Duran Genç 2.2.Toplumsal Sorunlara Duyarlı ve Güvenilir Genç 2.3.Adaletli Hakem 2.4.Hz. Hatice ile Evliliği ve Çocukları 2.5. Hira Günleri 3.Peygamberimizin Mekke ve Medine Yılları 4.Bir Hadis Öğreniyorum <u>2. ÜNİTE: KUR'AN-I KERİM'DE PEYGAMBERİMİZ</u> 1.Rahmet Peygamberi 2.Şefkat ve Merhamet Peygamberi 3.Müjdeleyen ve Uyarıcı Peygamber 4. Ahlakı Tamamlayan Peygamber 5.Peygamberimize Bağlılık ve İtaat
---	---	--	--

<u>3.ÜNİTE: ZARARLI ALIŞKANLIKLAR</u> 1.Bazı Zararlı Alışkanlıklar 2.Zararlı Alışkanlıklara Başlama Sebepleri 3.Zararlı Alışkanlıklardan Korunma Yolları Okuma Metni: Sağlık Düşmanları 4.Bir Peygamber Tanıyorum: Hz. Yahya (As.) 5. Bir Sure Tanıyorum: Tebbet Suresi ve Anlamı <u>4. ÜNİTE: HZ. MUHAMMED'İN HAYATI</u> 1. Hz. Muhammed'in (sa.) Daveti: Mekke Dönemi 2. Hicret 3. Hz. Muhammed'in (sa.) Daveti: Medine Dönemi 4.Bir Sure Tanıyorum: Nas Suresi ve Anlamı <u>5. ÜNİTE: TEMEL DEĞERLERİMİZ</u> 1.Toplumumuzu Birleştiren Temel Değerler Okuma Metni: Bir Yolcuya 2. Dinî Bayramlar, Önemli Gün ve Geceler	SURE VE AYETLER 1. Bakara Suresi (16-30 sayfalar) 2. Yasin Suresi II. TECVİT BİLGİSİ 1.Uzatma (Met) ve Çeşitleri 1.1. Medd-i Tabîî 1.2.Medd-i Muttasıl 1.3.Medd-i Munfasıl <u>EZBERLENECEK DUALAR</u> 1. Kunut Duaları ve Anlamlarını Öğreniyorum 2. Amentü ve Anlamını Öğreniyorum 3. Felak Suresini ve Anlamını Öğreniyorum 4. Nasr Suresini ve Anlamını Öğreniyorum 5. Tebbet Suresini ve Anlamını Öğreniyorum 6. Nas Suresini ve Anlamını öğreniyorum	Hükümler 2.Sehiv ve Tilavet Secdesi 3.Namazda Okunan Dua ve Tesbihler 4.Allah'ın Evleri: Mescitler 5.Esma-i Hüсна'yı Tanıyorum <u>4.ÜNİTE: İSLAM VE GÜNLÜK HAYAT</u> 1.İslam Ahlakının Özü: Edep ve Hayâ 2.Dostluk ve Arkadaşlık 3.Nimetlerin Kadrini Bilmek: Şükür 4.Kul Hakkını Gözetmek 5.Esma-i Hüсна'yı Tanıyorum	6.Peygamberimize Salavat 7.Bir Hadis Öğreniyorum <u>3.ÜNİTE: PEYGAMBERİMİZ VE GENÇLER</u> 1.Gençlerin Arkadaşı Peygamberimiz 2.Asr-ı Saadet'te Genç Olmak 2.1.İslam'ın Tebliğinde Gençler 2.2.İlim Hayatında Gençler 2.3.Siyasi ve Askerî Hayatta Gençler 3.Bir Hadis Öğreniyorum <u>4.ÜNİTE: EN GÜZEL ÖRNEK PEYGAMBERİMİZ</u> 1.Peygamberimizin Allah'a Güvenmesi ve Sabrı 2.Peygamberimizin Kararlılığı ve Cesareti 3.Peygamberimizin Hayatında Dua ve Tevekkül 4.Peygamberimizin Yeme İçme Adabı 5.Bir Hadis öğreniyorum <u>5.ÜNİTE: SAHABENİN FAZİLETİ</u> 1.Ayetlerin Diliyle Sahabe 2.Hadislerin Diliyle Sahabe 3.Genç Sahabeler 4.Bir Hadis Öğreniyor
---	--	--	---

Tablo 9

Ortaokul 7. sınıf DKAB, Kur'an-ı Kerim, TDB ve Peygamberimizin Hayatı Dersi programı ünite ve konuları

DKAB DERSİ ÜNİTE ve KONULARI	KUR'AN-I KERİM DERSİ ÜNİTE ve KONULARI	TDB- 1 (TDB- 1) * TDB- 2 (TDB- 2) Dersi Ünite ve Konuları**	PEYGAMBERİMİZ İN HAYATI DERSİ ÜNİTE ve KONULARI
<u>1.ÜNİTE: MELEK VE AHİRET İNANCI</u>	<u>1.ÜNİTE: KUR'AN-I KERİM'İ TANIYALIM</u>	*Bk. 8 No.lu Tablo	<u>1. ÜNİTE: PEYGAMBERİMİZİ N MEKKE YILLARI</u>
1.Görülen ve Görülemeyen Varlıklar	I. K. KERİM'İN İSLAM DİNİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ	**<u>1.ÜNİTE:1 İSLAM VE AHLAK</u>	1. Peygamberimizin Çocukluk ve Gençlik Yılları
2.Melekler ve Özellikleri	1.K. Kerim'in İslam Dinindeki Yeri	1. Allah'a (C.C.) Karşı Ahlaki Sorumluluklarımız	2. Peygamberimizin Mekke Yılları
Okuma Metni: Allah'ın Melekleri	2.Hayat Kitabımız Kur'an	2. Peygamberimize (sa.) Karşı Ahlaki Sorumluluklarımız	2.1. İlk Vahiy 2.2. Davetin Başlaması ve İlk Müslümanlar
3.Dünya ve Ahiret Hayatı	II. KUR'ANIN MESAJINI ANLIYORUM	3. Kur'an-ı Kerim'e Karşı Ahlaki Sorumluluklarımız	2.3. Davetin Yaygınlaşması ve Sonuçları
4.Ahiret Hayatının Aşamaları	1. Kur'an Kıssaları Öğreniyorum: Hz. Davud, Hz. Süleyman	4. Topluma Karşı Ahlaki Sorumluluklarımız	2.4. Taife Yolculuk
5.Ahiret İnancının İnsan	2. Sureleri Tanıyorum: İbrahim Suresi	5. Esmâ-i Hüsnâ'yı Tanıyorum	2.5. İsra ve Miraç
Davranışlarına Etkisi	3. Kur'an'dan Dualar Öğreniyorum (İsraf 24)	<u>2.ÜNİTE: İSLAM VE TEMİZLİK</u>	2.6. Yeni Yurt Arayışları ve Yesin'e Hicret
6.Bir Peygamber Tanıyorum:	4. Kur'an Kavramlarını Öğreniyorum: Din, İman, Tevhit, İtaat	1.Temizlik İmanın Yarısıdır	3. Peygamberimizin Medine Yılları
Hz. İsa (A.S.)	<u>2.ÜNİTE: KUR'AN-I KERİM'İ GÜZEL OKUMA</u>	2.Temizlik Çeşitleri	4. Bir Hadis Öğreniyorum
7.Bir Sure Tanıyorum: Nas Suresi	I. OKUNACAK SURE VE AYETLER	3.İbadete Hazırlanıyorum	<u>2.ÜNİTE: PEYGAMBERİMİZİ N EVRENSEL MESAJLARI</u>
Ve Anlamı	1. Bakara Suresi (31-48 sayfalar)	4.Esmâ-i Hüsnâ'yı Tanıyorum	1.İnsanların Dokunulmazlıklarının Gözetilmesi
<u>2. ÜNİTE: HAC VE KURBAN</u>	2. Mülk Suresi	<u>3.ÜNİTE: İSLAM'IN DİREĞİ NAMAZ</u>	2.Adaletin Gözetilmesi
1.İslam'da Hac İbadeti ve Önemi	3. Fetih Suresi	1.Namazla İlgili	3.Kul Hakkının Gözetilmesi
2. Haccın Yapılışı	II. TECVİT BİLGİSİ		4.Emanetin Gözetilmesi
3.Umre ve Önemi			
4.Kurban İbadeti ve Önemi			

Okuma Metni 5.Bir Peygamber Tanıyorum: Hiz. İsmail (A.S.) 6.Bir Ayet Tanıyorum: Enam Suresi 162. Ayet ve Anlamı <u>3.ÜNİTE: AHLAKİ DAVRANIŞLAR</u> 1.Güzel Ahlakî Tutum ve Davranışlar Okuma Metni: Bir Yolcuya 2.Bir Peygamber Tanıyorum: Hiz. Salih (A.S.) 3.Bir Sure Tanıyorum: Felak Suresi ve Anlamı <u>4.ÜNİTE: ALLAH'IN KULU VE ELÇİSİ: HZ. MUHAMMED</u> 1.Allah'ın (C.C.) Kulu Hiz. Muhammed (S.A.V.) 2.Allah'ın Elçisi Hiz. Muhammed (S.A.V.). 3.Bir Sure Tanıyorum: Kâfirun Suresi ve Anlamı Okuma Metni: Veda Hutbesi <u>5.ÜNİTE: İSLAM DÜŞÜNCESİNDE YORUMLAR</u>	1.Uzatma (Met) ve Çeşitleri 1.1.Medd-i Arız 1.2.Medd-i Lâzım 1.3.Medd-i Lin 2.Tenvin ve Sakin Nün 2.1.İhfa 2.2.İzhar 2.3.İkbal <u>EZBERLENECEK DUALAR</u> 1.Kâfirun Suresini ve Anlamını Öğreniyorum 2.Fil Suresini ve Anlamını Öğreniyorum 3.Kureyş Suresini ve Anlamını Öğreniyorum 4.Maun Suresini ve Anlamını Öğreniyorum	Hükümler 2.Sehiv ve Tilavet Secdesi 3.Namazda Okunan Dua ve Teşbihler 4.Allah'ın Evleri: Mescitler 5.Esma-i Hüsnâ'yı Tanıyorum <u>4.ÜNİTE: İSLAM VE GÜNLÜK HAYAT</u> 1.İslam Ahlakının Özü: Edep ve Hayâ 2.Dostluk ve Arkadaşlık 3.Nimetlerin Kadrini Bilmek: Şükür 4.Kul Hakkını Gözetmek 5.Esma-i Hüsnâ'yı Tanıyorum	5.Bir Hadis Öğreniyorum <u>3.ÜNİTE: PEYGAMBERİMİZ VE YAKIN CEVRESİ</u> 1.Peygamberimizin Ehl-i Beyti 1.1.İdeal Bir Eş Olarak Peygamberimiz 1.2.Şefkatli Bir Baba Olarak Peygamberimiz 1.3.Vefalı Bir Akriba Olarak Peygamberimiz 1.4.Hayırlı Bir Komşu Olarak Peygamberimiz 2.Bir Hadis Öğreniyorum <u>4.ÜNİTE: EN GÜZEL ÖRNEK PEYGAMBERİMİZ</u> 1.Peygamberimizin İbadet Hayatı 2.Peygamberimizin Hayatında Ramazan ve Oruç 3.Peygamberimizin Giyim Kuşam Adabı 4.Peygamberimizin Nezaket ve Hilmi 5.Bir Hadis Öğreniyorum <u>5.ÜNİTE: SAHABEDEN ÖRNEK DAVRANIŞLAR</u> 1. Sahabenin Cesaret ve Sadakati 2.Sahabenin
---	---	--	--

1.Din Anlayışındaki Yorum Farklılıklarının Sebepleri 2.İslam Düşüncesinde Yorum Biçimleri 3.İslam Düşüncesinde Tasavvufi Yorumlar 3.1.Yesevilik. 3.2.Kadirilik 3.3.Nakşibendilik 3.4.Mevlevilik 3.5.Alevilik- Bektaşilik			Yardımlaşma ve Dayanışması 3.Sahabenin Azmi ve Fedakârlığı 4.Bir Hadis Öğreniyorum
---	--	--	---

Tablo 10

Ortaokul 8. sınıf DKAB, Kur'ân-ı Kerim, TDB ve Peygamberimizin Hayatı Dersi programı ünite ve konuları

DKAB DERSİ ÜNİTE ve KONULARI	KUR'AN-I KERİM DERSİ ÜNİTE ve KONULARI	TDB- 1 (TDB- 1) * TDB- 2 (TDB- 2) **	PEYGAMBERİMİZİN HAYATI DERSİ ÜNİTE ve KONULARI
<u>1.KADER</u> <u>İNANCI</u> 1.Kader ve Kaza İnancı 2.İnsanın İradesi ve Kader 3.Kaderle İlgili Kavramlar 4.Bir Peygamber Tanıyorum: Hz. Musa (As.) 5.Bir Ayet Tanıyorum: Ayet el- Kürsi ve Anlamı <u>2.ÜNİTE:</u> <u>ZEKÂT VE</u> <u>SADAKA</u> 1.İslam'ın Paylaşmaya ve Yardımlaşmaya Verdiği Önem 2.Zekât ve Sadaka İbadeti 3.Zekât ve Sadakanın Bireysel ve Toplumsal Faydaları 4.Bir Peygamber Tanıyorum: Hz. Şuayp (As.) 5.Bir Sure Tanıyorum: Maun Suresi ve	<u>KUR'AN-I</u> <u>KERİM'İ</u> <u>TANIYALIM</u> I. K. KERİM'İN TEMEL KONULARI 1.Tevhit 2.Risalet 3.Ahiret II. KUR'ANIN MESAJINI ANLIYORUM 1.Kur'ân Kıssaları Öğreniyorum: Hz. Yakup, Hz. Yusuf 2.Sureleri Tanıyorum: Hucurat Suresi 3. Kur'ân'dan Dualar Öğreniyorum (Neml 19) 4. Kur'ân Kavramlarını Öğreniyorum: İslam, Takva, Sabır, Sulh <u>KUR'AN-I</u> <u>KERİM'İ GÜZEL</u> <u>OKUMA</u> I. OKUNACAK SURE VE AYETLER 1. Furkan Suresi 2. Hucurat Suresi 3. Rahman Suresi 4. Cuma Suresi	*Bk. 8 No.lu Tablo **Bk.. 9 No.lu Tablo	<u>1.ÜNİTE:</u> <u>PEYGAMBERİMİZİN</u> <u>MEDİNE YILLARI</u> 1.Peygamberimizin Çocukluk ve Gençlik Yılları 2.Peygamberimizin Mekke Yılları ve Hicret 3.Peygamberimizin Medine Yılları 3.1.Medine'de İslam Toplumunun Oluşumu 3.2.Müşriklerle Mücadele 3.3.Yahudi ve Hristiyanlarla İlişkiler 3.4. Mekke'nin Fethi 3.5.Peygamberimizin Haccı ve Veda Hutbesi 3.6.Peygamberimizin Vefatı 4.Bir Hadis Öğreniyorum <u>2.ÜNİTE:</u> <u>PEYGAMBERİMİZİN</u> <u>DİNDEKİ KONUMU</u> 1.Peygamberimizin Vahyi İnsanlığa Ulaştırması 2.Peygamberimizin Vahyi Açıklaması 3.Peygamberimizin Hüküm Koyması

Anlamı <u>3.ÜNİTE: DİN VE HAYAT</u> 1.Din, Birey ve Toplum 2.Dinin Temel Gayesi 3.Bir Peygamber Tanıyorum: Hz. Yusuf (As.) 4.Bir Sure Tanıyorum: Asr Suresi ve Anlamı <u>4. ÜNİTE: HZ. MUHAMMED’İ N ÖRNEKLİĞİ</u> 1.Hz. Muhammed’in (sa.) Doğruluğu ve Güvenilir Kişiliği 2.Hz. Muhammed’in (sa.) Merhametli ve Affedici Oluşu 3.Hz. Muhammed’in (sa.) İstişareye Önem Vermesi 4.Hz. Muhammed’in (sa.) Davasındaki Cesaret ve Kararlılığı 5.Hz. Muhammed’in (sa.) Hakkı Gözetmedeki Hassasiyeti 6.Hz. Muhammed’in (sa.) İnsanlara	5. Nebe Suresi II. TECVİT BİLGİSİ 1.İdamlar 1.1.İdam-ı İdam 1.2.İdam-ı Bila-güne 2.Sakin Mim ‘in Okunuş Şekilleri 3.Ra’nın Hükümleri 4.Vakıf, İptida, Vasıl ve İşaretleri 5.Secde Ayetleri ve İşaret <u>EZBERLENECEK DUALAR</u> 1.Asr Suresini ve Anlamını Öğreniyorum 2.Kadir Suresini ve Anlamını Öğreniyorum 3.Ayetü’l Kürsi ve Anlamını Öğreniyorum		4.Peygamberimizin Vahyi Yaşayarak Öğretmesi 5.Peygamberimizin İnsanı Kötülüklerden Arındırması 6.Bir Hadis Öğreniyorum <u>3.ÜNİTE: PEYGAMBERİMİZ VE SOSYAL HAYAT</u> 1.Adil Bir Yönetici Olarak Peygamberimiz 2.Sosyal Sorunların Çözümünde Peygamberimiz 3.Çalışma Hayatı ve Peygamberimiz 4.Çevre Bilinci ve Peygamberimiz 5.Bir Hadis Öğreniyorum <u>4. ÜNİTE: EN GÜZEL ÖRNEK PEYGAMBERİMİZ</u> 1.Peygamberimizin Hayatında Dünya ve Ahiret Dengesi 2.Peygamberimizin Hayatında İnfak ve Sadaka 3.Peygamberimizin Hayatında Sadelik 4.Peygamberimizin Affedici Olması 5.Bir Hadis Öğreniyorum <u>5.ÜNİTE: İSLAM DAVETİ VE SAHABE</u> 1.İslam Davetinde
--	---	--	---

Değer Vermesi 7.Bir Sure Tanıyorum: Kureyş Suresi ve Anlamı <u>5.ÜNİTE:</u> <u>KUR'AN-I</u> <u>KERİM VE</u> <u>ÖZELLİKLERİ</u> 1.İslam Dininin Temel Kaynakları 2.Kur'ân-ı Kerim'in Ana Konuları 3.Kur'ân-ı Kerim'in Temel Özellikleri 4.Bir Peygamber Tanıyorum: Hz. Nuh (As.)			Sahabenin Rolü 2.Âlim Sahabeler 3.Şehit Sahabeler 4.Bir Hadis Öğreniyorum
--	--	--	---

KAYNAKLAR

- Aksoy, Gökhan - Taşkin, Gökhan. Öğretim Programlarının Değişmesini Etkileyen Faktörlerin, Sosyal Bilgiler Ve Fen Bilimleri Dersi Müfredatlarını Etkileme Boyutu, *Milli Eğitim Dergisi* 48/224 (Kasım 2019), 75-99.
- Arslantürk, Zeki - Arslantürk, Hamit. *Uygulamalı Sosyal Araştırma SPSS, Kavramlar, Teknikler, Metotlar, Bilgisayar Uygulamaları*. İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2016.
- Aslan, Osman - Kiliç, Durmuş. Ortaokul Öğrencilerinin ‘Etkili Öğretim Ve Etkili Öğretmen Davranışlarına’ İlişkin Görüşleri, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 20/1 (Mart 2020), 375-95.
- Arslan, Mehmet (ed.). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Ankara, Anı Yayıncılık, 2014.
- Bala, Sabahattin, *Seçmeli Derslere Geline Süreçte Türkiye’de din Eğitimi Politikalarında Paradigma Değişimi (TDBDersi Örneği)* Diyarbakır: Dicle Üniversitesi, Doktora Tezi, 2020 İnternet Erişimi: <https://acikerisim.dicle.edu.tr:8443/xmlui/handle/11468/6585> (Erişim Tarihi 01.09.2022)
- Çiftçi, Harun. Ortaokul Din, Ahlak ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Öğretmen, Öğrenci Ve Veli Görüşleri İle Değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Akademik Arşiv Sistemi*. <https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12575/73566> (Erişim Tarihi: 10.01.2022)
- Durmuşçelebi, Mustafa – Mertoğlu, Burcu. Ortaokul Öğrencilerinin Eğitiminde Seçmeli Derslerin Yeri . *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 171-211 (Mart 2018), <https://doi.org/10.26466/opus.359758>.
- Erol, Hüseyin. *İlköğretim DKAB Dersi Öğretim Programında Yer Alan Ahlak Öğrenme Alanı İçerik Ve Etkinliklerin Değerlendirilmesi*, 2014. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=ilipwoZQzEomBwCHWOjvsA&no=ENc7Rw03JiUwC026C1YJDQ>
- Gök, Ömer Faruk. Ortaokul Din, Ahlak ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Verimliliğinin Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi. <http://abakus.inonu.edu.tr/xmlui/handle/11616/15240>. (Erişim tarihi:25.05.2022)
- Görer, Ümüğülsüm. *Ortaokul Düzeyindeki Din, Ahlak Ve Değerler Alanındaki Seçmeli Derslerin Öğretmen-Öğrenci Görüşlerine Göre Program Açısından Değerlendirilmesi (Denizli Yatılı Bölge Ortaokulları Örneği)*. Konya:

Necmettin Erbakan Üniversitesi, , Yüksek Lisans Tezi, 2015.
<http://acikerisim.erbakan.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12452/941>.

Günaydın, Mehmet. Din Kültürü Ve Ahlâk Öğretiminin İlköğretim ve Liselerde Zorunlu Ders Olmasına Prof.Dr. Hüseyin Atay'ın Katkıları, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 9/4 (Ağustos 2009), 287-305.

Gündoğdu, Yusuf Bahri. Seçmeli Din Dersleri Neden Tercih Edilmiyor? (Ordu İli Örneği) . *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 16/32 (Aralık 2017), 557-82. <https://doi.org/10.14395/hititilahiyat.373705>.

Güngör, Özcan. *Bilimsel Araştırma Süreçleri*. Ankara: Grafik, 2018.

Gürbüztürk, Oğuz. Eğitimde Nitelik Sorunu, Ankara *University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)* 23/2 (Ağustos 2019), 729-44.
https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000779.

Güvendi, M. Fatih. Türkiye’de Eğitim Alanında Çalışan STK’ların 4+4+4 Eğitim Sistemi Bağlamında Hazırladıkları Raporlarda Din Eğitime Yaklaşımlarının Değerlendirilmesi. *Academia*. Erişim 01 Nisan 2022.
https://www.academia.edu/10452634/T%C3%BCrkiye_de_E%C4%9Fitim_Alan%C4%B1nda_%C3%87al%C4%B1%C5%9Fan_STK_lar%C4%B1n_4_4_4_E%C4%9Fitim_Sistemi_Ba%C4%9Flam%C4%B1nda_Haz%C4%B1rlad%C4%B1klar%C4%B1_Raporlarda_Din_E%C4%9Fitimine_Yakla%C5%9F%C4%B1mlar%C4%B1n%C4%B1n_De%C4%9Ferlendirilmesi.

Karagözoğlu, Nazike. Ortaokul 5. Sınıflarda Tercih Edilen Seçmeli Dersler ve Tercih Nedenlerinin Öğrenci ve Veli Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Pegem Journal of Education and Instruction* 5/1 (Mart 2015), 69-94.
<https://doi.org/10.14527/pegegog.2015.004>.

Karateke, Tuncay - Peçen, Furkan. Ortaokul Öğrencilerine Göre Seçmeli Din Dersleri (Elazığ İli Örneği) .
https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=WihDtrETfF_9lO6uc7xuQ&no=3DkS87RXbSjj4aEyPwfAwQ (Erişim Tarihi: 20.02.2022)

Kaya, Mustafa. Din Ahlak ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Veliler Tarafından Seçilme Nedenleri . İnternet erişimi:<http://tara.sdu.edu.tr/vufind/Record/120012> (Erişim Tarihi 25.02.2022)

Kaymakcan, Recep (editör) *Seçmeli Din Eğitimi Dersleri İnceleme Ve Değerlendirme Raporu*. Erişim 08 Kasım 2021.
<https://dem.org.tr/yayin/raporlar/2013/03/secmeli-din-egitimi-dersleri-inceleme-ve-degerlendirme-raporu>

MEB, Milli Eğitim Bakanlığı. *Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 Ve Ortaokul 5.6.7. ve 8.Sınıflar)*, 2018.

MEB, Milli Eğitim Bakanlığı. *Kur'an-I Kerim Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 Ve Ortaokul 5.6.7. ve 8.Sınıflar)*, 2018.

MEB, Milli Eğitim Bakanlığı. *Ortaokul - İmam Hatip Ortaokulu Kur'an-I Kerim Dersi (5-8. Sınıflar) Öğretim Programı*, 2018.

MEB, Milli Eğitim Bakanlığı. *Ortaokul Ve İmam Hatip Ortaokulu Temel Dinî Bilgiler (TDB- 1-2) Dersi Öğretim Programı*, 2018.

MEB, Milli Eğitim Bakanlığı. *Ortaokul Ve İmam Hatip Ortaokulu Peygamberimizin Hayatı Dersi Öğretim Programı*, 2018.

Meydan, Hasan. Din, Ahlak Ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Öğrenci Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 40 (Aralık 2013), 219-50.

Öz, Ayhan. Heyet İlmiye Toplantıları Ve Millî Eğitim Şûralarında Din Eğitimi, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (SAUIFD)* 16/29 (2014), 129-56.

Özüt, Aytaç - Tuncer, Murat. İlköğretim Düzeyindeki Seçmeli Derslerin Seçim Kriterlerinin Öğretmen Ve Okul Yöneticisi Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi . <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/403477> (Erişim Tarihi: 24.02.2022)

Peçen, Furkan. Ortaokul Din, Ahlak Ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Öğrenci Görüşüyle Değerlendirilmesi (Elazığ İli Örneği) . *Açık Bilim*. Erişim 27 Nisan 2020. <https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/403664>.

Resmi Gazete, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/04/20120411-8.htm> Erişim Tarihi 23.08.2022

Saracaloğlu, Asuman. Eğitimde Program Geliştirme ve Değerlendirme , (2015), 23-86. https://www.researchgate.net/publication/338359153_Egitimde_Program_Gelistirme_ve_Degerlendirme (Erişim Tarihi 19.05.2022)

Şeker, Ali. *Talim ve Terbiye Dairesi (1946-1973)*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006. <https://acikerisim.selcuk.edu.tr:8080/xmlui/handle/123456789/9636>.

Tebliğler Dergisi, 81, 2018, 2724-2735.

<https://tebligler.meb.gov.tr/>. (Erişim tarihi:17.07.2022)

Tetik, Hayati. İlköğretim Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Dersi 2010-2018 Öğretim Programı Ünite Ve Kazanımları Üzerine Bir Değerlendirme. *Universal Journal of Theology* 3/1 (Mart 2018), 64-86.

Turan, İbrahim. *Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye’de Din Eğitimi Politikaları*. İstanbul: İz Yayıncılık, 2013.

Turgut, Mustafa. Ortaokullarda Din, Ahlak Ve Değerler Alanındaki Seçmeli Derslerin Yönetici, Öğretmen, Öğrenci Ve Veli Görüşleri Bağlamında İncelenmesi (Antalya Örneği) .
<http://acikerisim.akdeniz.edu.tr/xmlui/handle/123456789/4641>.

Uysal, Birgül. *Ortaokul Seçmeli Dersler Uygulamasının Okul Yöneticisi, Öğretmen Ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.
<https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12575/32726>.

Yazibaşı, Muhammed. Seçmeli Din Derslerini Seçen Öğrencilerin Seçmeli Din Dersleri Hakkındaki Değerlendirmeleri: Kırıkkale Örneği. *Dini Araştırmalar* 21/53 (Haziran 2018), 149-68.
<https://doi.org/10.15745/da.427455>.

Yıldırım, Gökhan. Ortaokul Din Ve Değerler Alanı Seçmeli Dersler Hakkında Velilerin Beklentileri Ve Memnuniyet Düzeyleri (Ertuğrulgazi Ortaokulu Örneği) .
https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:UrsPmjUsdekJ:http://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/346904/yokAcikBilim_10174970.pdf%3Fsequence%3D-1+%&cd=1&hl=tr&ct=clnk&gl=tr (Erişim Tarihi:28.12.2021)

Yıldız, Hatice - Çezik, Bülent. Orta Okullarda Okutulan Seçmeli Derslerin Verimliliğine İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi* 46/216 (Ekim 2017), 53-77.